

ȚARA DE DINCOLO DE NEGURĂ

(Povestiri de vânătoare)

Mihail Sadoveanu

Despre această Țară și despre vânat și pescuit

prefața autorului din 1 octombrie 1936

Mirajul

I. Maică-mea era mare farmazoană * II. Ucenicie, într-o breaslă veche * III. Poveștile de vânătoare sunt de la Dumnezeu * IV. Vânători de lupi, în veacuri vechi * V. April - o clipă * VI. Tovarășul meu Voișel e vrednic vânător, ca mulți alții * VII. Sitarii, când prietini mei se ceartă * VIII. Ploaie, în păduri depărtate * IX. Lupii de la Cucoara, urmează un război neistovit * X. Pasaj de rațe, sara * XI. Gâște sălbatice - adică numere incomensurabile * XII. Oameni din bălți, lângă Ostrovul lui Caliniuc * XIII. Când a căzut Moș Calistru, pe Deleleu * XIV. Caprele lui Sfântu-Antonie * XV. Vânt dinspre Căliman * XVI. În singurătățile Rarăului a cântat cucoșul sălbatic * XVII. Kiki dă examen în fața onoratei comisii * XVIII. Tom a fost odată tânăr, ca și Kiki

Acum câțiva ani, d-l Bădăuță a tipărit o foarte frumoasă carte. Puțini au văzut cuprinsul ei; e o carte de ilustrații fotografice. Puțini cunosc materialul de inspirație al acestei cărți, pentru că românul, fiind din naștere esențial și integral patriot, n-are nevoie să-și cunoască țara. Patriotismul verbal se poate lipsi de faptă, chiar atunci când ea ne leagă de trecut și de Dumnezeu; iar albumul d-lui Bădăuță e o asemenea faptă.

În această carte vorbesc priveliștile și oamenii acestui pământ. Munții în care au împietrit parcă îndrăzneli de gândire singuratic; pâclele care acopăr liniștile văilor; apele care zvonesc cântarea vieții etern înnoite; codrii care suie râpile și coboară vâgăunile, deschizând luminii poieni și grămădind întuneric în sihle nestrăbătute; satele înșirate pe coline, cu bisericile poetice; Dunărea și Marea; oameni în costume pitorești râzând clipei care trece: cartea aceasta e un tribut de pietate Celui care eliberează neconținut minunile, de la mărgăritarul din scoica oceanului până la zâmbetul delicat al unei fecioare din munții Bucovinei.

Psalmistul cel din veacuri a spus frumos cu vorba ceea ce dl Bădăuță exprimă cu imagini fotografice:

"Doamne, Dumnezeul meu, zic chipurile și priveliștile aceste, ca și David regele-poet; mare și minunat ești tu: cu slavă și cu strălucire împodobit!

Te îmbraci în lumină ca-ntr-o haină; întinzi cerul ca un cort.

Tu din ape îți faci lăcașurile cele de sus; nourii sunt căruța ta și te porți pe aripile vânturilor.

Tu faci vânturile, trimeșii tăi și flacărele focului sunt slugile tale.
Cât de minunate-s lucrurile tale, Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut și e plin pământul de făptura ta!

Toate de la tine așteaptă să le dai hrană la vreme:
De le-o dai ele-o primesc; de le iei duhul, mor și în țărână se prefac.
De privești pământul, el tremură; de te-atingi de munți, ei fumează.
Când trimeți tu, însă, duhul tău, toate iarăși se zidesc și se înnoiește fața pământului!
Răsfoiți aceste planșe, ca să vedeți câte frumuseți cuprinde pământul românesc. Să nu aveți, însă, nici o clipă de mândrie, căci toate sunt ale Celui ce clădește, preface și înnoiește. Omul zgârie îndeobște fața pământului și o pătează. Cele etern-frumoase sunt numai ale lui Dumnezeu.

Uitați versurile proaste pe care le-ați învățat cândva în școlile primare:

Țara mea are câmpii mănoase,
Dealuri înalte cu mândre flori...

Uitați paginile de antologie ieftină, discursurile de lirism și prezumție, căci nouă nu ni se datorește nimic din ce-i frumos pe acest pământ românesc. Nu ni se datorește nici măcar păstrarea a tot ce-i primitiv, căci, unde s-a putut, sondele au spart scoarța pământului, fierăstraiele au ucis pădurile. Unde au spart, n-au adus nici o compensație; unde au ucis, n-au ațâțat din nou viața; au rămas munți dezgoliți și dealuri care se risipesc în văi. Minunea priveliștilor primitive s-a păstrat în afară de voința și tendința oamenilor trecători. Acești oameni trecători niciodată n-au cunoscut; au preferat ținuturile și priveliștile la modă din alte țări, unde au risipit averile agonisite de alții. Cătră minunile acestea primitive nu sunt drumuri; în preajma lor nu se află locuri de popas, omul trecător n-a cheltuit pentru ele nici dragoste, nici inteligență.

Așa încât, iubiți prietini și frați, să nu cădeți în păcatul mândriei. Numai după ce vom fi adaos ceva al nostru la frumuseța lor, după ce le vom recunoaște și le vom împresura cu iubire, după ce pionierii vor tăia și vor așterne drumuri, după ce oameni de treabă vor deschide hanuri romantice și prietinești drumeților, după ce, lăsând în raft cartea, vom merge cu piciorul cercetând toate ca într-o călătorie de ispășire, după ce ne vom simți intrând în noi dragostea acestui pământ ca un suflet al strămoșilor, numai atunci vom avea dreptul să ridicăm ochii și să mulțămim cu umilință Celui pe care-l invoca regele psalmist de demult.

Răsfoiți aceste planșe numai în tihna chiliei voastre; după aceea nu lăsați să treacă zadarnic anii voștri. Dacă nu sunteți vânători și pescari, puneți mâna pe toiag și colindați moștenirea aceasta fără păreche. Nicăieri în lume nu sunt locuri mai frumoase.

N-am spus că avem cele mai alese frumuseți din lume, ci că și aici sunt priveliști tot așa de frumoase ca cele mai laudate de aiurea. Cel care vede Delta înțelege singurătățile Africii. Cel care suie în Călimani ori pe Retezat, ori pe Ceahlău a trecut în zona fără de prihană a altei lumi.

Cei care sunteți vânători ori pescari n-aveți nevoie de îndemnul meu ca să ieșiți în mijlocul naturii. După ani de rătăcirii și practică, văd că încă îmi mai rămân totuși destule, necunoscute, și vă îndemn pe cei de la câmpie să vă suiți la munte, să ascultați cerbul la începutul toamnei, iar pe tovarășii vânători din munte îi sfătuiesc să încerce farmecul unei zile cu luntrea în singurătățile prutețurilor ori dunărițelor.

Fără îndoială că vânatul și pescuitul sunt cele mai vechi sporturi, cu observația că s-au născut sub presiunea necesității și nau devenit divertisment decât cu timpul. Pescuitul primitivilor era agerime; vânatul - forță și rezistență.

Omul de azi nu mai întrebuițează aceste însușiri ca săși agonisească hrana. Cu pește de undiță și cu mămăligă de râșniță nu te îngrași, cum foarte potrivit observă dictonul popular. Pământul și animalele domestice răspund îndestulător nevoilor lui de harnă; munca se cheltuiește în alte direcții, în domenii diverse cu meșteșuguri nouă; vânatul și pescuitul au rămas o patimă, cum spun țărani noștri.

Cât de departe, din trecut, vin pornirile care dorm în noi și se deșteaptă în anume împrejurări cu nebănuită putere, poate oricine să mărturisească aducându-și aminte de primele impulsii vânătoarești. Copilul dorește să întovărășească în expediție pe tatăl lui ori pe fratele mai mare; pe urmă devine neliniștit în dorința nebiruită de a poseda o armă; după aceea, cătră șaisprezece ani, pornește acele expediții fără sfârșit din zori și până în noapte pe coclauri și în preajma apelor.

În această strădanie nu-i decât plăcere pură. E o cheltuială enormă de energie, din care lipsesc cruzimea și foamea ancestrală. În visurile acestei epoci a vieții mele, eram copleșit de un fel de febră, în care îmi apăreau în cantități impresionante vânaturile pământului paradisiac din preistorie. Din somnul puțin și agitat astfel, mă trezeam ades, ca să ascult dacă nu s-a stărnit o vreme rea afară; ieșeam uneori ca să privesc stelele nopții; îmi făceam socoteala dacă am suficiente muniții pentru ziua unică - izolată - devenită scop suprem al existenței.

Începutul acestei pasiuni are totdeauna ceva dramatic. Îmi aduc aminte că aveam mai puțin de cincisprezece ani când am ieșit, într-o primăvară, cu pușca, spre revărsările de apă ale Siretului, la Pașcani.

Ucenicia acelor zile a avut toate greutățile lipsei de experiență a unui prunc. Totuși, nimic nu m-a oprit, nici bălțile cu apă de dezgheț, nici nomolurile, nici jocul cârdurilor de sălbăticiuni de la o baltă la alta, de la o luncă de ici, la alta cine știe unde; nici răceala apei dintr-un sirețel, în care am intrat înot ca să scot prima rață împușcată; nici zilele de ploaie, nici înserările cu ceață, nici truda înfricoșată, nici foamea; - nimic. Ochii trebuiau să vadă, nervii să tremure: erau ochii și nervii strămoșului vânător. Și n-aveam vreme nici pentru guturai, nici pentru pneumonie; nici măcar nu miam pregătit un reumatism, căci n-am cunoscut mai apoi nicicând asemenea morb. Atât e de adevărat că omul poate fi el însuși o putere elementară.

Mă grăbesc să adaog că copiii mei i-am ferit de asemenea experiențe.

În anii care au urmat, petreceam vacanțele pe malul Moldovei, într-un sat al neamurilor mele de pe mama. Colindam prundurile, gârlele și luncile Moldovei, urmărind fără încetare acea umbră a visurilor după care alergăm întreaga noastră viață: atunci era o pasiune, mai târziu a fost alta, iar mai târziu o altă formă a înșelărilor. În vara aceasta din urmă, am fost tot așa de ahotnic, ucenic-păstrăvar cu undița în valea Sebeșului, călăuzit de un prietin meșter, inginerul Ianoși. Mai am de învățat de la Ieronim Stoichiță meșteșugul cerbilor. Așa înoindu-mă necontentit în elementele primare, voi ajunge până la asfințitul meu. De atunci, de la malul Moldovei și al Siretului, ființa mea întreagă se armoniza cu cerul, cu apele, cu toate peisagiile. Învățătura mea era că lăsam să pătrundă în mine taina tuturor acestor lucruri nouă. Poposeam la un izvor, mă odihneam pe o brazdă de fân, intra în mine puterea vieții nemuritoare; eram fericit și inconștient ca însăși creația.

Vânatul e sport numai în această ipostază.

Este o epocă a tinereții când asemenea derivativ e absolut necesar. Adolescentul care stă pe gânduri și caută singurătate, care e neliniștit și învins de melancolie, să știți că clocește în el o primejdioasă otravă. Nu-i alt medicament mai bun decât truda plăcută a umbletului, lumina nemărginită, aerul curat, somnul adânc, frate cu tihna stâncii.

Sunt și alte înfățișări ale vânătoarei. Partidele cu tovarăși mulți, la pădure, după ce a căzut frunza codrului și s-a așezat cel dintâi omăt de noiembrie, sunt cele mai agreabile expediții de petrecere, în care oamenii maturi îmbrăcați bine, transportându-se comod, având pregătite sălașuri și ospete, așteaptă vânatul în țiiitori, pe când hăitașii îl stărnesc cu larmă de chiote din singurătăți. Asemenea fel de a vâna nu cere multă trudă.

Numai când expediția se face în munte la cerbi și la cucoși sălbatici, plimbarea cere picior vânos și respirație bună. Trebuie să vă mărturisesc la ureche că și aici mijloacele moderne înlesnesc oamenilor să se pâcălească ei singuri: automobile, cai, valeți și toate celelalte; bănuiesc că s-a găsit pentru "domni mari" și mijlocul să li se abată vânatul la țava puștii.

Nu; dacă nu simți pe fruntea aburită vântul înălțimii, dacă nuți trece prin toate încheieturile acea trudă, plăcută, soră cu frământările prăpăstiilor, și dacă nu adormi în descântecul pământului, - eliberarea ta din monotonia vieții nu-i decât o minciună. A duce sus, cătră stele, viața mică de toate zilele, e o profanare.

Cele mai agreabile plimbări vânătoarești în aer liber sunt toamna, la iepuri.

Ogoarele și miriștile au o tonalitate aurie; dealurile și văile ondulează și se înclină grațios; în fundul peisagiilor se zărește un iaz ori un sat; pe o costișă înegresc tufișuri bătute de brumă. Ai pornit în strălucirea soarelui de dimineață, căutând răzor cu răzor, străbătând porumburi neculese, alăturându-te cu luare-aminte de arături. Îți ții cânele aproape; stai cu atenția încordată; în ochi ți se răsfrâng toate detaliile terenului și toate mișcările vietăților mărunte; când, deodată, ca și cum l-ar fâta pământul, sare pe neașteptate iepurele.

Te-ai oprit, dar numai o clipă. Simți truda în picioare și în brațe; dar treci înainte și vei umbla încă multe ceasuri, c-un fel de beție a sănătății în toată ființa. Ai trecut dealuri și văi, te-ai strecurat pe sub costișe, ai străbătut un rediu; ai ieșit pe o culme străină; observi că soarele se înclină spre asfințit și cerul își schimbă culoarea. Te îndrepti din șale, respiri adânc, cuprinzi cu ochii întinderile, judeci și cumpănești unde poate fi locul de adunare cu tovarășii. Trebuie să te întorci iar peste dealuri și peste văi. Ai puncte de reper un arbore singuratic, lucirea unei bălți, unghiul unui deal. Ai încă destulă putere să străbați o distanță bună, îndărăt. Ai umblat opt ceasuri; ai străbătut douăzeci și ceva de kilometri; te-ai mulțămît la amiază, cu o gustare frugală, nu te simți flămând; nu te simți prea obosit; ești în starea aceea specială de euforie, pe care nimic nu ți-o poate da în celelalte împrejurări ale vieții.

Plăcut e și cu luntrea la sălbăticiunile de baltă. Plăcut e la stuf, cu copoii, urmărind lupi și vulpi. Plăcut e la sitari, primăvara, când crapă mugurul pădurii.

Ah! viața aceasta e frumoasă și prea scurtă. N-am aflat încă toate tainele munților. Și abia acum mi-am alcătuit scule iscusite pentru păstrăv și lipan, ca să încep o carieră în care strălucește prietinel meu Ion Al. Brătescu-Voinești.

Foamne, binecuvântează cu zâmbet isprăvile mele trecute și îngăduie să ajung a povesti prietinelor mei pe cele viitoare!

1 octomvrie 1936

Mirajul

Cum, prietine? Nu-ți mai aduci aminte de moș Procor? Și de alte umbre ciudate, care au trecut prin viața noastră, după ce am intrat în bălțile Dunării, în Țara de dincolo de negură? Nu se poate să fi uitat minunile acelei călătorii în Delta!

Am rătăcit amândoi multe zile, prin cotloanele necunoscute ale stuhului ș-ale fluviului.

Eram în tovărășia unui prietin distins, care acuma nu mai este, sub ocrotirea lui și-ntr-un vaporeș harnic și curat. Cum am ieșit în lungul Dunării, printre luncile cele mari de sălcii, care se închinau lin la suflarea vântului, am înțeles că intrăm în altă viață, ori într-un basm. Dincolo de lunci erau gârlele afunde și nenumărate, cu închisorile peștelui; cherhanalele de ciamur, otacurile primitive ale pescarilor; ostroavele și plăviile.

În plaurul plutitor, adică în pământul nou alcătuit din aluviuni, stuhuri, plante și tot ce adună și preface moartea, - o viață nouă și înfrigorată fremăta. Plante necunoscute scânteiau în soare. Lejnicioare albastre se cățarau spre pământurile stuhului. Liane felurite se amestecau alcătuiind draperii. Într-o luncă de tamarix, înflorită ca cerul, cântau într-un amurg privighetoriile. În adâncul umbrei, în dosul acestui strălucit decor, miile de paseri și de animale trăiau o viață neînfrântă. Și sub ele, în apa fierbinte mărul cald, altă viață a gângăniilor fără număr, fără sfârșit, multiplă și fabuloasă, izvorâtă din veșnicie. Pajura țipa sus în cer, unde curge râul cel mare al vânturilor. Mai aproape de noi pluteau și vâsleau lebedele și cormoranii. Lopătari albi se înșirau pe deasupra trestiiilor. Din scorburi bătrâne de sălcii tresăreau egrete grațioase - ca niște bucăți de zăpadă înaripată. Și rațele, și găștele, și bătlanii, și cocorii, și becațele și pescărușii de felurite neamuri... Și oamenii bizari cu care aveam raporturi, din alt neam și altă zodie, ne vorbeau nu numai de felurimile de pești ale gârlelor și bălților, ci și de animale ale plăviilor: lup și mistreț, vidră și nurcă. Iar urechile noastre ascultau povestiri și mai ciudate decât aceea a lui Caliniuc, pe care lau mâncat lupii, - întâmplare de altminteri mai adevărată decât toate adevărurile. Poposind sub revărsarea argintie a unei sălcii, stând amândoi cap la cap, am văzut gângăniile înotătoare îmbrăcate în crustă cafenie tivită cu roș, alungându-se într-o rază de soare printre alte gângăniile, puzderii de nenumărate forme. Și-am auzit și broaștele care au cântat oamenilor din locuințele lacustre. Și trecând pe lângă un ostrov, am văzut o livadă de gutăi, în care atârnav fructe mari de aur ca-n poveste. Debarcând în loc singuratic, departe de oamenii lumii noastre, am dat peste acel moș Procor, pe care se pare că lai uitat.

Trăia într-o căsuță de ciamur, tristă ca și bătrâneța lui și zbârlită ca și el. Ai intrat în vorbă cu el și ți-a grăit de niște întâmplări, care păreau neverosimile pentru că se petrecuseră în altă lume. Acolo, în afundurile Deltei, n-a ajuns încă mâna stăpânirii și oamenii stau față în față cu natura și cu Dumnezeu.

- Domnilor, ne spunea acel moș Procor, în tinerețele mele am avut eu o întâmplare năprasnică, de care îmi aduc aminte acuma la bătrânețe. Am să v-o povestesc și dumneavoastră, ca să aflați carei cel mai bun leac în asemenea împrejurare, pentru trupul și pentru durerea omului. Am avut, cum vă spun, în acea vreme, o pricină cu niște pescari, pentru o muieră cu care mă aveam eu bine.

Mă duceam cătră ea cu luntrea într-un colț de luncă și mă socoteam fericit pentru că eram tânăr și nebun. M-a simțit omul care avea stăpânire asupra ei, și și-a luat tovarăși alții pescari; și mau împresurat între stuhuri și sălcii, între cer și apă. După ce mau pălit cu vâslele în cap, m-au doborât la mal și m-au zdrobit cât au poftit. Nu m-au prăvălit în apă: acolo m-ar fi mâncat gângăniile și peștii. Ci m-au lepădat la ostrovul meu, ca să mor știut de alții și să fiu îngropat creștinește. Așa am fost, domnilor, de bătut și de zdrobit - încât nu mai aveam știință despre nimic. Și-atuncea maica mea, care cunoștea multe și văzuse și altele, m-a oblojit întâi cu spirt și cu pâne. După aceea a pus pe frații mei să junghie doi berbeci, și m-au cusut așa cum eram, numai o rană, în pieile acelea crude și sângerate. Vă spun și dumneavoastră doftoria asta - ca s-o folosiți la nevoie. Eu eram să mor și m-am făcut sănătos.

Noi i-am mulțămit pentru sfat; și nu eram mirați atât de leacul acela, cât de lipsa din povestirea moșneagului nostru a acelor vorbe care puteau să amintească societatea, legea și puterea lumească. Omul, în acele meleaguri, trăiește pe socoteala lui, ca și mistrețul, ca și lupul. Și totuși nu trăiește mai rău decât noi, cei de dincoace.

Oamenii din bălți n-au școli, știu însă că s-au născocit în alte părți de lume slove și

cărți. În cărți și-n condici se scriu biruri și răutăți, de care ei, slavă lui Dumnezeu, până la venirea noastră, erau feriți. Oamenii din bălți au câteva biserițe, pe grinduri, - despre Dumnezeu știu totuși puțin. Cunosc însă puterea vântului și-a valului. Cerul fără margini, stuful fără fund, umbra amurgurilor, glasurile nopții, sunt puteri străvechi sub care se pleacă. Ochii lor primitivi și copilărești samănă cu ai peștilor, cu ai paserilor și fiarelor, samănă cu apa, și-n ei se străvede vechimea speciei. Moș Procor ne privea din veacurile cele vechi.

Ca și alți oameni ai Deltei, bătrânul știa să pregătească o ciorbă pescărească, pe care sunt sigur că n-ai uitat-o. Într-o oală mare, cu borș acru ori cu cvas, fierb mai mulți crapi de câte trei ori patru ocă. După ce-au fiert bine, bucătarul păstrează zama și zvarle carnea. Și zama o pune din nou la fiert cu puține zarzavaturi și cu mult nisetru ori păstrugă. Când ne-am mirat de asemenea risipă, ochii aceia, transparenți ca apa, ne-au privit cu nedumerire.

- Apoi aicea, domnilor, dacă nu-i mâncăm noi pe pești, ajung să ne mănânce ei pe noi...

La închisori și la lese și-n jurul cherhanalelor, am văzut foind în baltă atâta pește, încât într-adevăr am avut spaima și senzația unei invazii.

Îți aduci aminte când am debarcat în insula Letea? Printre lunci, printre dune și printre ochiuri răzlețe și limpezi de apă, am rătăcit o parte din zi ca niște Robinsoni ai timpurilor nouă. Am văzut la Letea o cioară de o specie necunoscută în ținuturile noastre. Ne privea cu mirare și cârâia ciudat, zburând pe deasupra singurătații, ca să ducă undeva veste despre sosirea unor pământeni. Am întâlnit însă și paseri și animale rătăcite de pe la noi.

Dumbrăvenci zburau pe deasupra pâcurilor de sălcii, hulubi sălbatici huruiau în plopi. La o cotitură am zărit un iepure mai mult de culoarea năsipului decât roșcat. Și am văzut și vulpea, furișându-și blana de flacără, tăind o cărare și mistuindu-se în desiș de lozii. Te-ai luat îndată după dânsa cu hărnicie, cercetându-i urmele ca un adevărat fiu al pustiei. Ne aflam în niște locuri unde, nu cu mult înaintea noastră, alt explorator întâlnește un vânător care disprețuia progresele veacurilor și navea drept armă decât un ciomag lustruit. Cu ciomagu-n dreapta și cu traista la șoldul stâng, urmărea vulpile și iepurii care lăsau urme amestecate pe dunele moi și fine ale insulei.

Și dumneta vrei să spui că nu-ți mai aduci aminte de moș Procor?

Adă-ți aminte și chiamă din pâclă între noi atâtea chipuri pe care le-am întâlnit altădată, în altă lume. Între ele și noi s-a pus perspectiva timpului, - și ceața depărtării le dă o ușoară linie artistică, ce nu poate dăuna realității.

Umblând pe insula aceea dintre apele Dunării, am văzut născând din cer un șirag lung de lopătari. Paserile acelea străine, venind din cine știe ce limanuri, au plutit și-au coborât lâng-un ochi limpede, într-o margine de dumbravă. Ne-am îndreptat către ele, - și le-am privit siluetele fine, în lumina puternică a primăverii. Apoi, ridicând ochii, deodată am văzut în fund, către asfințit, peisagiul schimbat. O mare lină apăruse în depărtări - și la țărul ei un șirag de arbori de țară tropicală, cu trunchiuri nalte și vârvuri tufoase și revărsate. Ne-am îndreptat într-acolo cu uimire și plăcere, până ceam înțeles că farmecul acela e al unei iluzii. Și am rămas departe privind mult timp acea apă a morților, înșelătoare, care totuși nu era decât o răsfrângere a realităților.

I. Maică-mea era mare farmazoană

E vorba de o vreme destul de depărtată, când încă nu încheiasem primul deceniu al vieții mele. Fiindcă iubeam foarte mult poveștile și pe moș Ilie, făcusem cunoștință de-

aproape cu o chisea mare de tutun, care sta într-un colț, pe masa de lucru a tatei. Era un fel de pocal de ghips pe care meșterul italian, care îl vânduse, îl împodobise cu o scenă antică în basoreliev. Se vedeau de jur împrejurul rotundului muzicanți goi cu fluiere duble și bacante încununate cu flori, care dănuiau. Totdeauna stam și cugetam nedumerit de ce nu s-or fi îmbrăcat oamenii aceia. Pe urmă îmi vâram în chisea nasul și-o mână și mă duceam să caut pe povestitorul meu.

De la acest moș Ilie am auzit cea dintâi istorisire de vânătoare și cu acest prilej m-am încredințat că mama nu e-n stare să prețuiască cum se cuvine asemenea lucruri minunate. Am avut atuncea pentru ea sentimente obscure și îndoielnice.

Era într-o după-amiază de toamnă târzie. Dimineața, scânteiasă în grădină și pe acoperișuri o brumă groasă și-nghetase în treuci apa găinilor. Moș Ilie ieșise în ogradă cu cojocu-n spate și fuma din luleaua cea scurtă, ca să se încălzească la nas. "De acu, cuconașule, și iarna-i aproape..." îmi declarase el cu un glas plin de îngrijorare și de un fel de taină.

L-am întrebat, înălțându-mi spre el nasul:

- Se poate, moș Ilie? Eu n-o văd nicăiera.

- N-o vezi încă, da' să știi mata că-i după dealurile și pădurile celea. Într-o noapte pune caii la sanie și vine la noi.

- Cum?

- Pune caii la sanie și vine. Are ea vânturi în chip de cai; și-i mână c-o puhă lungă de cânepă; și ei nechează și strănută omăt și viscol. Când trece, s-aude; dar de văzut, n-o vede nimeni.

- N-o vede?

- Nu, c-așa-i rânduiala ei de la Dumnezeu...

Am rămas pe gânduri, uitându-mă numa-ntr-un ochi ca rața la uliu, spre dealurile și pădurile cele de departe. Era acolo o pâclă albăstrie, care-nchidea o lume fantastică, pe care eu încă n-o cunoșteam. În după-amiaza liniștită pâcla aceea era tot acolo și eu o observam din cerdacul casei, cu gândul la vorbele de dimineață ale bătrânului. În livadă cădeau frunzele nucilor, c-un fel de grabă, parcă se strângeau și se puneau la adăpost pentru vremuri grele.

- Moș Ilie, da' dumneata ai fost acolo?

- Unde?

- Acolo, după dealuri și după pâclă.

- Se-nțelege c-am fost. Eu chiar de-acolo am venit aici.

- Așa? Atunci poți să-mi spui dacă pe acolo sunt vânători...

- Ce să fie?

- Vânători, moș Ilie...

Îmi făcusem eu socoteala că după păduri și pâclă trebuie să fie țara vânătorilor și-a poveștilor.

- Cum să nu fie, cuconașule? îmi răspunse bătrânul, săltânduși cojocu-n spate și scoțându-și din chimir luleaua; sunt vânători peacolo care nu se mai află pe lume. Și eu, dacă vrei să știi mata, am fost vânător pe acele meleaguri. Și pe urmă am venit aici, la târg, și m-am făcut slujitor în ogradă la cuconu Alecu. Da' eu, acolo, am fost vânător mare.

- Atuncea trebuie să fi văzut iepuri.

- Cum nu!

- Iepuri adevărați, moș Ilie; de cei care fug pe câmp, nu de cei morți.

- Se-nțelege că iepuri adevărați. Când ieșeam eu cu pușca, săreau ca lăcustele, și pușcam o mulțime.

- Când? vara ori iarna?

- Ba toamna, chiar așa, ca pe vremea asta.

- Atuncea, moș Ilie, trebuie să fie frumos pe acele locuri, și trebuie să fie și alte multe jivine. Când te-i duce acasă la babă, să mă iei și pe mine, ca să văd și eu o vânătoare.

- Se poate, cuconașule, de ce nu? Și eu chiar pot să-ți spun o întâmplare cu o vânătoare, pe care-am avut-o în viața mea; da' nu mai am tutun de pus în lulea și mă cam strânge-n spate frigul ista, măcar că am cojoc...

Eu am lămurit pe dată toate greutățile:

- Știi ce, moș Ilie? intră dumneata-n bucătărie; acu nu-i nimeni acolo; eu mă duc prin casă și vin numaidecât să-mi spui povestea...

După ce am intrat în odaia tatei și m-am uitat puțin la cântăreții antici și la bacante, m-am coborât la bucătărie și m-am așezat pe un scaunel. Moș Ilie s-a chincit lângă vatră, și-a pus un cărbunaș în lulea. Păcăia cu gust și pufăia fumul pe horn.

Eu așteptam o minunată poveste vânătorească. Asta a fost cea dintâi.

- Unde s-a-ntâmpnat, moș Ilie?

- La noi, acolo, în codru la Chițoc. Îmi vine mie așa într-o zi gust de vânat. Și cum îmi vine gust de vânat, iau eu pușca și-o șterg frumos, și-o încarc cu câte-o măsură de praf și una de poște. După ce-narc pușca, chem capauca, dar, nu-i dau nimica de mâncare, ca s-adulmece mai bine urma, - și intru cu dânsa în pădure. Acu', după ce intru în pădure, mă iau pe-o cărare. Și, după ce mă iau pe cărarea aceea, ajung la o râpă. Numai ce văd că Fâța pune botun pământ, și-o pornește răpede, parc-o trăgea cineva cu ața.

- Așa o chema pe capaucă?

- Da, că era iute și-a dracului... Nici n-aveam nevoie să-i dau de mâncare, că se hrănea ea singură. Dar, oricât vânat mânca, nu sengrășa niciodată. Așa ajung eu la râpa aceea, și-o pornește Fâța, și no mai văd; da' o aud îndată dând glas: țah-țah! subțire ca dintr-o muzicuță... Atuncea, cum o aud, dau fuga în curmătură la râpa porcului: acolo era țiiitoare știută pentru capre și mistreți. După ce ajung acolo, stau, aștept, - aud glasul capucei mai depărtat, în loc să s-apropie. Mai aștept ce mai aștept, aud țahnitul capucei statornic. Ce să fie? A dat peste vreo dihanie care nu vrea să iasă din culcuș. Mă furișez răpede pe-o potecă și țin drumul drept spre locul unde suna bătaia cățelei. Socoteam că nu-i departe - dar am suit și-am coborât, și-am intrat în niște prăpăstii și-n niște tăuri, pe unde nu mai fusesem niciodată în zilele mele. Stau și mă uit împrejur, nu cunosc nimica, parcă ieșisem pe tărâmul celălalt. Da' aud îndârjit glasul Fâței.

Și numai ce văd pe o creangă de plop uscat, într-un părete de râpă, o dihanie înfricoșată. Avea urechi și ochi de om și căsca o gură mare cât un bot de oaie... Și tot făcea urât când la mine, când la capaucă. Mult n-am stat pe gânduri. Am pus pușca la ochi și, când am aprins, a și venit grămadă la pământ, și cățeaua a fost asupra ei. Da' când a răcnit o dată, mi s-a părut că-i glas omenesc și cățeaua s-a dat chelălăind înapoi. Când m-apropii, își dăduse suflarea și se uita la mine cu ochii holbați. Stăteam eu și mă gândeam și mă sfiam să pun mâna pe dânsa. Să fie pasere, - avea într-adevăr aripi, dar se uita și țipa omeneste. Am stat eu mut și m-am gândit, șam zis așa în gândul meu:

că-i o biată lighioaie
de prin codrii cei pustii
și-o venit la moartea îi...

Ș-am lăsat-o acolo și m-am întors cu capauca la lume și nu știu nici azi ce-a fost asemenea minune...

Ascultând povestea moșneagului, eu eram numai ochi și numai urechi, cuprins ca de-o înfiorare. Povestind, moș Ilie se îndeletnicea de-aproape cu luleaua lui. Așa încât nici unul, nici altul n-am băgat de samă intrarea mamei în bucătărie. Probabil că asculta de mai multă vreme. Când întoarserăm ochii spre ea, o văzui zâmbind. Moș Ilie scuipe răpede în lulea, îi închise căpăcelul de alamă și-o vârâ în chimir.

- Frumoasă poveste, moș Ilie, zise mama, însă cam lungă, și mi se pare că mâne e sărbătoare și sunt de făcut pe-afară o mulțime de treburi...

Moș Ilie își plecă umilit fruntea și se strecură pe ușă, săltânduși în spate cojocul. Pândind când nu mă băga mama în samă, mă strecurai și eu în urma lui și-l găsi în grajd, țeselând calul. Poate era prea ocupat și nu mă vedea, căci deocamdată nici nu întoarse ochii spre mine. Se plecă la urechea calului și-i spuse câteva vorbe, destul de tare ca să pot auzi și eu:

- Mare farmazoană îi cocoana asta Profirița...

Am încercat să-i cer câteva lămuriri asupra cuvântului acestuia nou, dar n-am izbutit să scot decât mormăiri nedeslușite. Era de tăiat lemne, era de cărat apă, - nici nu mai știa pe ce lume-i de atâta treabă.

Sara, la masă, auzii pe mama vorbind cu veselie tatei despre dihania de prin codrii cei pustii. Eu aveam încă în mine fiorul necunoscutului, și mama găsea cu cale să râdă!

- Și m-am mirat, sfârși mama uitându-se la mine pieziș, căn bucătărie mirosea a tutun de cel bun...

Atunci m-am roșit până-n albul ochilor și mi-am plecat năsușorul în farfurie. Nu știam ce înseamnă vorba moșneagului, dar am admis și eu, în mine, că mama-i o mare farmazoană, adică nu înțelege poveștile și are mirosul prea ascuțit.

II. Ucenicie, într-o breaslă veche

Era în ziua de 27 Martie 1894, - a treia zi după Buna-Vestire. Această dată am izbutit s-o statornicesc după toate metodele istorice, care de altminteri sunt destul de simple. Ziua despre care vorbesc are o importanță deosebit de mare pentru mine, deoarece un băiețandru, al cărui nume este ș-al meu, ieșea întâia oară cu pușca în luncile Siretului. Se pare că eram eu însumi; fără îndoială însă că era cu totul altcineva. Copilul de odinioară nu mai este de mult. Îi păstrez numai în mine înregistrate imaginile, ca-n mormântul unui album. Din cele multe ale ființii aceuia mi-a rămas transmis intact mai ales instinctul acela, carel scotea aproape inconștient, din îngrămădirea unui târgușor, spre lumina de primăvară a câmpiei și spre luncile Siretului. Și amintirea acestor clipe de taină și de ucenicie este tot așa de importantă și tot așa de rară, ca și oricare dintre faptele fiilor omului. Va pieri și ea ca toate. Ar fi deci un fapt istoric numai prin prezumția trufașă de a-l impune atenției. Nu-i decât o privire curioasă spre lumea umbrelor de odinioară, de-acu câteva zeci de ani ori de veacuri, căci data pe care-am statornicit-o n-are de fapt nici o importanță.

Băiețandrul purta pușca-n spate și torba la șold, așa cum băgase de samă că fac vânătorii cei bătrâni. Umbla harnic, cu ochii ațintiți spre licăriri de ape și spre zăvoaiile Siretului. Îi lucea soarele în ochi și i se răsfrângea în suflet. În bucuria aceasta a luminii ș-a spațiului se amesteca o hotărâre nedeslușită să urmărească și să fulgere de departe vietățile sălbatice care fug de om. Fantazia lui năștea scene arbitrare de vânătoare, care-l făceau fericit o clipă.

Merse o vreme în lungul unei căi ferate, pe subt fire de telegraf, în care cânta ușurel vântul. Apoi trecu pe malul unui canal adânc, în fundul căruia curgea apa unui pârâu, spumoasă, printre pojghiți de ghiață. Ochii lui aținteau zăvoaiile Siretului, pete de-o dulce culoare cafenie, subt fumegări străvezii. Erau un țarm de visuri, unde încă nu-i călcase piciorul. Dintr-acolo se întorceau de multe ori la marginea târgului vânători bărboși, care vorbeau de vulpi și lupi, iepuri și vidre, sitari și rațe. Dintr-acolo soseau cu undița pe umăr, în seri de vară, pescari țigani, cu pește puțin, însă cu amintirea neștirbită a unui somn uriaș pe care l-au prins cândva, sub sălcii, întrun loc ascuns pe care numai ei îl știu.

În afară de aceste imagini și ecouri, împletite cu bucuria tinereții, în sufletul lui nu mai era nimic. Toate legăturile cu lumea dispăruseră. Cărțile de școală și profesorii, fierberea impură a târgușorului de provincie căzuseră în întuneric, ca păpușile în cutia lor. Din adâncimile subconștientului, un fior neconținut tremura cătră suprafață. Toată ființa lui era liberă și atentă. Atentă vânătorește, - deși expediția aceasta era întâia, deși ochii lui nu văzuseră încă vânatul viu.

Cum mergea pe canal, i se desfășură în dreapta câmpia mlăștinoasă, dezghețată și plină de apă. Pe crețurile subțiri ale bălții aceștia, la depărtare de cinci sute de pași spre cantonul drumului de fier, înegriră rațe care înotau și băteau din aripi în stropi de soare. Băiatul se opri cu zvâcniri de inimă. Când să fi apărut rațele pe baltă? Când a pornit pe canal, nu se vedeau. Poate să fie însă paseri domestice. Să vedem.

Fără o clipă de îndoială, după ce trage pușca din spate și ridică oțelele, - cotește spre dreapta și intră în baltă, împotriva rațelor. De cizmele lui până la genunchi, bine unse, e foarte sigur. De aceea rămâne mirat când simte între degete și sub tălpi apa rece ca ghiața. "Trebuia să le ung mai bine..." mormăește el, privind încordat și serios spre rațe. Și pășește înainte, primind situația - și apa.

Rațele evoluau fără grijă în apa limpede și rece. Apoi se înșirară una după alta și întoarseră pliscurile spre omul care venea spre ele încălțat cu ghiață.

Îl primiră până la distanța potrivită, care este totdeauna mai mare decât bătaia puștii. Lucrul acesta băiatul nu-l știa. Și rămase foarte emoționat, privindu-le cu ochii măriți, cum se înalță măcăind, cum descriu un arc spre marginea bălții, cum înclină iar cătră el, apoi trec și cad lângă canal, în locul unde a simțit cel întâi fior al apei. Le face iar față prin balta până la genunchi, și tremură în el o bucurie iute, că are de-a face, în sfârșit, cu vânatul visat. Rațele se zvârl iar pe-o scară nevăzută în aer. Își înclină iar zborul spre baltă. Fac un ocol prin dreapta, ca și cum ar vrea să-și deie bine samă cu cine au de-a face. Ocolesc și prin stânga. Și zborul lor fulgeră tremurat pe luciul. Apoi se ridică spre soare și trec în aburii de pe luncile Siretului. Ochii băiețandruului rămân cu uimire ațintiți întracolo, până ce descopăr subt cer cârdurile de sălbăticiuni. Le urmărește zborul înclinat spre zăvoaie. La cârdurile acelea mari s-au alăturat și rațele de-aici. Acolo sunt cotloanele cele minunate pe care le-au descoperit vânătorii și cătră care a pornit și el în dimineața aceasta de primăvară. Acolo trebuia s-ajungă cât mai degrabă.

Zgomotul pe care-l face apa-n cizme, când calcă, nu-l bagă de samă decât într-un târziu. O clipă numai își închipuie c-ar trebui să se oprească, pentru a rezolva problema. Poate-ar fi mai bine să umble desculț, cu ciubotele în geantă. Nu are însă nici o clipă de pierdut, și grăbește pasul.

Cea dintâi experiență îi arată că locurile largi nu sunt prielnice vânătorului de baltă. Deci zăvoaiele cu ascunzișuri și perdele de lozii sunt neapărat trebuitoare ca să poți împușca rațe. Ca să fii vânător, trebuie să știi asemenea lucruri. E necesar însă să te deprinzi și cu apa-n cizme.

Din canal zbucnește măcăind, cu bătăi de aripi, o păreche de rațe mari. Îi trec pe dinainte la o zvârlitură de băț. Pușca însă i-i în spate, cu cucoașele lăsate. O scoate și o ține goală pe brațe, cu atenția agerită. Dar în canal nu s-așează mai mult decât o păreche de rațe.

Iată și luncile cele mari ale Siretului; și gârlele cu ape sporite. Și cu bălți în toate scobiturile pământului, între zăvoaie. Iată și cel dintâi cârd de rațe, vâjâind prin văzduh. Nagâți se ridică din smârcuri și fâlfâie rar, mieunând prelung. Cine știe ce pasere va fi fiind aceasta, care zboară așa legănat și pe departe. Un cârdisor de rățuști cenușii săgetează la linia sălcii și, rupându-și brusc zborul, cad cătră o baltă.

Pornește tulburat într-acolo. Intră între sălcii bătrâne abia înmugurite; își face drum cu violență prin mladă deasă și vreji uscate de mure. Gâfâind, vede tulbure balta prin pânza hucaului. Înegresc pe luciul, aproape, rățuști neliniștite. L-au simțit, se înalță cu chemări subțirele, cu scânteii în aripi. Când răzbește la malul pustiu, se găsește singur și-și vede în

balta limpede imaginea colțuroasă și schimbătoare.

Gâfâie ca după o efortare penibilă, și bătaile inimii se alină odată cu apa. În oglinda vânată îi rămâne neclintită icoana severă și tristă, ca a strămoșilor care i-au lăsat fiorul din adâncuri. Ca și dânsul, așteptau și ei în trecut, în timpul fără număr, pe malul altei bălți. Ca dânsii, și el, n-are gânduri. Are numai atenție și așteptare, cu ochii rotunzi.

Trece domol malul bălții. Caută din ochi alte desigurii de lozii, cu alte scânteieri de oglinzi. I s-arată deodată într-o cotitură Siretul cu ape mari, curgând în singurătate. Zboruri de sălbăticiuni se înclină spre el - dar și ele sunt ale singurătății. Totu-i nou și curat sub cerul ca toporașul. Măturile proaspete încă n-au fost călcate de picioarele oamenilor, nici de animalele lor îmblânzite. Apele samănă cu cerul și în fundurile lor albesc nouri. Prin văzduh și pe unde au trecut numai paseri libere și străine. N-au lăsat urme. Vulpile, bursucii și iepurii zăvoiuului le privesc cu ochi neclintiți și înțeleg că ele au adus primăvara. Bălțile nouă ale dezghețurilor, brațele vechi de Siret, colțurile de luncă și dumbrăvile de plopi n-au pentru el nici un nume, căci acum le vede întâia oară. Și toate într-adevăr sunt altele, cum n-au mai fost niciodată și cum nu vor mai fi în acest colț de pământ. E o priveliște unică, o clipă trecătoare. Și copilandrul își începe ucenicia c-un suflet la fel, c-o simțire pe care n-a mai încercat și care va rămâne în el ca un cristal al amintirii.

Totuși nu-i singurul om între zăvoaie, dumbrăvi și ape. Aude în dreapta, într-o salcie bătrână, bătaia unei ciocănituri. O păreche de hulubi sălbatici s-au înălțat cu plesnituri de aripi dintr-un fund de cărare și, de sub zborul lor spăriat, înaintează împotriva-i doi vânători cu armele pe brațe. Au aripi albastre la pălăriile țuguiate. Și, deși cu mult mai în vârstă decât el, sunt oameni tineri, fără de mustăți. Amândoi sunt oacheși și cu privirile negre îndrăznețe.

Ucenicul se simte intimidat și mic față de niște vânători vechi, fără îndoială, cu experiență și cu multe victime la răbuș. Cartea isprăvilor lui e albă și abia azi nădăjduiește să-i puie un semn. Înțelege că de la asemenea tovarăși are totul de învățat. Începutul zilei i-a dovedit că sălbăticiunile sunt viclene și biruința asupra lor se câștigă cu anumite meșteșuguri.

Se oprește și-așteaptă. E fericit când vede pe străini zâmbindui, și glasul salutului lor are o melodie plăcută. Unul din ei, cel mai în vârstă, poartă aninată de torbă o rață; și cum se oprește, se întoarce și se așază așa fel ca să se vadă vânatul.

- Asta-i rață de cele mari... rostește învățacelul, cu seriozitate și ca un desăvârșit cunoscător.

- Da, răspunde c-un fel de nepăsare vânătorul. Am împușcato la zbor. A mai căzut în zăvoi una, pe care n-am putut-o găsi. Dumneata n-ai făcut nimic?

- De-abia am venit... se grăbește să răspundă ucenicul. Apoi adaogă îndată, fără șovăire: De data asta încă n-am împușcat nimic.

- Și noi, în alte rânduri am fost mai norocoși... încheie cel de al doilea începutul de convorbire.

Pe cel cu rața îl chiamă Alecu. Pe cel mai mic Coca. Sunt feciorii unui proprietar din împrejurimi. Au și câni, acasă, și sunt vânători vechi. Puștile lor, pe care învățacelul se grăbește să le cerceteze cu admirație, nu sunt de multă vreme venite din Anglia și au o bătaie excelentă. E bine să ai o pușcă bună, deși asta n-are mare importanță. Ochiul este totul și siguranța mâinii.

- Și mai ales nu trebuie să te emoționezi... completează Alecu. Dumneata te emoționezi?

- Nu mă emoționez niciodată, mărturisește ucenicul și se miră el singur de răspunsul său.

- Acum cum facem? întreabă Coca. Ar fi poate bine să stăm la pândă la două bălți deosebite. Dacă vin rațe aici și tragem, - se duc dincolo.

- Cred că-i bună ideea... acceptă ucenicul, și-și însamnă în cap cea dintâi strategie vânătorescă.

- Facem și asta... intervine Alecu, ca cel mai în vârstă; dar întâiu n-ar fi rău să căutăm bălțile care ne-au mai rămas.

- Nu trebuie însă să ne vadă și să ne simtă... obiectează ucenicul. Își mișcă în cizme degetele și le simte ude și călduțe. Cea dintâi pățanie cinegetică doarme în el ca-ntr-un mormânt.

Hotărăsc să caute bălțile, bineînțeles cu mare luare-aminte și mare pază. Înainte de a porni, Alecu scoate țigări. Învățăcelul primește una. O primește ca un vechi fumător, deși tutunul nu ia otrăvit niciodată gura. Amețit și cu capul deodată tulbure, ascultă cu admirație neprefăcută istorisiri de vânatoare ale celor doi frați. Ei sunt mai ales vânători de iepuri și prepeliți, dar le place să iasă și la rațe. Vânat, însă, foarte frumos și interesant, e sitarul.

- Noi avem un câne foarte bun la sitari... explică Alecu. Dumneata ce rasă ai? Al nostru e seter.

- Ș-al meu e tot seter... răspunde ucenicul, c-o mare dorință să aibă și el asemenea câne.

- Ai împușcat mulți sitari?

Ucenicul se gândește, ușurel încrunțat și numărând în gând.

- Eu, vorbește iar cel mai mare dintre frați, nu pot să spun cam împușcat prea mulți. În cea mai bună zi mi s-a întâmplat să fac șase părechi...

Băiatul îl admiră fără să bănuiască nici o clipă că tovarășii lui ar putea fi în aceeași situație față de dânsul. Stăpânit și grav în fața naturii și-a vânătoriei, el apărea redutabil celor doi tineri înfocați și vorbareți.

Trecură înspre bălțile și zăvoaiele fără nume; se strecurară spre jocul cârdurilor de rațe c-o luare-aminte impresionantă. Fără nici o îndoială însă că și ceilalți doi erau în cea dintâi zi a lor de vânat. Rațele sfărâmau balta și umpleau de fulgere negre cerul. Erau multe și de toate soiurile. Se amestecau gotcele cu cele de șuvoi, câniștii și rășuștii; măcăiau, șușuiau și cărcăiau pe felurite tonuri și zborurile lor în lungul Siretului și de la baltă la baltă păreau jocuri ușoare și neostenite - înspre care zadarnic bubuiră în câteva rânduri puștile englezești ale celor doi frați. Ucenicul le număra greșurile c-o bucurie ascunsă. Avea și el dreptul să greșască cel puțin tot atâtea lovituri.

În sfârșit, se opriră tustrei. cu aceeași mândrie și încredere, la malul Siretului, pe-un braț vechi cu ape umflate, - și Alecu își reîncepu față de străin povestirile unor isprăvi însemnate. Era vorba de alte dihanii și de sălbăticiuni despre care ucenicul auzise numai din nume. Ca și pentru sitari, urmă să păstreze o rezervă prudentă, răspunzând atât cât trebuia ca să-și salveze onoarea. Și, fumând o nouă țigară, dorea cu violență o împușcătură miraculoasă care l-ar fi ridicat deodată și definitiv din nemernicia lui.

Dorințele mari de multe ori au răspunsuri neașteptate. Cum stăteau sub sălcii, într-o scobitură de mal, veni asupra lor stolul de rațe cu sunet de vijelie și căzu în cuibul de soare din apă. Învățăcelul aplecă pușca și le fulgeră. Balta le zvârli pe toate iarăși spre cer, afară de două, care rămaseră palpitând în fierberea luciului.

Le aținti cu uimire și cu bucurie înfricoșată. «Rămân la adânc și departe...» observă Coca, nu fără puțină răutate. Ucenicul îl privi cu gravitatea strămoșilor lui; și, fără să stea nici o clipă în cumpănă, cu mișcări iuți, își trase cizmele și-și azvârli de pe el hainele. Intră în baltă; îmbrățișă apa de ghiață și înotă în zvâcnituri și stropi spre rațe. Le cuprinse cu stânga; se întoarse în loc și mână la mal trofee, cu dinții înțeleștați și cu privirile aspre.

Cei doi frați îl urmăreau cu respect și îndoială.

Aveau a face desigur c-o ființă rară. Stăpânindu-și tremurul fălcilor, învățăcelul își trase pe el cu aceeași iuțeală hainele și cizmele și-și anină cu grijă la torbă cele două paseri împușcate. Erau rațe albe de șuvoi, cu pete negre și cu sfârcurile aripilor încrucișate. Sentimentul de milă era în el cu desăvârșire absent, ca și în cei dintâi vânători ai lumii.

După ce-și potrivea torba la șold, își înalță privirile spre alte zboruri de rațe, și văzu

nouri negri viforoși grămădiți asupra asfințitului. "Vine dintr-acolo furtuna..." prooroci cel mai mare dintre frați. Și un tunet depărtat mormăi în fundurile cerului. Colibă omenească nu se afla în singurătățile bălților de la Siret; peșterile din lutul malurilor de mult le mâncaseră și le surpaseră apele; așa încât se vedeau singuri și amenințați de sprânceana asfințitului, între șuvoaie și bălți. Se despărțiră brusc, fângăduindu-și o altă întâlnire vagă, - și băiatul porni în fugă spre casele oamenilor, ținând strâns îmbrățișate cele dintâi jertfe ale libertății. Nourii asfințitului creșteau, îmbulzindu-se spre creștetul bolții. Astupară în curând soarele. Șodată cu fulger și tunet, se abătu dinspre munți furtuna năprasnică a primăverii. Veni întâi cu vârtejuri de pulberi; apoi cu ape despletite, izbind văzduhul asupra pământului. Mlădios și îmbujorat după baia în apa vie a singurătății, ucenicul însă sosise între oameni, și căta printre cei de casă cele dintâi victime, cărora să le istorisească cea mai măreață ispravă care s-a întâmplat pe lume.

III. Poveștile de vânătoare sunt de la Dumnezeu

Ucenicul despre care am mai vorbit avea la spate campania unui an întreg vânătoresc. O campanie destul de săracă, cu destul de puține biruinți, bogată însă în învățăminte și-n observații personale.

Sitarii trecuseră prin cerul de amurg al unei poieni ca niște lilieci enormi; împușcăturile se prelungiră în ponoare profunde - și liniștea reveni ca un val moale: singura victimă a serii de primăvară era băiatul, jignit de zborul frânt și perfid al paserilor străine cu cioc lung și ochi spărios, străbătut însă până în cele din urmă fibre ale ființei de nouitatea naturii și-a propriului său suflet.

Prepelițele și cristeii, în după-amiezi fierbinți de vară, fură iarăși prilej de împușcături spăimântate. Erau un vânat ușor, după spusa pușcașilor bătrâni - însă, fără ajutorul cânelui, omul nu poate face mare ispravă. Din excursiile lui pe miriști se întoarse deci cu convingerea din ce în ce mai stăruitoare că vârsta și experiența au dreptate și că neapărat trebuie să capete ori să fure de undeva un pui de prepelicar. Moș Nechita Pușcașu îi transmisese chiar credința că numai câni de furat sunt cu noroc la vânat. Pentru a-i dovedi așa ceva, îi istorisise mai multe povești din care ieșea limpede ca lamura adevărul observației.

Apoi cea dintâi întâlnire cu iepurii fuse și mai ciudată. Din niște spinării, de pe un capăt de hat, tocmai când nu se aștepta de loc și era cu gândurile cine știe unde, un fel de cocostârc izbucnise, voind să se înalțe spre cer; - după asta făcuse urechi lungi, păr roșcat și picioare sprintene și era cine știe unde, în capătul altui ogor, când băiatul, gâfâind, își văzu în mână pușca nefolositoare. Clipind, își aținti ochii în cercurile rotitoare ale căldurii subt care sălbăticiunea se micșora, până ce se stânse. Toată ziua aceea, lângă toate spinăriile de pe haturi, a așteptat cu inima înfierbântată altă săritură de iepure. Întâmplarea însă își are statornicite altfel rânduielele. Iepurii nu sar totdeauna din spinării. Ca să se înțeleagă mai bine asta, un iepure născu din pulberea unui imaș, de lângă un moșiroi, aproape de drum, tocmai când băiatul, cu nădejdea istovită, lăsase oțelele și-și trecuse pușca în spate. "Nici nu știi de unde sare iepurele..." zise moș Nechita Pușcașu. Și, trăgându-și din gură luleaua, o vârâ în chimir. Întâi scuipe într-o parte și pe urmă duse pușca la ochi. Băiatului i se păru că așteaptă încă vreme multă, până ce pocni împușcătura. Apoi văzu iepurele căzând și fu străpuns de o ascuțită părere de rău că nu cunoaște îndeajuns valoarea proverbelor bătrânești.

Pentru vânătorii tineri, cartea, profesorii și zilele lungi de clasă sunt de multe ori niște incomensurabile zădărnicii. Cea dintâi oră a ecuațiilor de gradul întâi a fost populată de potârnicile din marginea unui zăvoi de la Siret. Era la început numai amintirea acelor

potârnicchi și a zborului lor zgomotos. Lângă formulele algebrice de pe pagina dinaintea-i, în zvonul monoton al vocii profesorului, începu să desemneze cu grijă un stol de asemenea zburătoare plutind peste o miriște. În zare se vede și-un iepure care trece dealul cu urechile țapoșe. Când, ca un șfichi ascuțit, îl lovi dinspre catedră întrebarea, se ridică încet de la locul lui și, în loc de potârnicchi și iepuri, zări în juru-i capete aplecate pe cărți, și la tablă ochelarii scânteietori ai lui domnu' Ciolac. Rămase în picioare gânditor, plin de o nobilă și tristă resemnare. "Trebuie numaidecât să găsec un prepelicar..." își zicea el, așezându-se iar în bancă și privind atent potârnicchile de lângă zăvoi. Erau potârnicchile cele adevărate de la luncile Siretului, din locurile care-i erau lui mai dragi, pentru că acolo își începuse întâi și-ntâi ucenicia. Abia aștepta altă primăvară a vieții, ca să se găsească iar subt cer curat, între ape scânteietoare, pândind zborul rațelor nenumărate.

Această primăvară nouă nu întârzie prea mult. Veni chiar destul de degrabă, ca toate cele trecătoare. Și ucenicul se văzu iar pe cărările dinspre Siret, în tovărășia lui moș Nechita. "Un pușcaș tânăr trebuie totdeauna să *margă* subt aripa unuia bătrân..." zicea moș Nechita. Și băiatul îl asculta cu gravitate și-l credea - pe când țăranul pâdea cu coada ochiului clipa când are s-apară, dintr-un fund de buzunar, un pac de tutun de cel bun. Era în văzduhuri aceeași strălucire ca și-n primăvara cealaltă, însă printre zăvoaie nu mai luceau bălți. Printre tufișurile de lozii înverzea iarbă tânără; prin cotloane umbrite și umede, dintre frunze uscate, răzbăteau viorele ca cerul și florile Paștelui ca niște zâmbete de zăpadă. Pretutindeni nu mai era nimic din priveliștile altui an.

- În primăvara cealaltă erau pretutindeni bălți și rațe sălbatice... zise băiatul.

- Se poate, răspunse moș Nechita, dar apele acelor bălți sau suit la cer, și-n primăvara asta Siretu-i singur printre zăvoaiele lui. Au fost numai ca niște jucării, și-acuma nu mai sunt...

Cu toate acestea păreau veșnice ca toate ale naturii, cugeta nedeslușit ucenicul

- Eu de patruzeci de ani umblu pe aici, vorbi iar pușcașul, și deprins cu schimbările.

Altădată curgea Siretul pe-aici, acu s-a mutat pe dincolo de zăvoi. Dar să n-ai mata nici o grijă și nici o supărare. Știu eu bălți vechi, unde găsim rațe, numai să fim vrednici să lenpușcăm...

Băiatul tăcu. Ar fi preferat să aibă de martori pe Coca și pe Alecu, tovarășii lui de anul trecut. Și dintr-odată simți nevoia să istorisească isprava cu rațele de șuvoi. Două rațe dintr-un foc, pe care, după ce le-a pușcat, le-a scos înot din apa Siretului. Bătrânul dădu din cap fără să-l admire și făcu: Hm! - Nu credea asemenea istorie și asemenea poznă.

- Pot să-ți arăt și locul unde s-a întâmplat, moș Nechita, strigă cu foc ucenicul. Am avut și martori...

- Mda-da... îngână bătrânul cu indiferență.

Băiatul își simți în obraz sângele și tăcu. O clipă, vechea ispravă îi apără neverosimilă. Apoi avu mândria unei întâmplări rare și într-adevăr de necrezut. Înțelegea în același timp că numai asemenea întâmplări sunt vrednice de povestit; tebuie însă în chip anumit argumentate și puse într-o lumină deosebită, - așa cum făcea și moș Nechita când îi debita câte-o istorisire de demult. Deși erau fapte de necrezut, băiatul le credea pe toate. Privi pe furiș spre tovarășul lui, ca să-i descopere prestigiul și taina și nu văzu decât același obraz trudit cu barbă țapoasă și căruntă, aceeași căciulă roșcată și același suman vechi, aceeași geantă de blană de bursuc și aceeași pușcă c-o țavă. Moș Nechita îi surprinse privirea și-i zâmbi, cu ochi ascuțiți și micșorați. În ochii aceia verzi era ceva viu și nestatornic, ca apa.

- Mergi mata cu mine la balta lui Crupă - vorbi pușcașul cu convingere și cu glas ademenitor. Acolo avem apă adâncă subt luncă bătrână. Și este și-un bordei vechi într-o margine, unde am făcut eu oleacă de pândă. Suntem în adăpost; nu ne pasă de vânt, nu ne pasă de ploaie. Și așteptăm rațele. Cea dintâi pe care o pușcăm o punem nadă, cu pliscul într-un băț de trestie. Șede pe baltă și se ademenesc și altele care trec pe sus de coboară în preajma ei, și noi le pușcăm de la pândă noastră. Pe urmă le scot eu din baltă co ciobacă mititică, pe care o am dosită și ascunsă printre niște tufe de lozie și curpeni de mure. Nu-i nevoie să înotăm până

la ele. Le scoatem cu ușurință și fără de nici un năcaz...

Învățăcelul asculta în tăcere și cu respect.

Găsiră balta neagră sub sprânceană de luncă bătrână, și pânda de stuh - după ce răzbiră pe cărări întortochiate în locuri tănuite și nebănuite. Era ceva cu totul deosebit de ce-și închipuise și cu mult mai frumos.

Se așezară la colibă, între sălcii răsfirate, așteptând asfințitul soarelui. Moș Nechita găsi în geanta de piele de bursuc, printre felurite unelte, două cepe roșii și-o bucată de chitan de săcară. Ca totdeauna, ucenicul se afla cu torba goală și, c-o mirare singuratică și numai pentru sine, ospătă o jumătate din pâinea neagră și una din cepe, căutând să-și explice căruia lucru se datorește bunătatea unei asemenea cine răpezi. Apa era destul de aproape, la un budăi de scorbură, sub malul vechi. Îngenunchind ca să bea, își văzu în unda limpede imaginea tânără, apoi ochii îi rămăseră ațintiți asupra izvoarelor care tresăreau și palpitau în fund, fără hodină, suflând și frământând nisipișuri alburii. Apa era rece și ușoară și-i trecu în sânge ca o băutură nouă și necunoscută, înveselindu-l. - Se înalță în genunchi, privind cerul și singurătatea, lunca și apa neagră unde trebuia să vie în amurg rațele, - apoi iar se închină asupra izvorului și bău prelung. "E un izvor ca cele despre care se spune în poveste..." gândi el și se duse răsând la coliba bătrânului.

- De ce râzi, cuconașule? întrebă vânătorul, înălțând fruntea.

- Sunt bucuros, răspunse ucenicul, căci ai să-mi spui o întâmplare pe care ai avut-o dumneata demult.

- Care întâmplare?

- Nu știu. O întâmplare de demult.

Moș Nechita privi nedumerit pe băiat. Îl observase cercetânduși în buzunarul de la surtuc al doilea pac de tutun: știa că are să i-l deie tot lui; însă acum înțelegea că i se pun condiții. Ochii lui ascuțiți cercetară prudent fața ucenicului, scrutându-i intențiile. Trebuie să spuie o istorie oarecare de vânătoare - preț de-un pac de tutun. Până la asfințitul soarelui ar mai fi vreme tocmai de-o istorisire, potrivit și bine măsurată. Ce istorisire poate să spuie?

Ucenicul se așezase alături sub adăpostul de trestie și aștepta în tăcere. Pipăi încă o dată pacul de tutun - și se simți stăpân pe timpuri și pe viață. În după-amiaza caldă de primăvară, balta dormita înflăcărată și grea de viață, sub arcuri de sălcii înmugurite. Mirosea în aerul curat a pământ proaspăt și-a iarbă fragedă. Deasupra, în cerul fără nouri, plutiră un timp doi vulturi, scriind cercuri contrare, cu aripile lor deschise. Unul chemă strident din depărtările-i înalte; apoi se lasară spre miazăzi și se mistuiră în albastru. Grauri apărură pe vârfuri subțiri de plopi. Fluierau în gușă prelung, se chemau haiducește - ușurel și misterios, ca și cum aveau a faptui ceva departe de lume și neștiuți de oameni. Chemându-se și urmărindu-se prin lumină, trecură; și ucenicul îi mai auzi o vreme îndemnându-se la fapta lor, - fără să-i mai vadă. Apoi apărură găiți mirate. Sosiră și țarci. Unele-n plopi, altele-n sălcii, se certară cu răutate. Și după ce se-mpăcară, trecură pe urmele graurilor, ca să le descopere faptele. - Un broscoi cărcâi de trei ori la marginea cerului bălții, apoi tăcu plictisit. Deasupra lui apărură brusc pitulicea cea mai mică a luncilor și țârâi așa de subțirel, încât n-o auzi decât tăcerea.

- Ce istorie pot să-ți spun? șopti moș Nechita, și învățăcelul nu se mira că pușcașul vorbește așa de încet. Pot să-ți spun eu dumitale, cuconașule, multe întâmplări pe care le-am avut în viață, ori le-am văzut. Care de care-s mai frumoase. Mă gândesc să-ți spun una de pe când am fost pădurar la Hangu, în pădurile pe care le avea acolo boierul nostru cel vechi, care a pierit și acuma numai numele i se pomenește. S-a întors el așa într-o iarnă din străinătăți, pe unde fusese în petrecere, c-un boier mare de la țara Indiei. Era negru și cu dinții albi, și pe dânsul blănuri bogate, - și scosese din niște lădunci două puști numai cu aur și argint înflorite. Și-l ia cuconu' Iorgu, boierul nostru, pe acel prinț de la India și-l suie în munte, la vreme de iarnă ca aceea, în niște țării și pe lângă niște prăpăstii pe unde numai caprele pot trece. Călcam

pe poduri de omăt și ghiață având la încălțări clonțuri de fier. Și era un pădurar bătrân, moș Calistru, nânaș al meu, care umbla înainte, și ne-a scos pe toți deasupra râpelor, cine știe unde, în pustie de omăt, unde avea el acolo închis un urs...

- Cum închis, moș Nechita?

- Închis bine, după rânduiala vânătorilor din munte. După ce-a fost intrat ursu-n vizunie, ca să-și doarmă somnul iernii, moș Calistru a venit cu alți pădurari și l-au închis țăpuind și pecetluind intrarea. Când se-ntoarce boierul nostru din străinătăți și poștește să iasă la o vânătoare de urs, moș Calistru îl duce anume la loc știut. Și ne înfățișăm noi așa fel acolo, cu halai mare, și deschid pădurarii cei tineri intrarea peșterii și prind a îmboldi pe somnoros cu țăpuși lungi. Stăpânul nostru și cu boierul cel de la India stăteau gata cu puștile, cum ar fi de-acii la treizeci de pași depărtare. Boierul nostru, om cuminte, era cu mare bagare de samă și cu grijă. Dar străinul acela de la Por-Împărat râdea întruna și ni se părea nouă prea bucuros. Lui parcă nici nu-i venea a crede că pădurarii îmboldesc și zădăresc urs în peștera aceea. Dihania se dădea greu ieșită și părea leneșă, - până ce deodată, cum stăteam noi și așteptam, o vedem în gura hrubei cu labele în sus; ș-a slobozit așa de cumplit răcnet, încât pădurarii au dat înapoi ș-au căzut pe șezuturi. Și când a mai răcnit odată, boierul nostru a țipat cătră oaspetele lui: Trage! - Indianul tot cu ochii albi și râzând... Trage de două ori, - gloanțele s-au dus în altă parte, sus, în cetini de brazi. Când se risipește fumul, el râde holbat, - și ursul, boncăluind asupra noastră, năzuia mai ales asupra boierilor, care se găseau drept în fața peșterii. A prins stăpânul nostru a răcni ș-a sudui pe asemenea vânător care trage în cetina brazilor, și de ce suduia mai tare, omul lui Por-Împărat mai tare râdea, - și nu-nțelegea cum îl blagoslovește boierul pe moldovenește. Trage-nsfârșit și boierul două focuri, - ursul asupra lor. Era pălit, dar mai avea destulă putere, și deschidea o gură mare și roșă în care se frământa limba, de m-apucă groaza numai când mă gândesc. Ridicăm baltagurile și pășim înainte. Atuncea moș Calistru, nânașu-meu, se dezbracă de cojoc.

- Da' de ce s-a dezbrăcat de cojoc?

- Stăi să vezi. Atunci moș Calistru, nânașu-meu, se dezbracă de cojoc și trage din chimir un cuțit ia așa de lung. El de cuțitul acela nu se despărțea niciodată. Dă ursului cojocul. Ursu-l prinde-n labe și începe a-l farma ș-a-l flocăi, - iar pe dedesubt bătrănu-i pune cuțitul la pânțele și-l spintecă. Atuncea prințul acela de la India a stat și n-a mai râs. Și ursul s-a pus pe omăt ș-a murit, cu mâinile pe piept. Asta am văzut eu la munte, pe când eram tânăr. Ș-așa obiceiul avea cu urșii moș Calistru, nânașu-meu...

Pușcașul tăcu, zâmbind, și rămase privind cu luare-aminte balta neagră. Ucenicul îi trecu furișat pacul de tutun, și, cu oarecare îndoială, se întreba dacă întâmplarea aceea se petrecuse într-adevăr. Fără îndoială că s-a petrecut. E o întâmplare extraordinară, care pare o poveste de vânătoare; dar fără îndoială că s-a petrecut întocmai cum o povestește moș Nechita.

- Moș Nechita, ai fost dumneata față la întâmplarea asta?

- Am fost. Martori nu mai am, dar am fost, cuconășule; ș-am văzut toate, cum te văd pe mata.

- Desigur că așa s-au întâmplat toate... șopti în sine, fără cuvinte, ucenicul.

Amândoi vânătorii rămaseră tăcuți, subt adăpostul de trestie, ascultând ușoarele zvonuri ale singurătății și așteptând rațele amurgului, - până ce apăru pe cellalt mal, pieziș și departe, între sălcii încălcite, o dihanie castanie, pe labe groase, cu mișcări furișate de mătă, cu blăniță lucind viu în soarele căzut.

Băiatul tresări năprasnic. Bătrânul îl strânse de braț, domolidul. Și amândoi, cap lângă cap, fără răsufare, urmăriră sălbăticiunea în mișcările-i iuți. O văzură cum trage pe năsiș un pește argintiu și începe a-l rupe hulpav.

Numele dihaniei țipă în toată ființa ucenicului, - și-i adie pe buze ca o suflare ușoară. Pușcașul întoarse ochi aprigi și făcu semn de încuviințare cu pleoapele: -Așa-e! Apoi iar se-

ntoarseră spre vânătoarea de pești, cu agerime și încordare. Nu se mișca un mugur și nu s-auzea nici un sunet. Din lumina tăcută a asfințitului, sălbăticiunea lunecă în limpezișul bălții înfiorându-l ușor. Și cei doi tovarăși rămaseră în aceeași neclintire, cu inimile bătând și așteptând-o să apară de subt luciul undeva aproape, într-un cerc de crețuri. Dar nu apărură; și ucenicul fugi spre povestea de iarnă din munte, pe care o retrăi în toate amănuntele-i dramatice. Și se văzu îndată și pe sine istorisind-o din nou și grav lui Coca și lui Alecu, cei doi vânători tineri ca și el, - aproape încredințat că lucrurile sau petrecut subt ochii lui. Frumoase și interesante nu sunt întâmplările în sine, cugeta el zâmbind, ci cuvintele sunt totul. Și se hotărâ deplin să servească rivalilor săi o întâmplare adevărată cu urșii, cu Indianul și cu moș Calistru.

Atunci văzduhul de deasupra-i se umplu de un vânt neașteptat și rațele amurgului sosiră în Balta lui Crupă.

IV. Vânători de lupi, în veacuri vechi

În luncile Siretului, într-un loc la marginea câmpiei, se arătaseră oameni pribegi, veniți de la miazănoapte, din depărtări necunoscute. Asta a fost în adânc trecut, în veacuri vechi și-n tinereța lumii. Bărbații erau mari, cu fruntea naltă și cu ochi albaștri. Femeile, subțiri și mlădii, aduceau apă la bordeie în ulcioare de lut, pe care le purtau în creștetul capului, sprijinindu-le cu mâna stângă. În apropierea iernii puneau pe ei suman de lână și piei de fiare ori de oaie. Din locurile întunecoase de unde fugiseră, aduseseră puțină avere pe spinările bourilor îmblânziți. Aduseseră și puține oi și câni voinici. Și mai ales un meșteșug tainic, de a topi și-a fierbe aramă și-a făuri arme nouă, în ascuțișul cărora fulgera soarele. Acești fugari se oglindeau în apa lină a Siretului de puține generații și aveau puține așezări pe pâraie și-n lungul râului, în locuri tari ca niște cetăți. După cele dintâi ciocniri cu localnicii de la miazăzi, statorniciseră pace. Pribegii erau puțini, însă aveau arme pe care cei de lângă apele mari nu le cunoșteau. Dar, deși aveau arme nebiruite și mâni furtunoase, erau din fire blajini și pașnici. Încet-încet, după ani, cutezaseră să ajungă până la marginea câmpiilor, la o apă largă ca o mare, în care se vărsa Siretul lor: și-acolo, la sfârșitul verii, obișnuiau acuma să se-ntâlnească cu oameni care aveau altfel de ochi și grăiau felurite limbi; și-n schimbul sculelor lor de aramă, aduceau la deal, cătră sălașuri, grâu pentru pită și măgăruși pentru expedițiile lor depărtate în întunericul muntelui, la băile de aramă.

În acest ținut, la gura Pârăului Alb, își avea așezare și moșul cel pleșuv cu seminția lui. Aveau bordeie pe coastă, în poiană, și Siretul le înconjura din trei părți cetățuia. La spatele lor în zări, aveau munții, cu noaptea brazilor. Și mai aproape, între poieni, păduri de fagi și mesteceni. La deal și la vale, dumbrăvi mărunte și scânteieri de ape. Și peste luciul cel lat al Siretului, o câmpie lină în ierburile căreia curgea vântul.

Moșul cel bătrân și pleșuv avea la sălașuri puțini bărbați, dintre cei cărunți, și femeile cu copiii. Tinerii, asupra toamnei, se suiseră în munte, cu alți tovarăși și cu măgărușii, pe poteci pe care numai ei pe lume le știau, ca să aprinză în locul cel tainic cuptoarele stânse. Alți bărbați ardeau mangal în pădurea de fag. Femeile pregăteau sumanele și chojacele de iarnă; altele răstoceau pâraie și gârle, ca să prinză și s-afume pește. Flăcăușii și copiii purtau prin poieni cârdișoare de oi, și, sara, le aduceau la țarcuri bine închise, unde le păzeau de hoți câinii cei mari, tovarășii oamenilor.

Înainte de asfințitul soarelui, în ziua aceea, veni la bordeiul lui moș Pleșuv nepoțelul

său cel mai tânăr. Adusesse oile aproape, le lăsase în sarma celor patru câni și dăduse o fugă până-n sat. Era desculț, căci vremea era caldă încă. Pletele bălane i le stăpânea o cușmă de oaie și pe trup purta o piele de capră, încinsă strâns cu curea. Sosi lepăind, cumpănind în mâna dreaptă toiogelul de alun. Bătrânul își ascuțea securea, pe-o lespede lucie de piatră. Lăsă la o parte securea, își dădu cu degetele pe după urechi cununa de plete albe de subt pleșuvie, și, înălțând fruntea, zâmbi copilului ca unei amintiri a tinereții.

- Ce este, Micule? îi zise cu glas moale.

- Moșule, răspunse copilul cu gravitate; la noapte au să vie iarăși la furat.

- De unde știi tu asta? grăi bătrânul, privindu-și cu luare-aminte nepotul.

- Știu; căci în noaptea care a trecut n-au fost, și s-au mulțămuit cu stârvul mioarei mele, pe care au ros-o de istov, pe pârău, în sus. Acuma li-i foame și-au să vie iar. Am văzut urmă proaspătă de labă, în mâl, când am coborât la gura pârăului, la adăpat. Se țin aproape, dar se tem ziua. La noapte au să vie iarăși să mă prade...

- Bine; atuncea să mergem, să le luăm pielea... hotără bătrânul, și copilul zâmbi, arătându-și dinții albi și ascuțiți. Astăzi pe altcineva n-am acasă, și trebuie să te iau pe tine ajutor. Dacă ți-i frică, chiamă pe maică-ta.

- Nu mi-i frică, întâmpină copilul. Mama afumă pește la malul apei, cu celelalte femei. Trebuie să-mi dai sulița pe care mi-ai făgăduit-o în vara asta și să mă lași să ucid eu lupul. Am câni și nu mă tem.

- Te cred, încuviință moș Pleșuv, zâmbind cu dragoste nepotului. Eu însă n-am destulă credință în câinii tăi. Sunt prea tineri. Am să-ți dau pe al meu, care-i bătrân și cuminte, și a pus la pământ mulți hoți în viața lui. Nici el nu se teme de lup, căci, ca și pe tine, când s-a născut, l-am afumat cu păr proaspăt de dihanie. Așa că noi nu spunem la nimeni, - luăm ce ne trebuie, mergem să închidem oile în țarc, și ne punem la pândă...

Micu zâmbi fericit și trufaș și lepădă toiagul. Moș Pleșuv se întoarse din bordei cu sulițele de vânătoare. Pe cea mai mică și mai ușoară, de nuia dreaptă de frasin, cu vârful ager de aramă, o întinse nepotului. Apoi fluieră de două ori și chiamă pe cănele cel bătrân.

- Nea! Greu-Pământului! Vin' aici!...

Zăvodul apăru de după bordei în lumina piezișă a soarelui, scuturându-și blana roșcată. Privea pe stăpâni cu ochi deștepți și blânzi și cu urechile drepte și ciulite. Veni, nalt în picioare și pieptos, bătând din coadă.

- Vin' aici, să-ți pun ragila... îi zise moș Pleșuv. Și cănele, cum văzu zgarda cu țepi, începu a se mișca cu mare vioiciune.

- Bine, îi zise bătrânul, văd eu că știi unde mergem, și-nțelegem că-ți place vânătoria. Dar acum ai să stai la pândă cu băiatu, și trebuie să fii cu mai multă băgare de samă...

Greu-Pământului primi în jurul gâtului ragila, scheunând bucuros, - și Micu era încredințat că zăvodul pricepe vorbele lui moș Pleșuv.

Bătrânul își strânse pe trup sumanul grosolan cu curea lată de bour și-și trecu în ea, la spate, securea. Își luă într-o torbă de piele o bucată de pită coaptă în țăst și, cu sulița în stânga pe umăr, se luă după nepot, care apucase înainte nerăbdător. Cănele adulmeca în lungul potecii și din când în când se întorcea între ei, zburdând vesel.

Când așezarea rămase în urmă cu fumurile ei ușoare și apa Siretului nu se mai văzu, bătrânul și copilul intrară în poiana cea mare de sunt păduri. Acolo găsiră cârdul de oi păscând liniștit, și câinii le păzeau din patru laturi stând pe cozi. Se auzeau în depărtări, în fundul poienii, tălângi de la alte oi, care se retrăgeau cătră adăposturi, cu apropierea serii. Stăpânea o pace leneșă în spre marginea codrului de fag și de mesteceni, și spre râpele lui fluturau în bătaia asfințitului frunze arse de brumă.

Înălțând fruntea lată, bătrânul cercetă cuprinsurile cu ochii lui ca cerul, și-i veni în nări, pe vântul ușor, mireasmă de flori veștede.

- La noapte, pe cer, iese luna în jumătate, vorbi el; și-are să se împlinească în șapte zile,

- și pe urmă are să scadă iar, - și atunci are să înceapă a sufla de la miazănoapte vântul iernii. Atunci se întoarce și tatăl tău din munte. Să-i arătați pielea lupului și el are să se bucure și are să-și aducă aminte de ziua când i-am pus și lui în mână sulița...

- Da, moșule, răspunse copilul înfigându-și arma cu vârful în pământ. Acuma trebuie să mânăm oile în țarc.

- Văd că te grăbești, Micule, grăi bătrânul zâmbind. Când am fost ca tine, am așteptat și eu ceasul acesta cu mare bucurie...

După ce mânăra oile în țarcul nalt de smicele și spini, tălâncile se alinară și soarele asfinți în pădure.

- Copilule, ia-ți sulița, zise moș Pleșuv, și vină după mine. Trebuie să cercetăm de jur împrejur țarcul, să găsim spărtura pe unde pot intra hoții. Trei câni îi lăsăm înlăuntru la oi.

Unul îl iau cu mine. Pe Greu-Pământului îl las cu tine.

- Crezi, moșule, că intră printr-o spărtură? întrebă Micu.

- Da, căci înălțimea săriturii lupului o cunosc și-am făcut gardul nalt. Lupul, băiete, e fiară vicleană cu care de mult luptă oamenii. Dacă-a făcut spărtură, a făcut-o în loc ascuns și ferită între mărăcinișuri. Și după ce-a intrat și zugrumă oaia, o scoate cu luare-aminte, ca să nu i se cunoască trecerea. Și prin același loc nu umblă de două ori, ca să nu-și lase pielea. Când însă înțelege că ciobanul copil ca tine, cu câni tineri, cutează mai mult decât în alte părți...

Nepotul asculta cu mare luare-aminte. Bătrânul găsi în spinării găte de lână și urmele trecerii lupului. Astupă și spărtura țarcului, joasă și ferită în buruieni uscate.

- Tu, Micule, să stai aici, hotără moș pleșuv, căci hoțul va veni pe drumul pe care-l cunoaște. Eu mă duc să caut altă spărtură și altă trecere a lui. Dacă n-o găsesc, află că sunt înapoi, aproape de tine, însă n-ai să știi unde. Cum vine noaptea, iese luna - însă pe lup n-ai să-l vezi; de aceea să stai gata neconținut. Greu-Pământului șade alătura de tine și nu se mișcă. Când vine hoțul, numai el are să-l vadă. Are să se răpeadă și are să-l răstoarne la pământ. Atunci ai să-l vezi - și într-o clipă trebuie să-l străpungi cu sulița. Dacă întârzi, se poate scula de la pământ; și dacă-ți sare-n piept nu-i mai poți face nimic. - Eu te las cu bătrânul, și adu-ți aminte de ce ți-am spus. Să nu te-asezi la pământ; stai cu ochii deschiși, neclintit ca o tufă, și cu sulița gata...

- Am înțeles, moșule; am să-l străpung... răspunse copilul cu glas plin de tulburare.

Moș Pleșuv trecu în lungul țarcului și Micu rămase cu cănele.

- Să bagi de samă, Greu-Pământului... îngână el, mișcat. Văd c-ai auzit ce-a poruncit moșu', și te-ai tupilat la pământ. Eu nu mă tem și-n tine am credință, căci știi că ești prietinul nostru. Încep a clipi stelele, și trebuie să iasă luna. Când iese ea, în fundul câmpiei de dincolo, eu o văd de pe deal de la noi și-n fundul apei. Și tu să știi că luna din apă e a duhurilor, care ies acuma noaptea din păduri... Când trece vântul, le-am auzit chiuind și, câteodată, s-apropie de om și-l înfricoșează. Dar moșul m-a învățat să scapăr în cremene și saprind foc; iar acest Dumnezeu ne apără de duhuri și fiare... Acuma trebuie să iasă luna, căci s-așează în poiană ca un abur. Trebuie sascultăm singurătatea și să tăcem...

Copilul rămase neclintit și atent. Apoi încet-încet gândul i se întoarce iarăși la moș Pleșuv și la istorisirile lui despre lupte cu fiarele cele mari din codru: cu urși, cu mistreți și cu bouri. La vânătorile acestea, pe care le fac bărbații cei mari și bărboși, visa el de multe ori în lenea verii, în murmurul poienilor și între ochii dulci ai florilor.

În țarcul oilor din când în când picura o talancă, înăbușit și stâns.

Deodată, ca și cum s-ar fi cutremurat pământul, zăvodul cel bătrân îi zbučni de lângă picioare. Cu inima zbučiumându-i-se, copilul căscă ochii și, prin sita întunericului, văzu pe lup prăvălit și învălmășindu-se subțragila cu spini de aramă a zăvodului. Își încordă scurt brațul și dădu cu sulița o lovitură dreaptă și năprasnică. Fiara slobozi un urlet fioros; Greu-Pământului mormăi cu mânie. Gâfâind, Micu se apăsă în suliță și simțea în nuiua de frasin zbaterea și moartea hoțului. Îndată auzi lângă el și glasul lui moș Pleșuv; i se ridică un vâl

fierbinte în ochi; se socotea bucuros și tare ca și flăcăii cei nalți, pe obrazii cărora începea să iasă, ca păpădia, puful bărbilor...

Urmele întâmplării acesteia, peste care s-au troienit frunzele miilor de toamne, la malul Siretului, și peste care au viscolit năsipuri și pulberi, se văd în oasele amestecate și-n rămășițele sălașurilor. Surpând un mal înalt, apele le-au dat din nou luminii și eu leam cetit ori am visat despre ele, într-o noapte de început de toamnă, pe când vuia vântul în alte generații de păduri și eu mă aflam cu tovarășii la vânătoare de lupi, în singurătățile de la gura Pârăului Alb.

V. April - o clipă

În primăvara lui 1923, într-o zi de început de Aprilie, ne-am coborât câțiva vânători din tren în gară la Bârnova, între păduri mari și răsunătoare. Gheorghe Ceapă, pădurarul cel mic de stat și cu vârful nasului roș, ne trimesese răspuns că au început a cădea sitarii, și ne și aștepta în preajma stației cu câțiva băieți. Îl împresuraram veseli cu felurite întrebări, iar el ne răspundea clipind tainic dintr-un ochi; și cu toții înțelegeam din asta că cunoaște el niște sihle anumite, unde s-au abătut peste noapte sodom de paseri cu pliscul lung, venite anume pentru noi din depărtate smârcuri sudice. Ne chemaram deci câinii lângă genunchi și ne pregătirăm puștile, cu nădejdea bucuroasă și neistovită a oricărui vânător.

Dimineața se deschisese curată și însorită și prin bolțile pădurii nu aburea nici un fior de vânt. Copacii bătrâni și tufărișurile așteptau cu solemnitate minunea învierii și purtau pe vârfuri muguri grași, ușor crăpați, ca niște crisalide din care trebuiau să nască noianuri de frunze. Nu erau încă decât o nădejde, un zâmbet fumuriu și luminos. Iar foile moarte ale toamnei trecute ne foșneau subt pași. Pe-alocuri, de pe piscuri, se vedea cerul înalt până la munți, și văi depărtate în alte păduri neistovite și afunde.

Unul dintre câni porni deodată pieziș, lucrând harnic din coadă, înspre niște tufișuri dese de coacăză. Și sitarul pâlpâi printre crengi, se înalță spre vârfuri, zugrăvind pe cer un zbor pripit și rupt în zigzaguri. Ca o lovitură, toți ne opriserăm, cu brațele încordate pe arme. Gheorghe Ceapă zâmbi, își mângâie vârful nasului și clipi dintr-un ochi.

- Aici avem să facem treabă bună... ne declară el cu jumătate de glas, însă cu hotărâre.

Pe când își muștruluia și-și rânduia băieții zbârliți pentru prima bătaie, - începu a sușui o înfiorare de vânt peste creasta pădurii, dinspre miezul nopții. Pădurarul își prăvăli căciula pe ceafă și ridică în sus nasul, adulmecând. Făcu: Hm! - și-și cumpăni iar cușma pe ochi. Treaba asta vedeam noi că nu-i place.

Alt șuiet de ape, mai prelung, trecu alergând după zvonul cel dintâi, ca și cum ar fi vrut să-l prindă. Și, pe când începeau chiotele copiilor în desime, lumina scăzu și zarea soarelui se umplu de nouri ca cenușa. Un sitar singuratic zbură asupra vântului și se înalță în văzduh, săltat ca de-un vârtej, - și ne trezirăm în scurt cu furtuna asupra noastră și c-un codru fioros în juru-ne, zbuciumându-se și gemând.

Gheorghe Ceapă își îndesă căciula pe urechi și-și strânse sumanul la piept. Băieții se buluciră ca oile, ascunzându-și nasurile în gulerele straielor lor ponosite și prea largi. Noi eram cu pălării și ușurel îmbrăcați, ca de primăvară.

- April', cucoane, e viclean și schimbător, ne mângâie Gheorghe Ceapă, filosofic. Acu' alta nu-i de făcut decât s-apucăm înapoi cărarea și să vă-ncălziți la cantină la domnu' Pachîtescu, cun pahar de vin, până desară, când trece trenu'...

- Da' de ce, bre omule? întrebă cu supărare unul dintre tovarășii mei. Poate s'alină

vântul și iese iar soarele.

- Cam greu... răspuse Ceapă clătînând din cap. Are să ningă.

- Ce face?

- Are să ningă... repetă pădurarul ca și cum luase o hotărâre nestrămutată.

Într-adevăr, din tumultul pădurii, din năvala de nouri a înălțimilor, începură a scăpăra ace de ghiață. Și, pornind îndărăt ca printr-o înserare, ne ajunse un viscol aspru și des. Ne biciui obrazii, ne îngheță mânilor pe puști, ni se însinuă pe după ceafă; apoi, când rămaserăm un monom de umbre umilite și încovoiate în lungul cărării, cu câinii printre picioare, conțeni ca după o datorie împlinită, și codrul începu să ofteze prelung și alinat. Nourii trecură și auzirăm vijelia o vreme numai în depărtate adâncuri, ca un cântec grozav și misterios. Și peisagiul ne apăru deodată schimbat, necunoscut și înflorit alb. Ne orpirăm ca într-un fel de farmec și uimire. Într-o vale, la dreapta noastră, se deschidea un lac neclintit, adunat din ploile primăverii. Asupra oglinzii lui negre și lucii, atârnav arcuiri argintii. Un cinteț trecu pe deasupra-i, țărâind ușurel, apoi tăcerea crescă în juru-i, sperioasă și împietrită ca într-un basm și ca într-un vis. Era ceva în afară de viață și de lume. Cu imaginea aceasta în suflet îmi urmau tovarășii pe cărare prăvălatică, spre crâșma domnului Pachitescu.

Învinși și zgribuliți, ne înghesuirăm într-o odăiță scundă și strămtă; și stăpânul locului venea din când în când spre noi, plecându-și capul sub pragul de sus al ușii și aducând sub barba-i protectoare gârăfi de vin acru, care nouă ni se părea minunat. Era într-adevăr minunat, căci în curând ne împăcarăm cu împrejurările și hotărârăm în unanimitate altă expediție în altă zi înșelătoare și frumoasă de April. Și sub ochii holbați ai pădurarului, lângă barba zbârlită și mirată a cantinierului, cel mai în vârstă și mai vânător dintre noi, ridicând paharul verziu, se entuziasmă și găsi cuvinte potrivite pentru ciudata breaslă vânătoarească.

- Fraților! ne zicea el privind-ne cu mândrie, noi vânătorii suntem niște oameni care nu ne descurajăm ușor. Noi vânătorii suntem niște oameni deosebiți, în valea aceasta a plângerii. Căci noi suntem urmași ai unei rase care se împrăștiară din ce în ce, în scăderea și ticăloșia vremii de față. Noi suntem oameni ai trecutului și ai iluziei. Ne găsim și ne recunoaștem frați, în toate categoriile sociale. În mijlocul codrului Gheorghe Ceapă este un cârmuitor; îl recunoaștem noi cu toții și-l simțim camarad; în lumea celorlalți nui decât un sărman și umilit țaran. În mijlocul naturii, el ne-a poruncit nouă și vijeliei. Căci și noi și el ne tragem dintr-acei oameni care au stătut tari, ca Nemrod, în fața lui Dumnezeu; care, ridicându-se din umilinta și mișelia vieții peșterilor, și-au ascuțit mintea, și-au înarmat brațul și au început a supune viața din jurule. Biruind fiarele și luându-le blana, născocind focul ca să le frăgezească carnea, întinzându-și din ce în ce hotarul puterii, strămoșii noștri vânători sunt adevărații întemeietori ai civilizației. Din sălbăticia din jurule și-au ales tovarăși, - pe străbunii cânilor acestora care stau așa de cumiți sub masă. Și astfel au învățat a îmblânzi și alte vietăți mai pe urmă. Și după ce au ajuns să facă din vânătoare o plăcere, strămoșii noștri au învățat a face alta și din acel

Instinct atât de van

Ce le-abate și la paseri de vre-o două ori pe an.

Domnilor, vânătorii nu sunt oameni care numai decît fac jertfă în juru-le. Sunt mulți care nu pușcă niciodată nimic, și sunt dintre aceștia și între dumneavoastră, deși niciodată nu veți mărturisi; susțin că și aceștia sunt din nobila noastră rasă, pentru că se simt ai ei și au, cum v-am mai spus, iluzia. Vânători nu sunt numai acei care trag bine cu pușca, - asta e un lucru cu totul secundar; - vânători sunt toți acei care iubesc libertatea și natura, fug de furnicările celorlalți oameni și au darul fanteziei. Fraților, toți cei care scăpați vânatul, pentru c-ați tras prea departe, spuneți-ne minunatele isprăvi pe care le-ați săvârșit fără martori și eu voi fi mulțumit și fericit să vă ascult. Din nobila voastră categorie a izvorât literatura care, în

definitiv, n-are nimic comun cu adevărul. Deci, dacă nouă ni se datoresc invențiile și arta, atunci se cuvine să fim foarte respectați de ceilalți muritori, pe care - fie vorba între noi - eu îi cam disprețuiesc...

Lauda aceasta a vrednicei noastre bresle a durat încă mult, și mulți îi adăogeau în răstimpuri observații interesante, pe măsură ce domnu' Pachitescu își făcea o nouă intrare plecată, cu barba și cu vinul cel acru și minunat. De la o vreme, Gheorghe Ceapă fu foarte mișcat, deși nu înțelegea nimic: se simțea însă foarte prietin și tovarăș cu noi și coborâtor direct și nobil din locuitorii cavernelor.

Când ieșii într-un târziu afară, era întuneric deplin și cerul plin de stele se boltea asupra pădurilor negre și tăcute. Era o noapte albă, cu zăpadă tânără și ireală, - ceva din depărtări și din trecut, ceva nestatornic și de o clipă, amintire din alte vieți și alte milenii. Era o înmărmurire de pământ primăvăratic, înflorit alb. Și avui deodată sentimentul singurătății celei mari, în care eram fulg al morții, - șimi apăru lacul cel negru din pădure în ramă imaculată, cu sălbăticiunea grațioasă a liniștii pe mal oglindindu-se o clipă în el. O clipă, - căci totul era nesigur și iluzoriu, ca mine și ca April.

VI. Tovarășul meu Voișel e vrednic vânător, ca mulți alții

Cu domnu' Voișel n-am fost niciodată la vânat până în toamna asta, deși-mi făgăduise de multe ori, prin târg și pe la tribunal, bătându-mă pe umăr, că "are de gând dumnealui să mă ducă odată la o iepurărie"... Domnu' Voișel era un om mititel și vesel și se-ntorcea energic și pieptos cătră toți cei carel atacau și-l înțepau prin târg ori pe la tribunal, și nu rămânea dator nimănu. Dumnealui singur mărturisea că-i om a' dracului și cu el nu se poate pune nimeni.

Într-o zi din săptămâna trecută, pe-o vreme moale de noiembrie, mă trezesc cu domnu' Voișel la poartă. "Hai, cucoane, la vânat, să-ți arăt eu cum se pușcă iepurii".

Deși era un om mărunțel și cu capul mititel și rotund, domnu' Voișel avea ceva redutabil. Mai întâi, își trecuse pe după umăr o torbă largă, cu multe țarțamuri, care-i atârnav până la glezne. Pușca pe care o purta în spate era mai lungă decât alte puști. Avea în picioare niște cizme teribile, cu turetcile până peste genunchi. Când pășea, părea a le ridica cu greutate și bocănea de câte două ori cu fiecare. De ce-și pusese în cap o pălărie pleoștită și proastă nu înțeleg, când avea asemenea cizme. E adevărat că subt astfel de pălărie obrazul domnului Voișel avea o înfățișare deosebită, mai ales când încrunta puțin sprâncenele. Barba-i cărunță, tunsă scurt și țepos, ajuta încă acestei înfățișări: parcă ținea în gură un arici. Îl admiram pe când mă-mbrăcam și-mi pregăteam halaturile. În vremea asta prepelicarii, Chezar al meu și Machedon al domnului Voișel, se cercetau cu luare aminte, mormăind în surdină.

- Na! Machedon! rosti cu linișe domnu' Voișel. *Ici! Couche!* - Știi cum m-ascultă, cucoane? urmă domnu' Voișel, întorcându-se spre mine, - m-ascultă și înțelege parcă-i un om. Câteodată eu singur rămân în admirație, în fața lui. Și merge ca un ceasornic: și la prepeliți, și la iepuri.

- Merge și la iepuri?

- Cum nu, merge și la iepuri; doar l-am dresat eu singur. Na! Machedon! *Ici! Couche!* De data asta tovarășul meu dădu un accent deosebit glasului și puse mâna pe bici. Pe loc Machedon înțelese că trebuie să părăsească intențiile războinice; însă cunoștința limbii franceze se vede că-i era tulbure, pentru că o împunse la fugă afară și se așeză în cerdac, la o distanță potrivită, pe labele de dinapoi; și de acolo ne privi c-o mutră într-adevăr omenească, cu doi ochi luminoși și inteligenți de culoarea castanei. Blana pestriță și destul de bogată a lui

Machedon îi dădea o înfățișare generală și vagă de *Setter*. Domnu' Voișel mi-l arătă din ochi zâmbind cu mulțămire șiși aprinse o țigară foarte groasă.

- Grozav de mult fumez, cucoane, îmi zise el pufăind spre mine. Eu socot că nu se află om pe lume care să fumeze mai mult.

Când îi sosea cafeaua, vânătorul își arătă patima lui excepțională pentru asemenea băutură. Altceva nu obișnuiește să beie, - însă cafelele, ceva grozav! În același timp, cu ochii pe jumătate închiși și cu barba strâmbată la o parte într-un zâmbet, se întoarse după slujnicuță, - o fată durdulie, desculță și arsă de soare.

- Cucoane, eu îmi am tabieturile mele, se crezu domnia-sa dator să mă lămurească, făcându-mi cu ochiul.

Cum eu nu sunt prea vorbăreț de felul meu, pe drum mai mult ascultam, iar domnu' Voișel vorbea. Îl ascultam cu plăcere cum îmi spunea o mulțime de lucruri interesante, cu căldură, cu pornire și cu patimă. În două rânduri am încercat să atrag luarea-aminte a tovarășului meu înspre luncile arse de brumă, peste care pluteau funigei în liniștea zilei. Erau atâtea nuanțe de galbăn și de roș și zarea era așa de largă și transparentă înspre munți și-nspre Prut, soarele risipea atâta melancolie de aur, încât mă simțeam împovărat de ideea că toate sunt unice și că peste o clipă toate vor cădea în veșnicie. Nici noi nu vom mai fi aceeași și vom fi făcut un pas mai mult spre întuneric. Domnu' Voișel însă, plin de plăcere și de siguranță și foarte mulțămît de cizmele-i nouă, părea în relații deosebit de bune cu nemurirea.

- Cucoane, îmi zicea el, dumneata nu mă cunoști ce fel de vânător sunt eu. Mai întâi de toate, mie îmi place să fiu foarte bine echipat. Asemenea cizme ca ale mele cred că foarte puțini vânători au; ți le-am luat de ocazie, pot să spun că le-am luat cu nimica. Ele au fost tocmită de altul, dar au fost făcute pentru mine. Acuma vreau să te-ntreb ce pușcă ai dumneata.

- Am, domnule Voișel, o armă de care sunt destul de mulțămît.

- Hm! îmi răspunse tovarășul meu, cercetându-mi o clipă arma; se poate să fie bună, dar e o marcă în care eu n-am încredere. Pușca asta pe care o vezi la mine a fost făcută anume pentru cuconu Cocriț Nastasache, pe când se afla în petrecere la Viena. Anume pentru el au făcut-o nemții, ș-a plătit-o el nu știu câți galbeni, cum era pe vremea aceea. Eu o am de la dânsul. Mi-a dăruit-o când mam însurat. M-a cununat el. Pușca asta, zice, vreau să intre în mâna unui adevărat vânător. Apoi a intrat, cucoane. Nu că mă laud: dovezile-s de față. Vânători ca mine ai să găsești dumneata puțini. Numai Machedon ar putea să spuie, dac-ar vorbi, câte prepeliți și câți iepuri am pușcat eu în toamna trecută.

- Dar în toamna asta?

- În toamna asta, am avut o întâmplare pe care chiar doream să ți-o spun. Am fost de Ziua Crucii prin niște locuri anumite, pe care numai eu le cunosc, în părțile Cucutenilor. Și când ți-oi spune, cucoane, câți iepuri am pușcat eu în ziua aceea, n-ai să mă crezi.

Eu mă întorsei în trăsurică, întrebând cu ochii, și hotărât să ascult orice fel de întâmplare vânătoarească.

- Șaptesprezece, cucoane! îmi declară domnu' Voișel, privindumă aprig.

- Cum șaptesprezece?

- Șaptesprezece iepuri, cucoane, întări tovarășul meu. Cu pușca asta pe care o am de la cuconu' Cocriț Nastasache. Să vezi cum santâmplat. Eu trăsură n-am. De obicei umblu pe jos. Mă duc cu trenul până unde trebuie, și pe urmă o iau pe jos. Din pricina asta sunt și adevărat vânător. Eu toată viața mai mult pe jos m-am dus prin locurile mele, pe care le știu eu. Precum ș-acuma vreau să te duc eu la o iepurărie. Cine poate să cunoască mai bine decât mine sălaşurile iepurilor? Se știe că eu sunt specialist, pot să spun că sunt un fel de braconier. Așa, mă duc eu de Ziua Crucii în părțile Cucutenilor și intru pe ogoare, cu Machedon. Chiar în cel dintâi ogor în care am intrat am tras două focuri ș-am împușcat doi iepuri. Pe urmă văd o pârlăoagă bună. O iau frumos la căutat, găsesc șin pârlăoagă doi. Îi împușc și pe aceia. Era

vremea liniștită, așa ca azi. Mă gândesc să-i caut și la miriște. Și-ntr-adevăr, cucoane, intru eu într-o miriște și prind a sări iepurii ca lăcustele. Lucrul cel de căpitanie este că n-am dat nici un foc greș. Eu dac-am greșit un foc, îs supărat toată ziua. Dar asta mie mi se întâmplă prea rar. Am pușcat, precum îți spun, șaptesprezece.

Domnu' Voișel mă privi cu ochi mari, ca să se bucure mai bine de uimirea mea. Eu însă eram destul de liniștit. Atunci rămase o clipă gânditor.

- Poate vrei să mă întrebi, reluă el, ca și cum ar fi citit ceva în ochii mei, poate vrei să mă întrebi ce-am făcut cu șaptesprezece iepuri și cum i-am purtat.

- Mă gândeam, zic eu, că șaptesprezece e un număr destul de ciudat.

- Se poate, dar te vei fi întrebând și ce-am făcut cu iepurii: cum i-am purtat până acasă.

- Într-adevăr, mă-ntreb.

Tocmai când se pune dezlegarea acestei probleme, trăsurica se opri sus, în deal, la Zahorna. Tovarășul meu îmi arată, spre stânga, niște miriști buruienoase și după ele niște râpi, și după râpile acelea niște pârlouge dese cât omul de nalte.

- Intrăm aici, cucoane, zise domnu' Voișel. Spune omului dumitale să se ție cam prin preajma noastră, ca s-avem unde pune vânatul și să nu-l purtăm în spate. Și noi s-o luăm așa, pe haturile acestea deocamdată. Azi e vremea lină: numaidecât trebuie să găsim iepurii la pârlouge și la miriști. Îi găsim și la arături. Într-o zi ca asta, stau sămănați în toate părțile. Trebuie să-ți spun, cucoane, că eu sunt adânc cunoscător al iepurelui ș-a' obiceiurilor lui. După ploaie, iepurele dumneata să nu-l cauți la arătură, pentru că se-ncațâ de glod și nu-i place. Când e vânt, dumneata să nu-l cauți la popușoaie, pentru că-l supără sunetul strujenilor. Mergi cu mine și-l găsești negreșit. Eu, la arătură, îl văd de departe cum stă în covru. Ba, când e îngheț, dimineața, mă uit pe-un ogor de grâu, asupra soarelui, și îi văd aburul răsufării... Cucoane, eu ți-am spus că sunt un fel de braconier. Și de pușcătura mea iepurele nu scapă, ferit-a Sfântul.

Ne-am despărțit, fiecare cu cânele, ș-am prins a merge în lungul a două haturi. Mergeam domol prin singurătatea toamnei șa ogoarelor pustii. Eram în locuri de unde nu se vedeau sate, - șavui deodată în mine impresia golului ș-a deșertului, subt cerul adânc. Nu era în juru-ne un sunet, nu se simțea o mișcare. Când, deodată, dintre noi, din pământ, din pulbere, zvâcni năprasnic un iepure și, cu mișcări pripite de armonică o luă la fugă îndărăt spre o vâlcică. Ca și cum ar fi fost loviți, Chezar și Machedon se prăvăliră după el, chelălăind. Domnu' Voișel îndreptă pușca-i lungă cu grabă și slobozi un foc, apoi altul.

- E lovit, îmi strigă el cu încredere. Nu mai trage! Dar iepurele intrase într-un păiuș și se ducea ca o minge cenușie, cu urechile plecate pe spate. Chezar se ținu mult după el, țăhbind pe costișă, Machedon se întoarse liniștit la piciorul stăpânului său.

- Haliciurile au mers bine..., îmi zise domnu' Voișel, dar mia sărit cam departe...

În privința asta, aveam altă părere. Tăcui și trecurăm înainte, în lungul ogoarelor și haturilor arse. Într-o vreme se întoarse și Chezar lângă mine, cu limba lungă și gâfâind răpezit. Am mers așa, domol și tăcuți, vreme de mai bine de un ceas și țărâna nu mai născu în preajma noastră nici un iepure spăimântat.

- Are să trebuiască să-i căutăm și la arătură..., îmi zise domnu' Voișel, oprindu-se la un capăt de hat. Să stăm puțin, să-mi răsucesc o țigară. După ce-i căutăm și la arătură, pot să-ți spun sigur unde găsim. Ei au obicei de fac sate. Și unde stă unul, îi găsești și pe ceilalți.

Își scoase tabacherea mare de metal, care sclipi în lumină, și începu să răsucescă o țigară. Pe când tovarășul meu era mai atent la această operație, dintr-odată, fără nici o pricină și neprovocat, un iepure fășni din față-i și porni, într-o goană absolut disproporționată cu liniștea noastră. Câinii după el. Domnu' Voișel zvârli precipitat tabacherea departe, își strecură în buzunarul de la piept țigara nerăsucită, apucă pușca, se întoarse strâmb spre urechile dihaniei, care păreau enorme în zarea unui dâmb, și încredință liniștii și pustiului alte două detunături zădarnice...

- Prea departe! îmi zise el după aceea, c-un fel de muștrare, ca și cum eu trăsesem. Nu-i nimic; am vreme să-mi fac țigara și s-o fumez. Nu știu însă unde mi-i tabacherea. Asta-i frumos! Știi că are haz? Ce-am făcut cu dânsa? Ori a uitat nevastă-mea să mi-o puie în buzunar...

I-o arătai între buruieni, la câțiva pași de el.

-Așa-i, mă miram eu, vorbi el râzând. Nu se poate să numi puie mie cei de acasă toate lucrurile la locul lor. Cu mine nu se joacă. Eu, cucoane, sunt mână de fier. Chiar îmi place să fiu tiran și să stăpânesc. De aceea mi se pare că am și nume de împărat: Tiberiu. De ce râzi?

- Nu râd. E un nume foarte frumos.

- Se-nțelege, încuviință cu seriozitate domnu' Voișel șiși aprinse țigara. Acuma, cucoane, dacă vrei să-mpușcăm iepuri, să mergi cu mine în pârloua asta. Numai să-mi fumez țigara și intrăm, ș-ai să te încredințezi numaidecât.

Era o pârlouă plină de mărăciș, de boz și de dudău de tot felul. Abia răzbeau câinii, încurcându-se în rugi de mure. Ne poticneam la fiecare pas, ni s-a aninat de straie scai și turiță - iepuri nu s-au arătat de nicăieri.

- Atunci să cercetăm iar miriști, fu de părere domnu' Voișel. Orice-ar face, de mine nu se pot ascunde. Hai să trecem în miriști.

- Domnule Voișel, propun eu cu sfială, să căutăm păiușul aceste din stânga.

El ridică barba cu dispreț și-și îngroșă glasul:

- Care păiuș? Nu căutăm nici un păiuș. Dacă vrei să găsești iepuri, astăzi să-i cauți la miriște.

Sunt ș-acuma încredințat că la stânga mea, în păiuș, aștepta iepurele pe care trebuia să-l pușc eu. Înfricoșat și cu inima bătând, stătea acolo în covru-i sărac. N-am făcut un pas mai mult spre el și n-a sărit din resortu-i puternic și din păiușul de culoarea blăunii lui. Dumnezeuul liniștii i-a fost prielnic.

Am cotit cătră tovarășul meu, în miriști, în miros de paie uscate și pulbere. Ne împresurau ici-colo, în lumină pieziș, roiuri mărunte de găze. Urechiații însă nu-și făcuseră sat pe acele meleaguri. Treceam paralel pe întinderi, cu câinii după noi, și domnu' Voișel lăsa din când în când să cadă spre mine observații vânătorești dintre cele mai minunate și mai interesante. Din miriști trecurăm pe arături; apoi, la un pâlț de porumbei, o altă sălbătăciune scapă de plumbii omului cu nume împărătesc. Chezar fugi chelălăind peste văi. Machedon se întoarse curând și se uită cu ochii lui castanii cum stăpânul său își cercetează cu luare-aminte oțelele puștii.

- Hm! mormăia domnu' Voișel, pușca nu cred să fie de vină.

Trase un cartuș și-l vârî subt nas, în blana de arici, mirosindul parcă.

- Asta trebuie să fie, îmi zise el, sigur de sine. Cartușele-s prea vechi. Drept să-ți spun, cucoane, așa-ceva nu mi s-a întâmplat de zilele mele.

Când se întoarse Chezar de pe coclauri, Machedon îi ieși înaintea, - și, alăturându-și botul de al semenului său, păru ai împărtași o cugetare mută. Ridicându-și ochii de la pușcă și de la cartuș, domnu' Voișel îi privi cu mirare. Eu începui a râde.

- Domnule Tiberiu, îi explicai eu; Machedon al dumitale îi spune lui Chezar să nu mai fugă după iepuri. După cât se vede, cânele meu își închipuie că noi n-avem nici un rost și vânătoru-i el. Vrea cu ori ce preț să prindă iepurele. Machedon are însă experiență; iar experiența este izvorul înțelepciunii...

- Cât despre inteligență, nu-i nevoie să-l laud, îmi replică vesel domnu' Voișel; eu socot că asemenea câne n-are nimeni, pentru că eu l-am dresat...

Ziua aceasta memorabilă s-a isprăvit totuși cu victoria tovarășului meu. Pușca cea lungă își făcu datoria; cartușele naveau nici un cusur. Pe întinderea pustie, în asfințitul soarelui, sunară cele din urmă bubuituri și Machedon se zvârli aprig asupra unui iepure rănit. După o învălmășeală năprasnică, prepelicarul îl țintui cu grumazul în țărână și sosi și domnu'

Voișel cu cizmele-i uriașe, ca să-i deie lovitura de grație.

_ Ai văzut lovitură? îmi strigă el ridicând de un picior sălbăticiunea.

Avea o înfățișare bizară și obrazu-i strălucea de un răs care mă înfioră.

Zvârli la pământ vânatul și o clipă stăturăm privindul. Animalul zdrobit rămăsese c-un ochiu deschis. Cele din urmă raze ale asfințitului luciră în ochiul acela mare, sperios, înviindu-i apa moartă, - răsfrângând statuia biruitoare a tovarășului meu și tristețea singurătăților de toamnă.

VII. Sitarii, când prietini mei se ceartă

Am doi prietini care îmi sunt și foarte buni tovarăși de vânat. Deseori, în zilele de sărbătoare, batem coclaurii, ne depărtăm de lume și ne sălbăticim prin singurătăți.

Anul acesta, se-nțelege, cum a lucit cel dintâi soare de primăvară, ne-am strâns nas lângă nas, am fumat câte-o țigară șam plănuit cum am face ca să pușcăm un foarte mare număr de sitari.

Cel mai bătrân dintre noi e un bun vânător care cunoaște zile vechi, știe întâmplări nemaipomenite și răspunde la frumoasa poreclă de cuconu' Nicu Fantazie. Deși-n zilele obișnuite e un biet om cufundat până la gât în condici, împresurat de oribile coloane de cifre, între noi, în fața câmpului sau codrului, e plin de avânt și de imaginație. Chiar numele pe care i l-am dat e mai mult un eufemism. Porecla adevărată sună mai puțin nobil. Când e vorba însă de un vânător, se cade să dăm altă interpretare cuvântului.

Cel mai tânăr dintre noi e un sprinten și ager poet, foarte cunoscut prin umor, prin avânt și imaginație. Frânturi din versurile lui îndrăznețe zboară de pe toate buzele. În chestiile de vânătoare însă e spiritul cel mai realist cu puțință, strângând totul în cleștele unei logici înfricoșate.

Așa încât dezbaterile asupra sitarilor au oscilat între polul nord și ecuator, ca să zic așa.

Ecuatorul era cuconu' Nicu Fantazie. El susținea, cu fierbinte convingere, că-n pădurile de la Borosești, în mladă la Ionașcu, avem să găsim sitari cum nu se mai află pe lumea asta!

- Ascultați ce vă spun eu, zicea dumnealui, totu-i gata și totul ne-așteaptă. Am scris lui Bucă pădurarul să trimeată la gară două căruțe și s-adune la pădure cincisprezece băeți pentru hăituială. Sitarii s-au arătat în alte părți. Atunci acolo, la Ionașcu, facem treabă bună. Eu nu vă spun decât atâta: în 1893, intrând acolo cu Ilie Negură, la amiază am isprăvit cartușele și zvârleam în sitari cu căciula. Ne-am întors cu 97 de bucăți. A fost o frumusețe. Pasul și sitarul! pasul și sitarul! Faceți-vă cartușe multe. Dacă dăm peste pasaj, aveți să mă pomeniți!

- Dacă dăm peste pasaj! sublinie incisiv poetul, privind-mă cu înțeleș.

- Se-nțelege, se înfierbântă cuconu' Nicu. Dar eu cred că dăm.

- O presupunere nu-i decât o presupunere, reluă fără milă poetul. Se poate să nu găsim nimica.

- De ce?

- Iată de ce. Mai întâi admiți că *se poate* să nu găsim sitari?

- Da. Dar eu sunt sigur că găsim.

- Bine; dar se poate să nu găsim. Și eu cred că n-o să găsim, pentru următoarele motive...

- Să vedem... zâmbi cuconu' Nicu Fantazie, cu bunătate.

- Ascultați. Mai întâi, astă toamnă, am mers de trei ori în locuri hotărâte de dumneata.

Și n-am găsit nici un iepure. Am văzut odată unul singur, care fugea pe dealuri la o depărtare incomensurabilă.

- Bine, dar asta a fost astă-toamnă.

- Stai, urmă neînduplecat poetul. Astă-iarnă ai rânduiești și ai condus de două ori gonile în Borosești. Și tot vânatul mare a ieșit tocmai pe unde n-am cuprins noi...

- Bine, asta a fost astă-iarnă. Asta se poate întâmpla oricui.

- Se-nțelege, dar ți se întâmplă cu deosebire dumitale. Dumneata, cucoane Nicule, ești cel mai bun și mai plăcut tovarăș, numai cât n-ai noroc la alegerea locurilor.

- Așa-i, aprobă cu puțină tristețe tovarășul nostru. De-o bucată de vreme am băgat de samă că am *ghinion*. Dar acum sunt sigur că la Borosești, în Ionașcu, găsim sitari.

- Nu! strigă poetul. Boroseștii e la sud. Noi trebuie să pornim spre miazănoapte.

După această mișcătoare discuție, am hotărât în unanimitate să mergem la Borosești în mlada lui Ionașcu. Și cuconu' Nicu nea povestit în amănunt cum a fost afacerea din 1893.

Sitarul și pasul! Sitarul și pasul!

Peste noapte am visat numai sitari! Ș-a doua zi am pornit spre Borosești pe o vreme senină cu soare și fără vânt.

La fereastra vagonului, pe când pornea trenul, cuconu' Nicu ne spune vesel:

- Avem o zi minunată!

Poetul tăcea. Însă era bine dispus.

Eu observai:

- Se poate întâmpla să nu găsim căruțele în gară la Scânteia.

- Avem să le găsim, răspunse liniștit cuconu' Nicu. I-am trimis răspuns pădurarului

Bucă.

Într-adevăr, în gară la Scânteia, găsirăm căruțele și ne îmbarcarăm, cu ceilalți cinci ori șase tovarăși.

- Dar dacă Bucă pădurarul n-o fi strâns gonași? întrebai eu, cu îndoială.

- Nu se poate: i-am trimis răspuns. Și dac-au fost căruțele, trebuie să fie și gonași.

La fântâna din marginea pădurii, găsirăm pe Bucă, cu gonașii. Toate porneau bine și ziua era minunată. Cuconu' Nicu mai aștepta zborul sitarilor. Și-l văzui vesel și fericit după cele dintâi două bătaii. Chiotele băieților ridicaseră chiar în sihlele din margine câteva părechi de păsări cu pliscul lung și se trăsuseră câteva focuri. Îl văzui pe bătrânul nostru tovarăș senin, triumfând cu modestie și fără larmă.

Prietinul cel tânăr tăcea. Înaintarăm cu hăitașii înspre pădurea mai bătrână, - înspre "temei", cum zicea cuconu Nicu. La bătaia următoare sări un sitar răzleț. La alte bătaii nu mai sări nici unul, - și la chiotele și hăulirile gonașilor nu răspunse în pădure nici un foc de pușcă.

Înspre amiază, pe când ne așezam în altă goană, Poetul, trecând pe lângă mine, îmi șopti zâmbind:

- Se cam zbârlește vremea.

Într-adevăr, nici nu băgasem de samă că soarele nu mai lucea în pădure. Tufele de iarbă nouă și flori albastre erau învăluite ca de o umbră. Din depărtări auzii un șuiet slab, ca de ape. Și, pe coama codrului înmugurit, în curând sosi, pe o aripă de furtună, un puhoi de ploaie amestecată cu mazărice. Începu a ne bate cu îndârjire. Se potoli într-o vreme și porni din nou. Și, dintre doi fagi, unde stăteam zgribuliți, priveam prin țesătura de crengi alte învălmășiri de nouri negri, care veneau de la asfințit.

Ne traserăm cătră o poiană, înspre căruțe.

- Eu sunt sigur că-n alte părți nu plouă și sunt sitari! îmi zise cu liniște prietinul cel tânăr.

Când ajunserăm la căruțe, ploaia stătu.

Cuconu' Nicu, înveninat iar, începu a scoate merindele și vinul.

- Apoi, după ploaia asta, zise el, tot găsim noi pasajul, în mladă la Ofileanu.

Tovarășul celălalt mă privi c-un zâmbet semnificativ.

După gustare, pornirăm cu multă nădejde înspre Ofileanu. Și cum ajunserăm la Ofileanu cu căruțele, o altă învălire de furtună aduse altă scuturătură de ploaie din nouri de catran. Și pe urmă ne bătură săgeți reci de apă toată după-amiaza, până ce trudiți, uzi și gârbovi, cu cizmele încărcate de glod, ne înșirarăm pe potecă spre căruțe.

Când ieșirăm spre poiana Jidovului, luci soarele în asfințit, în aur și purpură; vântul căzu și plângerea pădurii conteni. Se vedeau lucind până în depărtări valurile codrului. Și-n desigurile de-aproape începură a suna glasuri de paseri mărunte. Prin luciri piezișe de soare fâlfâiau mierle și gaițe. Și când geana de foc de la asfințit se închise și prinseră a veni din râpele pâraielor umbre, deodată auzirăm pe deasupra poienii gurutul caracteristic al sitarilor și zboruri grațioase începură a se încrușișă prin fumegarea înserării.

Cu sufletul plin de amurgul acela de primăvară și cu gențile goale, ne înfundarăm în noaptea codrului, pe poteci umede, spre o gară depărtată. Și, umblând spre gară, domol, cuconu' Nicu înainte, Poetul după el și eu la urmă, - iată că tovarășul nostru cel tânăr își aduse aminte de cea dintâi expediție la sitari, anul trecut.

- Pe aceea o uitasem, vorbi el puținel înseninat, dar acuma miam amintit-o. Eu v-am spus că trebuia să mergem undeva, la nord. Acolo sar sitarii și nu plouă. Anul trecut, v-aduceți aminte? Cuconu' Nicu hotărăște și ne-ndeamnă să mergem în păduricea de la Cornești. Acolo, cândva, în alt an de la Hristos, domnia-sa iarăși a pușcat un mare număr de sitari. Eu am fost de părere să mergem în altă parte, - pe urmă, ce să fac? hai și eu la Cornești. Fără îndoială, vă aduceți aminte foarte bine ce s-a întâmplat în ziua aceea de Buna-Vestire. Când ajungem, nu găsim haitașii, pentru că biserica de la Cornești avea hram și băieții erau la biserică. Vrasăzică, din toate satele din ținutul Iașilor, am nemerit într-un loc cu hram. După ce, cu chiu cu vai, adunăm vreo cinci haitași, intrăm într-o anumită parte a pădurii, unde, cu un ceas înaintea noastră, trecuseră alți vânători cu câinii. Puteți să-mi spuneți mie dacă nu-i adevărată minune asta?

Cuconu' Nicu Fantazie încuviință cu duișie.

- Într-adevăr, de o bucată de vreme am ghinion! Dar când îmi aduc aminte ce vânat am împușcat eu odată prin acele locuri...

Neînduplecat, tovarășul cel tânăr îl întrerupse:

- Cucoane Nicule, unde mergem duminica viitoare?

- Eu zic să mergem la Bârnova, răspuse cu grabă tovarășul nostru. Când om ajunge la gară am să vă spun ce mi s-a întâmplat acolo acum douăzeci și unu de ani...

- Eu declar de mai nainte că e necesar să mergem în altă parte! hotără solemn Poetul.

Ajunși în gară, la crășma cea mititică, cu crășmar bărbos, - până la sosirea trenului cuconu' Nicu ne-a povestit întâmplarea de acum douăzeci și unu de ani și a ciocnit cu noi câte un păhărel de vin. Ș-am rămas deplin înțeleși că duminica cealaltă căutăm sitarii la Bârnova, tot la sud, deși Poetul, cu logica lui de fier, ne-a dovedit că în ziua aceea sitarii vor fi la nord.

VIII. Ploaie, în păduri depărtate

În gară la Târgu-Frumos, prietinel meu Poetul găsi în sfârșit prilej să apostrofeze pe tovarășii noștri de vânătoare:

- Mai întâi, zise el, nu înțeleg de ce-am pornit de la casele noastre pe-asemena vreme. Plouă de la miezul nopții; ș-o ploaie de noiembrie ca aceasta, displetită și jalnică, nu-i nădejde să contenească degrabă. Dar să admitem c-am avut cu toții dorința și bănuiala căn zori de ziună cerul are să se însenineze. Nu s-a înseninat. Și fapt mai grav: a plouat la fel și ieri, ș-alaltăieri.

Pe lângă asta, știm din experiența bătrânilor că ploile de toamnă sunt fragmente de veșnicie. Atuncea ce căutăm noi la Târgu-Frumos? Știu că pot să răspund eu singur. Ne ducem la pădure la Brăești. Ne-am oprit în gară la Târgu-Frumos pe ploaie; avem să intrăm în Târgu-Frumos pe ploaie, ca să căutăm căruțe să ne ducă la Brăești. Pe noroi și pe ploaie se poate să ajungem cândva la pădure. Dar cine ne silește să ne părăsim pe asemenea vreme tihna și liniștea noastră? Am ucis pe cineva? Miam trădat patria? Îmi taie cineva capul dacă nu mă duc astăzi, pe ploaie, în pădure la Brăești? Eu nu-nțeleg nimica. Trebuie să ne-ntoarcem acasă!

Astfel vorbi prietinel meu și toată lumea îi dădu dreptate. Eram în jurul lui, pe peronul gării, douăzeci și două de *puști*, cum obișnuiește a spune cuconu' Nicu, maistrul de vânatoare. Șaceste puști priviră cu ochi fumurii și deznădăjduiți zările și văzură pretutindeni cenușa ploilor de toamnă. Are dreptate prietinel nostru Poetul. Numai niște nebuni se pot hotărâ, s-o apuce așa, pe drumuri desfundate și subt cernerea sură, înspre Brăești.

- Ai dreptate, răspundem. Dacă-am fi niște oameni înțelepți, am aștepta cel întâi tren care trece spre Iași și ne-am întoarce spre casele noastre...

- Noi însă nu suntem oameni înțelepți; noi suntem vânători, replică cel mai în vârstă și mai vânător dintre noi. Deci trebuie să ne resemnăm, să căutăm căruțe și să ne ducem la Brăești.

- Însă nu ne silește nimeni, observă Poetul.

- Se-nțelege că nu ne silește nimeni, strigă cuconu' Nicu Fantazie, maistrul nostru de vânatoare; însă eu cred că îndată ce ajungem la pădure, ploaia stă. Se poate să înceteze chiar și mai înainte, - poate să înceteze orișicând, pentru că nu-i cu contract, pe zece ani. La urma urmei, chiar dacă azi plouă până în sară, mâni desigur nare să ploaie. Ce Dumnezeu! Din două zile, măcar una trebuie să fie frumoasă. Așa încât, trebuie să mergem.

- Logica dumitale, cucoane Nicule, e teribilă, răspunse Poetul c-o ironie rece ca și ploaia de toamnă. Te rog însă să-ți aduci aminte că și eu o am pe a mea. Din experiențele anilor trecuți, din observații serioase pe care le-am făcut de când mergem cu dumneata în expediții, din niște celebre aventuri ale noastre la sitari, eu trag concluzia că ploaia asta e a dumitale. Dumneata ești cel cu ghinionul. De-aceea nu ne-au venit nici căruțele la gară și trebuie să le căutăm noi singuri prin mahalalele târgului. Sunt sigur deci că ploaia n-are să înceteze. Are să curgă apă din cer și la noapte, și mâni. Cu toate acestea trebuie să mergem, pentru că nu suntem nebuni, ci vânători!

Cuconu' Nicu râse cu amărăciune, ca totdeauna când era vorba de ghinionul lui, și-și aprinse o țigară. După aceea încheie cu seninătate:

- Nu se poate, trebuie să steie când ajungem la pădure. Să mă văd eu, cucoane, în pădure la Brăești! De-asemenea ploaie nici numi pasă. Am făcut eu acolo vânători și pe vreme mai urâtă. Și ce vânat am pușcat! Dacă-ar trăi răposatul doctor Botezatu - ce vânător era acela! - apoi v-ar spune ce mistreți și ce lupi am făcut noi în pădure la Brăești. Doar se știe că tocmai pe vreme rea cade vânatul cel mult. Ei, dar atuncea erau alte timpuri și alți oameni.

După asemenea discuție plină de înțelepciune și bazată pe fapte, ne-am trecut la spinare puștile, am apucat în mână bagajele șam pornit prin glod și apărie, să căutăm căruțe care să ne ducă în pădure la Brăești. Prietinel meu Poetul era absolut sigur că ploaia n-are să steie nici când om intra în pădure; era sigur și de alte mizerii și catastrofe pe care aveam a le îndura din pricina ghinionului lui cuconu' Nicu, cu toate acestea intră și el în convoi.

- Expediția asta e scrisă în catastiful fatalității, se mângâia el râzând.

- Dumneata glumești, însă aceasta e singurul adevăr..., îl completă cu seriozitate cel mai în vârstă și mai vânător dintre noi.

Așa, pe ploaie mărunță și domoală de toamnă, am găsit niște căruțe lipovenești, în niște ogrăzi în care și oameni și cai frământau un glod negru până la glezne. Pe ploaie mărunță și strălucitoare am ieșit din târgul umilit și pustiu, ș-am apucat spre Brăești pe un

drum șoseluit și trăgănat, grămădiți unii în alții, cu capetele plecate și cu ațe de apă șiroindu-ne din streșinile pălăriilor.

Caravana era destul de veselă și dispusă chiar să cânte. În căruța noastră plină de paie jilave, prietinel meu Poetul fredona producții proprii, pline de agerime și de artă, pe care însă nu le pot asculta decât urechile unor vânători care merg pe ploaie la Brăești. Cuconu' Nicu își aplecase spre el urechea cu care aude mai puțin rău, și asculta c-un surâs al anilor celor de demult.

Cu toate cântecele prietinelui nostru, cerul nu se împlânzi. Ba, fără logică și dreptate și-n chipul cel mai absurd, drumul pietruit se sfârși, și căruțele apucară prin niște rătăcâni defundate. Lipovenii cu bărbile plouate coborâră alătura cu căluții lor roibi. Învârteau pe deasupra capetelor câte-o puhă de cânepă și răcneau într-o limbă străină, cufundându-se din când în când prin știoalne cu ciubotele lor enorme. Din când în când puneau umărul la leuci și iar răcneau cu disperare. Și caii, încordându-se în ștreanguri, se opinteau năprasnic. Din vreme în vreme ne opream: caii răsuflau pripit, cu boturile la genunchi; iar lipovanul, în cercheșca-i creață și cu cizme de glod, ne privea zâmbind.

- Prin asemenea locuri, ne zise el c-un fel de mândrie, nu mai poate răzbate nimeni de pe la dumneavoastră la o vreme ca asta. Aftamobil, droșcă, - asta aici nu merge! sfârși el cu dispreț, îndemnând caii și punând iar umărul la leucă.

Prin asemenea noroaie, ciomârle și mlaștini, care nu s-au schimbat de pe vremea lui Boerebista, am ajuns la pădurile cele mari de la Brăești. La focuri uriașe, într-o poiană largă de fagi bătrâni, așteptau pădurarii, haitașii și căruțele. Și-ndată, mutând calabalăcul și scoțând puștile din tocure, ne-am pregătit să ne facem datoria.

Cuconu' Nicu, maistrul de vânătoare, încercă să ne convingă că cernerea s-a domolit într-atâta încât aproape nu se mai simte, ca și cum nici n-ar mai ploua. De-așa ceva se lăsă convins, c-un zâmbet ironic, și prietinel nostru Poetul. Și pădurarii, adunându-se la porunci, se hotărâ planul de război, la care luarăm parte cu toții, mușcând cu gravitate din bucăți de friptură rece, ca și strămoșii noștri din epoci preistorice. Nu era vreme multă de așteptat, căci saptopia amiaza. Se deschiseră sacii și se împărțiră pânilde ude la gonași. Și după ce traserăm sorții dintr-o cușmă de oaie, ne înșirarăm pe poteci lungi și întortochiate, călcând moale pe strat de frunze lucii.

Codrul cu prăpăstiile și singurătățile lui cafenii rămase stăpân peste noi. Cantotdeauna simții în mine inima bătând c-un ritm deosebit. Și, din locul meu hotărât de soartă, îmi ațintii urechea spre liniștea care ne închisese de pretutindeni. Bura de ploaie nu mai avea sunet, părea mai mult o fumegare a râpelor. Fagii cei mari și lianele desişurilor luceau în ziua sură, într-o neclintire impresionantă.

În amorțirea aceasta tresări semnalul de corn pe linia puștilor și alt corn răspunse de la hăitași, urmat îndată de hăuliri și răcnete stranii. În căldura umedă a hainelor, rămăsei ca-ntr-un fel de somn al așteptării, neclintit și cu pușca aplecată. Așteptarea aceasta plină de înfiorare și de viziuni, de atâtea ori încercată, lovește totdeauna în inimă ca ceva nou. Ochiul ațintit mare străbate desişuri încâlcite, fuge pe cărări imaginare. Așteptam vânatul dintr-un loc anumit, cel mai nimerit ca să-l pot fulgera. Așteptam o nălucă cu ochi spărioși: era când un lup cenușiu, când un mistreț întunecos, cu coama zbârlită, când fulgerarea roșcată a unei vulpi... Un sunet ușor pe frunza moartă mă deșteaptă. În coada ochiului meu stâng a apărut, prin pâcla ușoară, o fiară naltă, cu coarne țapoșe. Brațul tresare și inima zvâcnește. Printr-o mișcare abia simțită întore fața. Rămâne la zece pași de mine un simplu iepure, ridicat în două labe, ascultând c-o atitudine comică zvoana din urmă-i. În bătaia aceasta așteptam însă vânat mare. Îl las să treacă. Și el face țupăind câteva salturi; trece apoi foarte aproape de mine, neliniștit și de coloarea tufarilor, și se coboară, în dosul meu, înspre desişuri de sângeri, care-l iau subt ocrotirea lor. A dispărut dintr-o dată. Înaintea mea pădurea rămâne iar un colț de umbră a așteptărilor și surprizelor, înspre larma depărtării.

Cel dintâi foc de pușcă. Fără voie număr: unu. Și-ndată aud și pe cel de al doilea. Trebuie să fi ieșit lupii sau mistreții. La care pușcă va fi mânând întâmplarea pe dihăniile acestea mari, - pe care toți ochii ațintiți le așteaptă? - O vulpe atentă stă neclintită între doi fagi tineri, destul de aproape, într-un punct pe care eu nu îl hotărâsem. Când a apărut, nesimțită? Inima se mișcă iar grăbit, cu bătăi pe care le aud distinct. - Când a dispărut, s-a rupt farmecul; ridic pușca și-o prind din fuga-i piezișă spre spinărișul de-aproape. Detunătura n-o aud. Văd prin fumul de pulbere zvârcolirile dihăniei. A căzut. Oftez și reîncarc arma. Rămân iarăși neclintit, în dosul fagului, - aud alte pocnituri pe linie, însă nu le mai țin socoteala.

Când ne coborâm în locul de adunare, găsim cerc strâns și des de hăitași și pușcași și-auzim triumfător glasul lui cuconu' Nicu. Au căzut trei lupi. În locul cel obișnuit, la gârla de devale, au ieșit și porcii. Au venit năprasnici și pufnind cum li-i obiceiul, dar în cel din urmă s-a putut trage. A fost lovit, - și-a întors fuga în lungul liniei și-a mai primit și alte împușcături. S-a dus, dar lasă pe frunze urmă de sânge. S-a luat după el Bazil cu doi pădurari, să-l caute. Nu se poate să nu-l găsească, în vre-o râpă...

- Am văzut și eu stropitura de sânge, cucoane Nicule, completează Chihai. Lasă sânge cu floarea portocalie: e pălit la plămâi și-l găsește cuconu' Bazil, de asta să n-aveți nici-o grijă...

Cuconu' Nicu Fantazie privește cu mândrie la noi și mai ales la prietinel meu Poetul.

- Deocamdată, replică liniștit prietinel meu, văd că mistrețul s-a dus. Pe lângă asta, ploaia iar începe să se întărească și să se îndesească!

- Când v-au vorbind așa, strigă cu disperare cuconu' Nicu, îmi vine să mă sui pe o mârtoagă de-a lipovenilor și să mă duc în lume!...

Cu toate acestea, izbânda acelei zile i se părea vădită și cu toții, și pușcași și gonași, admirau la picioarele lui vulpile și lupii culcați unul lângă altul, pe frunzele de culoarea blănilor lor. Dar prietinel meu Poetul știa că nu trebuie să dezarmeze. Ploaia sporea tot mai neliniștitor și bătaia a doua s-a făcut în condiții deosebit de grele. Cu toată bărbăția și strigătele lui, cuconu' Nicu a trebuit să se plece văzduhului - și ne-am adunat sumbri la focurile cele mari, în poiana din margine. Cum ajunserăm aici, ploaia se domoli iar; și vâlvătaiele uriașe zvârleau sclipiri vesele și fum între fagii rari și străvechi.

- Trebuie să intrăm la gazde..., hotără cuconu' Nicu. Întâlnind însă privirile prietinelui meu, adăogi îndată: Însă mai întâi s-așteptăm să vie Bazil cu porcul...

- S-așteptăm... încuviință cu liniște și cu ironie Poetul.

- Iaca, vine și cuconu' Bazil! strigă unul din pădurari. Aduc și porcul!

Prietinel meu își aprindea o țigară și păru că nu vede ce flacără joacă în ochii partenerului său.

- Bine, bine. Să vedem ce facem cu gazdele, mormăi el.

Tovarășul nostru Bazil sosi asudat și radios, plin de glod și de hlei din cap până-n picioare, - însă tot vânjos, elastic și nedomolit. Privindu-ne aprig și vorbind năvalnic, ne povesti drumurile întortochiate prin râpe, pe costișe, pe pâraie, prin tăuri, - pe urma de sânge a mistrețului. L-au găsit în sfârșit în niște spinării aproape de un izvor. L-au deșertat pe loc și l-au încărcat pe-un drug de fag. Frumos și voinic mistreț, și-a dovedit putere mare. Are colții ascuțiți și tineri și slim pe grumaz. Se pregătea de viață lungă în singurătățile pădurii. Dar i s-a împlinit velleatul.

- Aista ne-a farmat nouă astă-vară ogoarele de păpușoi..., ziceau oamenii privindu-i cu respect capul enorm și fioros.

Ce facem acuma de gazde? Dumitrahce pădurarul spune că aici aproape, la cuscrul primarului, nu se mai poate. Are casă largă și-ncăpătoare, dar omu-i dus la o nuntă, în Brăești. Până-n sat, - departe, glod și vreme rea. Cât Dumnezeu are să tot curgă de sus? Cei de făcut?

Prietinel meu Poetul își aprindea altă țigară și nu spunea nimica.

Amurgul venea răpede și deodată mă simții așa de ud, așa de trudit, așa de departe de

lumina și de blândețta unui adăpost, încât aruncaii o privire în juru-mi, la tovarăși, ca și cum mă deșteptam dintr-o vedenie ș-atunci observam pentru întâia oară și cu adevărat realitățile. Ce facem într-adevăr în noaptea de toamnă, subț cerul posomorât și cernând ape?

- Liniștiți-vă, vorbi cu blândețta cel mai în vârstă dintre noi. Asta ni s-a mai întâmplat și altădată, căci nu e nimic nou subț soare, ori subț ploaie. Doi pădurari experimentați dezbrăcără lupii de blănuri. După această rânduială, încercăm mistrețul în căruța ce ne-a mai rămas. Și, pentru că prin glod și hlei, cu greutate, caii nu pot răzbi singuri, avem să le-ajutăm noi, împingând de pe delături și din urmă. După ce avem să măcinăm glodurile și hleiul vre-un ceas de vreme, călăuzindu-ne prin întuneric după răcnetele pădurarului, avem s-ajungem la căsuța lui, în poiana cealaltă. Acolo omul are nevastă și copii, - și-un vițel ori un mânăz fraged de curând venit pe lume. Abia încap câți sunt subț acoperișul de șindrilă și-nre părății scunzi de bărne. Cu toate acestea, vă încredințez că avem să încăpem și noi și avem să dormim tare bine pe câte-un braț de fân, strânși unul în altul ca să ne fie cald, ca niște adevărați tovarăși și frați. Pot să vă mai spun că cu toții vom fi lucrat ca să statornicim în timpul fugar o amintire plăcută.

Am făcut într-adevăr așa cum a hotărât cel mai în vârstă dintre noi, iar cuconu' Nicu și prietinu lui Poetul s-au liniștit și-au împins la căruță. Și, cufundându-ne în întuneric, după glasul fioros al Pădurarului, nu mai aveam nici haine, nici nume. Plăteam o datorie întunecoasă cătră veacuri trecute. În drumul nostru absurd, cătră același sfârșit, nu râvneam decât clipa popasului. Totuși amintirea aceasta n-a fost scrisă fără plăcere în anele noastre.

IX. Lupii de la Cucoara, urmează un război neistovit

În ziua aceea întâia nu căzuseră decât puține vulpi și iepuri, deși cuconu' Nicu, maistrul nostru de vânătoare, condusesse bătăile ca un adevărat general. Ieșiseră și mistreții - și de asta el era foarte mulțămii, - îi părea numai rău că scăpaseră. Din pricina asta, pe când se adunau pușcașii în juru-i în poiana de la Cujba, se uita pieziș, numai într-un ochi, spre vânătorii cei bătrâni și se scărpină c-o violență semnificativă deasupra urechii drepte.

- Ce poți să faci? zise domnia-sa cu jumătate de glas. Porcii au ieșit. Poți spune că și-au făcut datoria. Dar dac-au dat peste boboci, au rupt linia...

Bobocii erau adică vânătorii cei tineri. "Au rupt linia..." repeta cuconu' Nicu, fericit că găsisse o expresie potrivită. Dac-au rupt linia, ce poți face? Noi, cei bătrâni, nu suntem vinovați. He-hei, vorbeau între ei bătrânii, zâmbind. - Dacă ieșeau la alte puști, era altă socoteală!

- Bine, cucoane, dar ce puteam face? striga cu înflăcărare vânătorul cel tânăr. Au ieșit dintr-o dată din râpă grohând; șau trecut ca niște săgeți. Am tras, dar erau cam departe. A văzut și Gheorghe Ceapă ce departe erau.

- Ai văzut și tu, Gheorghe? întrebă cuconu' Nicu.

- Se-nțelege c-a văzut! strigă cu tărie tânărul. Spune, Gheorghe, erau ori nu erau departe?...

- Cam departe, cuconașule... răspunse Gheorghe Ceapă. Și cuconașu' Victor trecu spre partida celor tineri, gesticulând. Da' de unde, cucoane? care departe? reîncepu pădurarul stăpânit și îndesat, plecând capul și privind pe subț sprâncene. Au trecut ca-n măcieșul cela de acolo. Erau cinci: scroafa cu patru gódini. Drept că cuconașu' Victor s-o cam *săit*... O tras întâi prea jos, - pe urmă prea sus... Scroafa mare - și cam fioroasă...

- Ș-au rupt linia! sfârși cuconu' Nicu, mai domolit. Asta-i a cuconașilor istora. Vin cu

două puști - una cu glonte. Și iaca ce ispravă fac!

- Liniștește-te, cucoane, îi zise cel mai în vârstă și mai vânător dintre noi și adă-ți aminte de ucenicia dumitale, acu treizeci și ceva de ani.

- Ehe, replică cu ifos cuconu' Nicu; acelea erau alte vremuri.

- Se-nțelege, cucoane, dar vânătorii se poartă cam la fel. Am să-ți aduc aminte și eu domniei-tale, dacă nu te superi, de-o întâmplare dintr-o pădure din ținutul Ieșilor... Cam mult de atunci, dar eu încă nu mi-am pierdut memoria.

- Ce întâmplare și care pădure? mormăi cuconu' Nicu. Ia lasă, cucoane, poveștile vechi. N-ai să-mi spui mie că mi-au ieșit atunci mistreții, cum au ieșit azi. Eu eram ca ici, - și mi-au trecut cine știe unde, hât la mama dracului.

- Știu, știu... îl potoli cel mai în vârstă dintre noi. Asta dovedește că un vânător nu trage niciodată aproape. Dacă nu cade vânatul, - a fost prea departe. Dacă cade, - ai văzut ce departe am tras? Așa încât și dumneata ai tras prea departe.

- Povești vechi, cucoane! strigă cuconu' Nicu, scuturându-și în sus mâna dreaptă. Acu nu-i vreme de povești, că s-apropie sara și trebuie să rânduim vânatoarea de mâne. Azi a fost precum s-a văzut; mâni însă batem *tăriile* și am nădejde mai multă.

- Dacă dă Dumnezeu, - se amestecă Rafailă, pădurarul cel balan, poate să ningă pușintel în ia-sară, și mâni dimineață, pe *inoitură*, facem treabă bună...

La vorba asta a lui Rafailă pușcașii cei bătrâni râdicară capetele. Văzură un vântișor subțire de amurg sosit în marginea poienii, pe crestele cenușii ale fagilor. Și, la asfințit, pe munți, nouri alburii de omăt. Fără îndoială că mâni are să fie o zi bună de vânat. Asta o înțelegeam cu toții, mai ales când ne gândeam la odăițele scunde din sat, cu focuri îmbielșugate în sobe, și la borșul de găină, așa de bun și de gustos după răceala și truda unei zile de hăituială prin râpi sălbatice. Gonașii se adunaseră zgribuliți în jurul săniilor, la margine; și cum primiră porunca pe a doua zi, se risipiră în grupuri pe poteci, cătră satele din văi. Glasurile și chemările lor sunară un timp, tot mai departe, în pădurea sonoră. În jurul puștilor bătrâne, pădurarii mai stăruiră un răstimp, ascultând de la maistrul nostru de vânătoare orânduiri amănunțite și strașnice pentru a doua zi.

- Cucoane! grăi Rafailă cu foc, dacă se pune omăt numai deun deget, eu mâni vă duc la lupi cum v-aș duce la mine acasă...

- Are să ningă! declară cuconu' Nicu.

- Apoi așa credem și noi, cucoane, c-are să ningă..., răspunseră pădurarii.

După ce se puse la cale astfel și chestia ninsorii, ne grămădirăm în sănii și țărării începură a striga la căluții cu coamele pline de scai, și-ai șfichiui cu iuștile. Când ajunserăm la gazde, în cătunul adăpostit între păduri, începu a fulgui, și vântișorul de pe crestele fagilor stătu. Subt ninsoarea cenușie, împrejurimile se întunecară ca niște peșteri. Și o tăcere cum numai iarna și subt codri o simți, se lăsă dintr-un cer grămădit numai asupra colțului nostru de lume. Gospodarii, în cojoace și căciuli, ne primiră prin întuneric la prispe nalte și lângă șoproane acoperite cu paie, - și-aveam impresia că sunt foarte departe de lume și cufundat îndărăt, în timp. Cele câteva gospodării fără drum, fără școală și fără biserică, risipite undeva într-o râpă a codrilor vasluieni, n-au văzut niciodată, dintre reprezentanții orașelor, decât oamenii de breasla noastră. Iar vânătorii au mai mult o înfățișare din trecut și n-au de-a face cu lumea.

După ce eu, cuconu' Nicu și ceilalți doi tovarăși ai noștri ne așezarăm în fața jarului de pe vatra sobei, la o măsuță scundă cu trei picioare, nevasta descultă a gospodarului ne puse dinainte felii mari de mămăligă și câte o strachină adâncă plină cu borș. Frecându-le apoi în palmă, ne aduse niște linguri de lemn, pe care ni le puse cu de-a sila în mână. Atunci ne deschiserăm gențile și scoaserăm la lumină armele noastre pentru asemenea împrejurări; și cei trei copii mărunți ai gazdelor ieșiră de după sobă, în durligi, cu ochi rotunzi și păr de cânepă, - și priveau cu uimire și cu bucurie cutii și truse deschise, tacâmuri cu forme bizare, păhărele

care se întind și se destind... Fără îndoială, eram foarte departe de lume, însă borșul era minunat și mămăliguța foarte bună. Erau bune și prăjiturile noastre, cu care copiii alergară către părinții lor, în cealaltă odaie, agitându-le pe deasupra capetelor. Era bun și vinul din damigeana cu lacată, - un vin anume pentru vânătorile de la Borosești. Și era plăcută mai ales intimitatea și prietinia acelei seri de iarnă, ș-acea lene a oboselei, în care istorisirile întâmplărilor din trecut răsună ca o muzică cu profunde și fine rezonanțe.

Scuturându-se de omăt în tindă, câțiva dintre vecinii noștri intrară cu râset și cu larmă. După ce damigeana își făcu datoria închinându-se la paharul fiecăruia, - sosi c-o mutră tainică și Rafailă, pădurarul cel balan.

- Ce veste, măi Rafailă? îl întrebă cuconu' Nicu. Poate vrei să te uiți în zare, la un pahar de vin?

- Cucoane Nicule, întâmpină Pădurarul, eu de la așa ceva în viața mea nu m-am dat în lături, căci, după cum spune părintele Toma de la noi, vinul îmblânzește năcazurile omului. Dar am venit să vă spun că dincolo de deal, în sat la noi, chiar în ia-sară am avut musafiri. De-abia s-a lăsat întunericul și lupii au și intrat. Asta, zic, trebuie numaidecât s-o spun boierilor. Am mâncat răpede ce-am găsit pe masă ș-am suit poteca înapoi către dumneavoastră.

- Bea paharul ista, bre Rafailă, și spune ce s-a întâmplat! strigă ațâțat cuconu' Nicu.

- Spun, cucoane, cum să nu spun, că doar de asta am venit. Așa - este în marginea satului, la noi, un gospodar mai sărăcuț, unu Toader Ichim. În șopron, cum îi la orice gospodărie, își ține boii într-o parte, - iar în fundul istalat are o scroafă fatată deo săptămână. Alaltăieri s-o strecurat lupu-n ogradă furiș, nici câinii nu l-au simțit, a intrat în șopron ș-o furat scroafei un purcel. Când au dat glas câinii, când o simțit omu huiet și frământare, era târziu. O ieșit pe prispă, se scărpină în cap și asculta cum coviță purcelul către o râpă, tot mai departe. S-o dus lupu și l-o ospătat. Omu - de cei cu căciula pe ochi și cam nătâng din fire, tace și nu suflă la nimeni nici o vorbă. Da' ieri ș-o cioplit el un par bun dintr-o mladă de carpăn și s-o așezat în paie, lângă scroafa cu purcei, la pândă. Asară lupu no venit, că-și are și el socotelile lui, ca și omul. Lupu-i dihanie înțeleaptă. Da' -n sara asta, cum s-o înegurat ș-o prins a ninge, dihaniile au și ieșit, - ceea ce arată că au sălaş aproape, tot în locul pe care-l știu eu ș-avem să-l batem mâne... Iar omu nostru se afla tot lângă scroafă, cu parul de carpăn în mână. Și, când nici nu s-aștepta, cucoane Nicule, fără să simtă o suflare ori un pas - iaca lupul lângă el, și purcelul o și covițat și scroafa o prins a grohăi. Cum se zărea așa, puțin, de-afară, de la albeața omătului, Toader Ichim se încordează și pălește pe lup după cap. L-o pălit îndesat și cu ciudă, - cum i-i feleșagul lui. Lupu scapă purcelul, dar se ridică din pălitură - și-n învălmășala aceea se-ntoarce și dă înapoi pe unde venise. Omu se răpede după el, așteaptă ajutor de la câni, - și, când ajunge în ogradă, ce să vadă? Boii ieșiseră înaintea lui din șopron. Simțiseră și ei pe dușman și se zvârliseră afară. Ș-acuma, când lupul năzuia la locul lui de trecere, pe unde sărise în ogradă, vitele, boncăluind, se ațineau cu coarneau. N-au mai avut nici câinii când sări, nici Ichim când da altă pălitură. Hulub, boul pe care-l înjugă el totdeauna în brazdă, o și străpuns pe lup și l-o și zdrobit în picioare... Asta a fost. Și pe urmă s-o stârnit în sat atâta zvoană, de parcă era nuntă. Mam dus și eu. Și pe urmă m-am gândit să mă-ntorc la dumneavoastră, să vă spun că acolo no fost numai un lup. Acela care o căzut în ograda lui Ichim e lupan tânăr. Trebuie să fie din cei șase care stau cu bătrâna într-o râpă la Cucoara. Eu le știu sălaşul, și socot așa că mâne numaidecât trebuie să batem Cucoara...

Cuconu' Nicu își fuma gânditor țigara...

- Bine, avem să batem Cucoara, hotără el. Dar dacă stă ninsoarea, tu mâne în zori să cauți urmele, împreună cu Ceapă, - ș-avem să știm de bună samă dacă lupoica aceea e acolo unde socoți tu. Acuma mai vezi de paharul acesta și du-te de te hodinește.

- Ascultă, Rafailă, interveni cel mai în vârstă și mai vânător dintre noi. Trimete răspuns lui Ichim să vie mâni cu sania. Ne face trebuință și-i plătim. Am dorință să văd boul cel cu isprava... Lupui fiară vicleană, - urmă el, după ce plecă pădurarul; însă nici omul nu se

socoate mai prejos. Eu sunt foarte încredințat că lupoaica de care vorbește Rafailă își are locuința acolo, la Cucoara, într-o râpă, într-o desime nestrăbătută... Acolo a rupt spinăriile cu dinții și-a cărat mușchi moale de pe lângă izvoare. Și-a crescut șase pui. Îi duce în expediții, - îi învață vânătoarea și furțișagul. Se pare însă că unul a căzut. Ea însă își urmează destinul, cu ceilalți cinci care i-au mai rămas. Luptă cu omul. Ca toți indivizii din rasa ei, luptă împotriva dușmanului celui mare care și-a întins tot mai mult stăpânirea în lume, împuținând pădurile și singurătățile și decimând pe concurenți. Ea reprezintă un principiu de libertate, cu toate acestea, mâni avem s-o doborâm fără nici o muștrare de cuget...

- S-o fi întors ea oare în palatul ei de mușchi, subt stânci și arcuri albe, în sălbăticiile de la Cucoara? urmă tovarășul nostru, privind paharul de vin în zarea focului. Se poate să se fi întors, căci expediția i-a adus o jertfă. Cu toate acestea, se resemnează ușor și nu abandonează lupta, căci, după cât îmi închipui, are un fel al ei anume de a judeca și-a raționa. Noi gustăm picături de soare și-i hotărâm sfârșitul; - ea ascultă semnalele nopții și cugetă la foamea veșnică și neistovită.

Mai cugetă fără îndoială că omul crește oi ca să le mănânce lupii. Că, la nevoie, e bună și-o găscă, numai că și ea și femeia tipă prea tare când intri în ogradă. Cănele e un ticălos, un renegat și un trădător: la nevoie e bun și el de mâncat. În sfârșit, oricât s-ar mândri, omul e vrednic de dispreț, pentru că, în loc să lupte cu ghiarele și cu colții, întrebuițează unelte necinstite. Pe urmă, de ce se luptă cu lupul, dacă, după ce-l omoară, nu-l mănâncă? E un mișel, pentru că nu-și are blana lui și-o ia de la făpturi care au nevoie de ea. E o ființă fără credință și fără judecată, pentru că-și închipuie că Dumnezeu a făcut lumea numai pentru el...

Dacă n-o fi cugetând astfel lupoaica lângă cei cinci pui care iau mai rămas, - apoi desigur, că astfel ar putea să gândească. Cucoane Nicule, pune lacata în buzunar și toarnă în pahare vinul care ți-a mai rămas în damigeană. Și spune câteva istorii de lupi. Acum putem să le spunem și să le ascultăm zâmbind. Altă dată însă oamenii erau foarte serioși numai când auzeau pomenindu-se numele acestor diavoli... Războiul vânătorilor urmează, însă biruința nu mai poate fi îndoielnică...

Astfel a vorbit mai în vârstă dintre noi și, după ce a ascultat o istorisire de vânătoare, a spus și el una. Și de-abia într-un târziu neam despărțit, când cătunul dintre suhle dormea tăcut, cu luminile stânse. Ninsoarea stătuse. Văzduhul se înălțase iar până la stele. Și împărăția sălbăticiunilor era plină de frică și de tăcere.

Într-adevăr, bătrâna și cei cinci lupani erau în palatul lor, în râpă la Cucoara. Rafailă pădurarul împresurase în zori locurile și găsisse urmele intrate. Armata de haitași zgribuliți trecu pe poteci, în mare liniște; și vânătorii ieșiră în poiană, unde așteptau săniile. Era de față și întunecosul Toader Ichim, cu pielea lupului. Își dăduse căciula pe ceafă și privea cu fudulie în juru-i, - pe când Hulub, lângă el, ca un adevărat erou, era modest, nepăsător și trist. Cum e-n rânduiala lucrurilor, bacșiușul îl primi săteanul; și când pornirăm să împănăm țiitorile râpelor de la Cucoara, păli cu biciul peste ochii cei blânzi și mari ai lui Hulub.

Omățul era nou și curat pretutindeni și tufișurile înfloriseră fantastic. Răpele cele pietroase, adânci și întortochiate, deodată tresăriră din farmecul lor alb, când chiuiturile gonașilor sunară departe, la gura pâraielor. Și lupii, la cel dintâi semnal, ieșiră din palatul lor și apărură în singurătate, cu urechile ciulite, întrebând vântul cu nările. Lupoaica cea bătrână scheună ușor, căscând și arătând o gură neagră cu dinți grozavi. Apoi porni împotriva vântului, cu puii după ea. Chiotele și hăulirile se întăriră; deci dușmanii erau aici. Se opri iar, - și sorbi pe adierea subțire a vântului emanații cunoscute. Se întoarseră scurt în loc și porniră în direcție contrară. Trecură din pârâu în pârâu și din râpă în râpă, târânduși cozile lungi pe neaua proaspătă; când o bătaie de pușcă sună înainte și ecourile codrului o prelungiră ca pe-un tunet. Lupii se opriră: șaiici erau dușmani, și încă dintre cei mai răi. Al doilea tunet prelung fu semnalul despărțirii. Lupanii se împrăștiară în lături, lupoaica porni fără grabă înainte. Alte pocnete sunau la dreapta și la stânga. Bătrâna făcu înapoi în salturi mari. Dar la marginea

celel dintâi poieni apărură hăitașii, cu ciomegele, țipând și răspunzând cu chiote detunăturilor de puști. - Lupu, măăi! clocoti poiana și ciomegele se înălțară. Înapoi! altă scăpare nu este. Și chiotele din urmă slăbiră. Înapoi, unde se auzeau din când în când pocnetele sunt tot dușmani. Bătrâna-i cunoaște. Se oprește brusc într-o spinărie deasă ca peria. La douăzeci de pași înaintea ei, la marginea unei poteci, ceva a sticlit și s-a mișcat abia, stricând neclintirea și armonia albului. Sălbăticiunea privește țintă și deosebește lângă un fag un profil tânăr de vânător. A simțit-o fără îndoială. - Înapoi! Nici înapoi, nici pe de lături nu mai este loc de trecere, - căci se dezlănțuie pretutindeni urletele dușmanilor și ieșirile râpelor sunt închise. Bătrâna se întoarce gâfâind cu disperare și cu limba lungă. Trebuie să ocolească profilul cel tânăr de lângă fag. Pușca detună, rupe și dărâmă însăilările de omăt și halicele pâraie în tufari. A scăpat. Întrun avânt înfricoșat se zvârle la dreapta vânătorului celui tânăr. Acolo liniște și neclintire. Dar acolo aștepta, țapăn ca și trunchiul cel cafeniu de pădureț, cel mai în vârstă și mai vânător dintre noi. Când bătrâna îi văzu mișcarea, era prea târziu. Căzu fulgerată la cinci pași, - se zvârcoli o clipă și rămase strâmbă și țepănană, căzută pe o coastă, cu botul deschis și cu limba sângerată în omătul nevinovat. Hăitașii sosiră asudați, - și doi dintre ei o târâră lângă lupani, lângă vulpi și iepuri, între vânătorii forfotitori și gălăgioși.

- Soarta noastră ne-a hotărât din veci această întâlnire..., zise prietinel nostru cu oarecare melancolie; și trecu spre poiana de la Schit, unde cornul suna chemare la focurile prânzului și amiezii.

X. Pasaj de rațe, sara

Intrăm pe baltă către ora 5, când căldura zilei de vară începe să se mai potolească. Plutim în apele Jijiei, aproape de vărsarea lor în Prut, pe-o baltă întinsă, cu multe ascunzișuri și cotloane; și, cum ne-am depărtat de satul Cristești, între păpurișuri și stufării, mă simt, ca și-n alte dăți, departe, foarte departe de oameni. Măsura în metri, cătră dealurile din dreapta și din stânga Prutului și cătră satele din preajmă, știu că n-ar cuprinde un număr mare; pe ape însă s-a ridicat o aburire tremurătoare, un pânjenis auriu, prin care toate se prevăd schimbate. Toate s-au tras mai îndărăt și s-au micșorat. S-au stâns și zgomotele familiare ale uscatului; și-n ținutul cu totul nou și altul, în care am intrat, încep să percep alte zvonuri și alte sunete.

- Moș Barnea, vorbesc eu cu glas scăzut luntrașului; treci dincolo de hatie, cătră Vladnic ori Timircan...

Hatie e un vechi dig de pământ, pentru stăvilirea și regularea revărsărilor. Vladnicul e limpezișul cel mai întins al regiunii, de aceea îi și zic luntrașii luciul Vladnicului. Iar Timircan e un cotlon misterios ca și numele pe care-l poartă. Numele mai cu samă îmi place să-l rostesc. Are în el ceva vechi și barbar, - cuprinde în el o culoare asiatică: văd în el figura încruntată a unui han pe carel chema Temir. Nu știu bine încotro se află, însă deseori cer luntrașilor să mă ducă într-acolo: înspre balta lui Temir-han. Hatia cea veche - alt nume ciudat și străin - de mult e ruptă și părăsită, și apele primăverii se pot revărsa slobode peste toată câmpia. Cu luntrea, înaintăm pe un drum tăiat în pădurea de trestii, drumul pescarilor: îi zice canal. Vorba aceasta, în gura luntrașului, sună ca un nume propriu. Îl rostesc și eu altfel: Canal. Da, e un nume propriu de departe, din niște regiuni necunoscute.

Cu pușca pe genunchi, stau drept și atent pe scaunul de maldări de trestie. În dosul meu, moș Barnea, în picioare, mână luntrea cu prăjina cea lungă care se chiamă ghionder. Moș Barnea are înfățișarea unui indian; și-mi închipui că la asemenea nume nu se poate să nu

răspundă tocmai obrazul acela aproape masliniu și ochii aceia rotunzi și atenți ca ai paserilor de apă. E un indian zdrențaros și slab și-și poartă greu și penibil brațele diformate de reumatisme vechi. Cunoaște balta până în cele din urmă cotituri, și-i știe istoria până în vremea unor boieri mari, care de mult s-au risipit și s-au stâns. Iar soiurile de pești, de păsări și de dihanii îi le poate număra pe degete.

După ce am trecut de hatie, balta începe să trăiască și să freacă în singurătatea-i liberă. La ochiuri limpezi cresc amestecat crini albi și nuferi galbeni; și-n drumul luntrii plutesc colonii mari de plante mărunte grămădite ca o pâslă unele în altele, care cresc și mor neistovit subț luciu. Amestecate în păpuriș, se înalță în soarele pieziș umbelifere înflorite violet - și printre ele se strecoară lișițe negre. Prinse de pădurea de stuh, se cațără la lumină draperii de liane. Și, în funduri de cărări, apar din când în când sălcii, curgând cu ramuri subțiri până la apa neclintită. Pe-o trestie ruptă și aplecată cu canafu-n apă apare, fără zgomot și mișcare, ca și cum ar fi înflorit, un pescăruș cu trupul scurt, cu cap mare și plisc puternic, cu penajul stropit de smălțuri scumpe. L-am văzut uneori și-n lumea oamenilor, imobilizat într-un bold, pe-o pălărie feminină. Aici însă e viu și liber, în domnia lui, și flutură din aripioare, într-o dungă de soare, la fața bălții. Am ajuns departe, tot mai în fund, unde izbucnesc, după ziduri de trestii, măcăituri puternice de rațe. Efemere de un strălucit siniliu trezesc pe luciu umbra unui aeroplan minuscul. Și-n balta limpede, între rădăcini, văd mișunând gănganiile mărunte din lumea de dedesubt. Păsărele cenușii, mici cât o alună, se cațără pe un firisor de liană cu lăbuțe subțirele de ață. Alte paseri, cu nume necunoscute, cârâie, chiamă și țârâie între trestii. Aud râsul țarcii în sălciile de pe hatie. Deasupra-ne se învârt hultani de baltă - și penajul aripilor lucește transparent, în zugrăveli delicate, când plutesc între mine și soare.

Aș vrea să întreb pe Barnea unde ne aflăm; dar tac. Știu că suntem în loc străin și depărtat - și-s mulțămît. Ca și cum aș fi într-o lume a altor latitudini; la țărmul Africei, în bălțile Nilului, ori aiurea...

- S-au sălășluit aicea acu vreo douăzeci și doi de ani, îmi zise luntrașul, niște pelicani. Și-au fost făcut cuiburi în locuri ascunse și nestrăbătute și-au scos pui. Și-apoi umblau pe Jijia și pe luciul Vladnicului după mâncare. Își umpleau gușele de pește cât niște saci și se întorceau de le deșertau puilor dinainte. Aveau niște pliscuri mari și-ntindeau aripi grele. Acea dihanie îi venită din țara flămânzilor. Dacă-am fi lăsat-o să se-mulțască, ne mânca tot peștele din bălți. Așa - ne-am luptat noi împotriva ei și-am biruit-o. Acea pe care am doborât-o eu căsca la mine o gură mare ca de balaur și parcă voia să mă-nghită.

Vin și lebede pe aici, urmă moș Barnea, ca răspuns la o întrebare a mea. Dar acelea-s altfel de paseri. Le-a făcut Dumnezeu mari, dar nu le-a pus blăstăm ca celorlalte. Se suie până-n naltul cerului, deasupra bălții - și plutesc ca niște bucăți de omăt. Apoi vin aicea, în bălți, fel de fel de paseri din toate împărățiile pământului. Primăvara, întâi și-ntâi, vin găștele și gălițele. Zice că gălițele vin tocmai de la America. Vin după aceea cufundari de toate soiurile: și de cei mititei și iuți, cu pliscurile ascuțite ca acele; și bodârlăi de cei cu bărbite în două părți ca nemții și rânchezăi de cei mari, care țipă și nechează ca niște cai. Vin paseri de toate neamurile; eu nici nu le pot ști tuturor numele și soiurile, căci sunt străine și numai în trecere pe la noi. Vin de asemenea și fel de fel de soiuri de rațe, și de cele mititele cât pumnul, și crihance roșii, și cânipii, și de cele mari ca cele de ogradă, și gotce, și de șuvoi, și de cele albe, cu moț în creștet și cu aripi lungi încrucișate pe coadă... Toate neamurile de rațe de pe lumea asta vin și găzduiesc în baltă. Unele stau aici și scot pui. Altele-s numai trecătoare. Au venit legănate pe vânt, au făcut popas, și se înalță iar în văzduh. Le-auzim numai noaptea țipând și chemându-se pe subț cer, - și știu că trec paseri străine.

- Uite, Barnea, o țigară, zic eu indianului. Lasă ghionderul și te hodinește puțin. Și spune-mi dacă trăiești de mult pe balta asta.

- De mult. Eu aicea m-am trezit. Și-am umblat după pește în baltă, și după rațe și găște în stufuri. Am stat la pândă pe plăvăii, ca să-mi cadă la îndămână vulpe ori vidră. Și eu nu

numai după ochi, - ci și după ureche știu ce se petrece pe baltă. Din pricina bălții am și rămas eu beteag, cu mânilor și picioarele sucite. Pe pământ merg mai greu; cu luntrea mai ușor, ca om de apă ce sunt.

- Văd că-ți place tutunul, Barnea.

- Îmi place. Aici la baltă, cu tutun și cu rachiu dovedim noi...

Începu să râdă strâmb, privindu-mă cu ochii lui rotunzi și spărieți. Fuma într-un colț de gură; din când în când închidea strâns dintr-un ochi și ferea fumul cu mâna-i aspră, neagră și noduroasă. Barba-i întunecoasă, mustățile zbârlite, obrazul asudat și stropit de mâl se armonizau cu sălbăticia, cu balta, cu singurătatea și cu tăcuta depărtare în care poposisem.

- Sunt aici în baltă și multe neamuri de bătlani, începu iar luntrașul, ca să mai câștige timp de odihnă. Sunt unii mititei cât pumnul; alții mari și gheboși. Paserea asta caută smârcuri și singurătate. Și-apoi, când bate luna, cei mari se înșiră la locuri ferite pe lângă maluri și stau ca stafiile. - Iar paserile acestea care au prins a se învărti în jurul nostru, pe deasupra, grăind și râzând, vin tocmai de la Marea...

Pe deasupra-ne se roteau lari albi pătați cu negru la aripi și în jurul ochilor. Zburau grațios, cu râsul lor caracteristic și nervos.

- Paserii aceștia îi zice curvulice... încheie liniștit Barnea. Și, potrivit ghionderul în luntre, apucă vâsla și se așază pe scăunașul de dinapoi. De-acu dăm la adânc și trebuie să umblăm cu mare liniște. Au să înceapă a sări rațe.

Soarele era aproape de asfințit. Un soare de aur mărit și diformat de aburii bălții. Pluteam abia simțit și vâsla avea un șopot moale în laturea luntrii. Marmura bălții tresărea înfiorându-se până la trestii.

În liniște și-n lumina scăzută deodată apărură lângă stufuri bibelouri neclintite pe tablale verzi de frunze de nufăr: găinuși și cristei de apă. Și-n fund, o dungă mișcătoare pe luciul, trezind un unghi de crețuri. "Vidra, cucoane! vidra!" șopti Indianul răgușit îndărătul meu. Dar dihania trecu nevăzută între două ape, sub plaur. Deasupra noastră izbucni gaia în strălucirea asfințitului, chemând sălbatic și scurt, apoi căzu vâjâind din înălțime în stufuri, asupra prăzii. O știucă se zvârli pe fața bălții, fulgerând după soreni. Și zvonul larilor și rațelor se ridica tot mai gălăgios în juru-ne. Viața și moartea se amestecau în hotarul acela de ape și mâl, viața nenumărată și nesfârșită și moartea de fiecare clipă. Creația și transformarea se succedau fără răgaz și c-o indiferență dumnezeiască.

În luciul cel mare bătea asfințitul plin și roșu ca arama în fierbere. Și cărduri de rațe pluteau lin, ori împrăștiau curcubeie sfărâmate, navigând delicat în zona strălucită. Erau cele mai iuți și mai năprasnice zburătoare ale acelei singurătăți. Erau paserile care vin din cer cu zgomot de vijelie; care vin de departe: din miezul nopții, din apele arctice, unde n-a apărut încă omul, orin din delta Nilului sfânt. Erau zburătoare care-au plutit pe vânt cald deasupra piramidelor și mormintelor vechiului Egipt și coboară din generații care au fost adorate. Nici eu, nici indianul nu știam că rățoiul cel mare, din marginea de cătră noi a luciului, e o pasere sfântă din țara de la miazăzi - cu pene de azur și ochi de ametiste fumurii. Își ondula lin capul, plutind măreț, și glasul lui era moale și catifelat ca amurgul. Când simți barca și zări dușmanii, tresări cu putere sfărâmând balta și bătu din aripi încovoiate, cu gâtul întins spre pământurile trestiiilor. La chemarea glasului lui, rațele bălții săltară și ele spre cer, într-un început de vijelie. Pușca sfărâmă singurătatea și umplu de fum și de miros de pucioasă împrejurimea. Zeul de la Egipt căzu cu zgomot în baltă, îmbrățișându-și cu aripile imaginea sângerată.

Mersul lucrurilor și crugul cerului nu se tulbură decât o clipă. Soarele căzu în asfințit și balta păru pustie. Eram într-un loc unde moartea și viața au același drept și crimele rămân nepedepsite. Tovarășul meu Indianul rânjea cu plăcere ridicând de-o aripă, de pe baltă, rățoiul mort.

- Frumoasă pasere! îngânai eu, mișcat.

Barnea îl aruncă în luntre și-l privi cu indiferență.

Ca și cum ar fi pornit întru căutarea tovarășului pierdut, cârduri după cârduri de rațe prinseră a se ridica de prin toate cotloanele și bălțile. Treceau la înălțimi mari unde stăruia încă lumina soarelui asfințit, veneau cătră noi prin negura ușoară a amurgului. Uneori păreau vâjâiri de ape, alteori fragmente de furtună căutând șuvoiul cel mare în felurite regiuni ale cerului. Din când în când soseau deasupra luntrii Indianului și pușca fulgera bubuind spre ele. Brusc se-nșurubau în întuneric spre cer și piereau. Altele treceau, și altele, - până ce se făcu noapte deplină și vânturile zborurilor rămaseră numai ca un cântec al văzduhului. Auzeam în răstimpuri cârduri căzând în ghioluri. Și întunericului se popula în juru-ne. Măcăituri de rațe izbucneau aproape; rățoii le răspundeau cu sunete moi și catifelate. Noaptea se armoniza; drama care avusese loc căzuse în veșnicie; și luntrea oamenilor aștepta neclintită răsăritul lunii.

XI. Gâște sălbatice - adică numere incomensurabile

Noaptea, găzduim la malul bălților, în căsuța pescarilor, cu care suntem prietini și tovarăși. Și înainte de a se zări de ziuă intrăm în luntri, pe un vântișor aspru de început de martie. E vântul dinaintea zorilor și știu că are să contenească la răsăritul soarelui. Cercetez orizontul: nu văd nicăeri îmbulziri de nouri. Deasupra, stelele scânteie înghețat.

- Cucoane, avem s-avem vreme frumoasă, îmi zice, prin întunecime, Neculai Cojocar. Și el e vânător pătimaș și fără îndoială cunoaște care poate fi îndeletnicirea mea, după ce-am ieșit din casă, la priponul luntrilor. S-aude, cucoane! vorbește el iar, după aceea, râzând.

- Ce s-aude, Neculai?

- S-aude zboru' gâștelor. Le-am auzit și ast' noapte, pe sus. Au venit întruna, fără istov. Ș-acu s-au așezat la marginea bălții, pe grinduri; se veselesc și se sfătuiesc.

- De ce se veselesc, Neculai?

- Apoi, ca și omu', se veselesc că vine primăvara. Nu-i lighioaie care să nu se vesească pentru asta. Iar de sfat, asta-i a gâștelor. Nu este ființă care să grăiască mai mult. Cele care au venit mai de demult întrebă pe cele care au căzut ast' noapte. Cum au lăsat acasă, ce li s-a întâmplat pe drum. Ce se mai aude pe la alte bălți. Ele, dacă colindă așa țarmurile lumii, văd toate. Și fac sindrofie ele în de ele și povestesc ce-au văzut.

- Se poate și asta.

- Așa-i, cucoane, cum spun eu. Așază-te mata bine, că de-acu' pornim. Am grămădit stuh destul și fân. Este acolo ș-o cergă de pus pe picioare. Acuma, dimineața-i cam rece. Și pe baltă-i mai frig decât în sat. Subt apă mai este încă pod de ghiață. Acu' pornim, cucoane; și măcar că ceilalți au luat-o înainte, - mai degrabă decât mine n-au s-ajungă unde trebuie. Mergem în locuri de mine cunoscute, cam în preajma soborului aceluia. I-auzi mata ce zvoană! Se frământă și țipă, se învăluiesc în văzduh și iar se lasă pe grind. Acolo trebuie să fi cercat o vulpe.

Observația vânătorului mă izbi prin adevărul ei. În întuneric, de dincolo de stufuri, de pe grindurile gâștelor, răzbătea spre cer o zarvă întinsă, cu scoborâri și creșteri, cu ascuțșuri mirate și întăritate. Năzuise într-o lature a lor vulpea, fără îndoială. Larma avea expresie numai subt această presupunere.

- Așa se pare, răspunsei; vulpea trebuie să fie.

- Vulpea-i, cucoane. Eu spun, pentru c-am văzut cu ochii mei. Mi s-a întâmplat să stau la pândă chiar în primăvara trecută, la marginea cealaltă a bălții, cătră Prut. Aveam înaintea mea o limbă de pământ cu colț de iarbă, între stuhuri. Aiestea care le auzim noi acumă îs gălițele. Ele vin așa de multe și au glas așa de subțire. Și erau acolo, la colțul de iarbă, mii și sute. Nici nu le mai puteam ști numărul. Stăteau des, una lângă alta. Erau ca o oaste în repaos. Eu le-ășteptam să se stârnească și să vie asupra mea în zbor, ca să pot trage. Ș-atuncea, stând eu neclintit în luntrea mea și acoperit de stuhuri, am văzut la marginea grindului vulpea, târându-se ca șarpele pe după niște păpurișuri. Gâștele însă au străji, - care stau cu capetele înălțate și priveghiază. Au simțit pe dușmancă de la o vreme, oricât de ascuns se furișă. Ș-au dat veste: Iha-ihă! Asta pe limba lor se chiamă vulpe. Și-ndată s-a stârnit zvoana pe care am auzit-o și noi. Iar vulpea și ea, înțelegând ce spun, c-au simțit-o și-o batjocoresc șo suduie, - s-a retras rușinată și s-a dus să-și cerce norocu' în altă parte.

Tovarășul meu era bine dispus și mă simții sigur și eu de izbânda expediției. Pipăii în torbă, lângă mine, pacurile de tutun și sticla cu rachiu, care sunt plăcerea cea mai mare a lui Neculai, pe lângă patima vânatului.

Când a așezat torba în luntre, a simțit și el în vârful degetelor darul pe care i-l aduc de obicei, - și, după cum mi-a mărturisit altă dată, asta-i dă lui mare curaj și-un fel de putere. Mână ușor luntrea pe apele canalului crescute după dezghețuri. Cele două vase ale tovarășilor mei se zăresc înegrind înainte prin cenușiul zorilor. Bătăi de aripi și măcăiri tresar din când în când acolo; și părechile de rațe se înalță nevăzute deasupra stufăriilor. Pe urmă tovarășii mei trec spre anumite cotloane ale bălții, pe care le-au hotărât și le-au ales cu multă nădejde din timpul nopții. Când nu-i mai vedem, Neculai pornește pieziș spre niște locuri cu care se laudă el totdeauna. Acuma tace, atent, - și eu îmi pregătesc pușca pe genunchi.

Plutim spre răsărit. Într-acolo dintr-o dată umbrele prind a se destrăma, ș-a arde. Stelele pălesc, și subt culoarea slăbită a cerului zăresc năluca celui dintâi când de rațe. Trec într-o vâjâire scurtă de aripi, schimbând cârcăituri și fluierături moi. Sunt crihance ori sarșele, cu zboruri fulgerătoare.

Ne sar și nouă, dintre cotoare negre de plante de apă, părechi de rațe mari. Bat apa zbuclind în sus una după alta, rața cu măcăituri aspre, rățoiul cu huruitu-i moale cu vibrații rare. Lumina încă nu sa deschis; brațele ridică instinctiv arma și-o lasă iar pe genunchi.

Apoi, după ce străbatem o cărare lungă și îngustă printre trestii, simțesc înainte luciul unui luminiș. Îl rumenesc zorile revărsate, înflorind spre noi prin gratiile stuhului. S-a arătat deodată și pe nesimțite ziua peste întinderile blonde, peste balta pustie, cu verdeța anului trecut moartă subt ghețuri. Vântul a stat și pe zarea răsăritului fulgeră câteva clipe soarele. O geană de neguri și nouri se lasă după aceea asupra-i, și lucirile din juru-mi și dinainte-mi se stâng. Peste singurătați a nins deodată o tonalitate sură, tristă și rece. De pe depărtate grinduri de la margine vine, din când în când, spre mine, larma soborurilor. Unghiuri de gălițe se înalță, plutind sus pe deasupra apelor. Se încrucișează în toate părțile convoiurile accelerate de rațe de toate neamurile. Cerul colțului nostru de lume deodată s-a umplut de mișcare. Pasajul de dimineață se face c-o grabă și c-o hărnicie nespūsă; spre desimi tănuite, ca și cum toată lumea ar fi în întârziere.

Luntrașul mă face atent, c-un strigăt ușor și gutural, și deodată oprește luntrea, alăturând-o de stuh. Am întors capul; mi-a făcut semn. Din dreapta, încă departe, sună găgăiri de gâște mari. Par semnale scurte și sonore de trâmbiți: ga! - ga! Vin cătră noi, la linia stuhului. Nu le văd, dar le-aud din ce în ce mai aproape. Tresare în mine, cu sălbăticie și nestăpânit, ritmul pasionat al inimii. Îmi pregătesc arma cu fierbinte încordare și c-un singur sentiment stăpânitor. Căci a rămas la mal, la țărnuț lumii oamenilor, o parte din ființa mea, - ceea ce mă face să fiu omul de toate zilele al obștii și-al veacului. Și celălalt, omul cel depărtat și de demult, cufundat și stăpânit subt întuneric, s-a eliberat, și pentru el pulsează inima altfel și-mi zvâcnește sângele-n ochi. Acest om nu trăiește decât clipele de față, c-un singur scop. Și

pentru asta așteaptă sălbatic și grav găștele care plutesc găgăind peste pana stuhului.

O bătaie de pușcă sună în altă parte a bălții. Îndată urmează alta. Tovarășii au început a trage mai devreme. Ecourile duruie spre dealurile Prutului. Cotind pe o linie nouă, găștele care vin lunecă spre dreapta și găgăitul lor, în răstimpuri regulate, are alt sunet. Inimași domolește bătaile; pufnesc ușor pe nări; și mă înfioară, vag, o simțire de invidie pentru cei care, înaintea mea, au umplut singurătățile de vuiet.

Luntrea a pornit iar, lin. O ușoară perdea de stuh ne mai desparte de luminiș, când iarăși tresare îndărătul meu abia auzit, semnal de atenție. Au sosit în aceeași clipă la urechia mea și de dincolo, de pe baltă, chemările afectuoase ale părechii nevăzute.

Tovarășul meu a dat luntrei o impulsie puternică și prelungă și s-a tupilat. Ies lin în luminiș, cu arma gata. Aud încă o clipă șoaptele găștelor, fără să le văd. În fundul cotului de baltă joacă rațe, în stropi. Știu că mai am o clipă și voi fi văzut. Mi se zbate o rețea fumurie pe ochi și am în mine același zbucium al celuilalt. Două găgăiri prelungi și simultane tresar în dreapta mea, subt zidul stuhului. Cu gâturi lungi și zboruri greoaie paserile sălbatice se înalță; și-n același timp, în fluturări de stropi, și grabnic, au zvâcnit spre văzduh și rațele din fund.

M-au simțit găștele întâi și m-au surprins. "Erau cam departe și în dreapta... îngân eu cătră luntraș. N-am putut trage..." Și-mi fac, cu rușine și înfrângere, și alte raționamente și socoteli de scuză, ca și vulpea de lângă grindul gălițelor. Rămân, privind sombru. Aud altă pocnitură depărtată de la tovarășii mei. Ascult fără nici un scop și fără noimă găgăitul găștelor care au scăpat și se depărtează; când, împletindu-se cu chemările lor tot mai slabe, alte chemări nouă, în creștere, îmi lămuresc înțelegerea și-mi chiamă atenția șovăitoare.

- Din dreapta! îmi șopti luntrașul.

Veneau drept în spre mine: două, alătura. Dădeau din când, în când, fără grijă, drumul chemării lor muzicale. Fâlfâiau rar peste stuhuri. Alunecară cătră luciul, cu aripile întinse. Pușca izbucni. Căzură amândouă, sfărâmand balta. Una se zbuciumă, plesnind unda cu aripile desfăcute, în spasmiurile din urmă; alta, dreaptă pe apă și înotând, puncta neliniștită împrejurimile cu pliscu-i portocaliu și năzuia spre desimea trestiei.

- A doua-i aripată numai. N-o lăsa, cucoane. Scapă-n stuh...

Nu pregetai să descarc a doua oară arma, pe când luntrașul silea cu vâsla spre sălbăticiunile căzute. Gol de emoțiune și cuget, numai cu bucuria aspră și simplă că, în sfârșit, un eveniment mare s-a produs, îndeplineam mișcări reflexe, rupând arma, trăgând cartușe și-ncărcând-o din nou și pregătind-o și, probabil, râzând. Da, fără îndoială că omul din veacuri râdea, un râs împietrit și crispat, care samănă cu masca morților. Când se petrecuse toată întâmplarea? A avut loc dintr-odată, pe neașteptate și brusc, într-o clipă din veșnicie. Fără pricină și fără scop; căci cel care-și reia de la țarm personalitatea abandonată nu obișnuiește să mănânce vânatul, ca strămoșii al căror râs îl are pe obraz.

Luntrașul urmărește cu ghionderul gășca rănită. Rezistența ei nu îmbracă nici o mască tragică. E mlădioasă și tăcută. Se ferește, lunecă prin stuh; apoi se dă afund în apa limpede, cătră podul de ghiață. Labele ei rozate bat apa de jos în sus. O văd în valul tremurător diformată și multiplă. Ghionderul o ajunge și-o trage îndărăt; o lovește și-o aduce c-o ață de sânge la luntre. A murit fără să scoată un sunet și cade îndărătul meu lângă tovarășa ei, sunând plin în doaga vasului.

Urmează o discordare trudnică și țigări fumate frățește și fără gânduri, în ascunzișul trestiiilor, la pândă. Știu că lui Neculai îi face plăcere și sticla de rachiu și i-o întind. Apoi stau neclintit, așteptând alte zboruri de sălbăticiuni, pe deasupra stufăriilor, în ziua sură și în aerul curat. Cărduri de rațe trec încă. Se învâluie de pe grindurile din margine gălițele. Din tumultoasele lor mii se desprind unghiuri după unghiuri și se înalță la cer, cătră miazănoapte. Din când în când găștele cele mari plutesc peste stuhuri, găgăind.

- Acestea își caută loc pentru cuiburi..., îmi lămuresc luntrașul. Dar cele mai multe nu se opresc aici, ca și gălițele. Se tot duc înainte...

Are el dreptate. Se tot duc înainte. Aicea fac numai scurt popas. Noptile de început de primăvară vibrează neconținut de chemările lor. Vin și trec în fiecare noapte mii de mii, aici și pretutindeni, pe tot emisferul nordic. În fiecare noapte umplu cerul, plutind pe aripile lor puternice și neostenite. Când, într-un târziu, încercăm a aborda cătră o margine de grind, văzduhul se cutremură de aripile și clamoarea lor, ca de vijelie. Mulțimea lor trece de numerele minții omului și întunecă cerul. Așa plutesc pe văzduh, poposesc și trec pe toată aria unei jumătăți de pământ. Oamenii au foarte vagă cunoștință despre aceste popoare ale aerului ș-ale apelor. Ei trăiesc în târgurile lor și se socotesc mulți și puternici. Pe când paserile necunoscute și fără număr, stăpânitoare a tuturor elementelor, umplu singurătățile de o viață aparte, tainică și formidabilă. Omul, vulpea și hultanul pun în viața lor episoade cu totul neînsemnate. Stăteam uimit, privindu-le cu spaimă mulțimea de pe grind. Acestea, și altele, și altele, în nopți și nopți, fără întrerupere și răgaz, pe senin și furtună, trec spre mările cele libere de la miazănoapte. Acolo sunt marile singurătăți albastre pe tărâmul celălalt, unde nu răzlesc oamenii. Acolo, subt soarele oblic, se întâlnesc și petrec gălițele egiptene și găștele cele mari care trec pe-aici, găștele cele negre, cele cu aripile violete și găștele albe ca zăpada, găștele gotce și cele cu pinteni la aripi, și toate găștele celor o mie de soiuri. Se amestecă cu ele alte o mie de soiuri de rațe și alte mii de soiuri de paseri de apă; și pinguinii îmbrăcați în frac, autohtoni binevoitori, le primesc cu discursuri, privindu-le cu bunăvoință. Iar la echinoctiul de toamnă se întorc pe drumurile pe care de sute de mii de ani generațiile lor le străbat fără încetare.

- Neculai, zic eu tovarășului meu; să știi că sălbăticiunile acestea au viețuit pe pământ înaintea noastră, ș-au să viețuiască și când noi n-om mai fi de mult.

- Care noi, cucoane? întreabă cu oarecare nedumerire Neculai.

- Noi, oamenii. Să știi că degeaba le pușcăm. Lor nici nu le pasă și se duc în împărăția lor, pe tărâmul celălalt.

- Oare, cucoane, așa să fie? Este o împărăție a lor, pe tărâmul celălalt?

- Este. Și noi acolo nu ne putem duce, pentru că suntem nemernici și legați de pământ...

- Se poate..., grăiește Neculai privindu-mă lung și semnificativ. Eu cred, cucoane, că ceilalți boieri n-au făcut ispravă mai bună decât noi. Am mers bine ș-am prins câteva sălbăticiuni. Ar fi vremea să ne întoarcem la mal.

- Să ne-ntoarcem, consimt eu descurajat. Cred că n-au făcut nici ei ispravă mai bună. Iar sticla aceea poți s-o bei toată, ca să prinzi coraj. Căci gălițele, când ne-or vedea că ne retragem, au să facă zvoană în limba lor ș-au să ne suduie din cer până-n pământ. Îs multe și nu le pasă de oameni.

XII. Oameni din bălți, lângă Ostrovul lui Caliniuc

Mă aflu, în cele dintâi zile de martie, în stufurile și bălțile de pe ostrovul Dranova. Venisem la găște sălbatice și aveam tovarăși doi pescari, unul tânăr și unul bătrân, pricepuți și într-ale vânătoarei. Înaintasem până la Marea, la Ciotic și la Olinca, așezări singuratice și sărace; apoi intrasem iar în stufuri și făcusem popas și sălaș pe-un grind, la malul unei gârle, într-o cocioabă pescărească pustie. Locului îi zicea Caraghiol și adăpostul era al unui oarecare Timofti. Procor, pescarul cel bătrân, știa ceva despre dânsul și pusese stăpânire pe coliba lui cu oarecare mirare.

- Noi am crezut, zise el, că avem să-l găsim aicea pe Mocan.
- Care Mocan?
- Timofti. Are niște oi pe-un grind, lângă Mare. S-a așezat aicea de multă vreme și-i merge bine. Umblă și-n bălți, ca și noi. E și vânător. Om cam rău.

- Cine?
- Timofti Mocanu. Cu dânsul nu te poți pune. Are totdeauna la el baltag și pușcă. Așa că noi trăim bine cu dânsul. Am crezut să-l găsim aici. Vine la pește, împușcă găște și le-afumă. La început, când a sosit aici la noi, ne-am sfădit puținel. Era un venetic și ne uitam la dânsul într-o parte. Dar el striga că nu se teme de lipoveni, că are feciori la oi și câni de la munte. A omorât și urs.

- Cine?
- Timofti. Acolo la munte, de unde a venit el, sunt urși, și el s-a luptat cu dânsii. Pe urmă am văzut că-i om de treabă, măcar căi rău. Ne-mpăcăm. În bălți este loc pentru lume multă.

Procor bătrânul vorbea despre Timofti vârandu-și din când în când degetele-i negre și cărligate în părui-i stufos; iar Vasia scotea de după soba de ciamur un ceainic, o tângire afumată de tinichea, niște linguri de lemn și două treucuți de salcie. Ca și cum zestrea aceasta a cocioabei ar fi fost a lui, o încercă pe brațe, ne privi cu zâmbetui tânăr și cu ochii lui albaștri și buni, și ieși ca s-o spele la gărlă.

Afară de câteva rogojini așternute pe lățile înguste cu maldări de papură și țipirig drept căpătăi, nu se mai găsea nimic în încăperea joasă. Păreții cu lipitura crăpată și coșcovă erau nevăruiți. Acoperișul de stuf, legat de căpriori strâmbi, era așezat de-a dreptul peste noi și mirosea a fum și-a umezeală. Era ceva așa de primitiv și de sălbatic, între stufuri și bălți nemărginite, în locuri așa de depărtate, unde răzbisem pe căi de apă și de uscat așa de întortocheate, încât mă înturnai spre Procor mișcat, ca înspre un strămoș sosit din veacuri, și simțeam în mine o bucurie adevărată că nu mai sunt între oamenii vremii mele.

- Moș Procor, mi se pare că mai avem provizii. Putem să stăm aicea mai multe zile.

- Da, răspunse cu îndoială bătrânul. La nevoie, dacă ne mai trebuie ceva, putem trimite pe Vasia la Buhaz. El poate s-aducă și rachiu, fără să-l beie. Vasia e băiet blând și cu frica lui Dumnezeu. Nu-i tare deștept și nu grăiește bine românește, dar altfel e cu credință și voinic cât un bivoli. Și-i mai harnic decât o femeie. Muierile ca muierile se mai gândesc și la alte prostii; dar Vasia nu se gândește decât la datoria lui.

Nepotul își vârâ pe ușă obrazul pe care nășteau tuleie bălăi. Îmi zâmbi, arătându-mi din ochi lucrurile șiroind de apă, pe care le purta de o parte și de alta, cu brațele arcuite. Se plecă adânc la ușă, ca să nu se pălească de pragul de sus. Lepădă ce-avea în mâni pe rogojina unei lăiți și-și suci trupul mare spre bătrân. Îi întrebă ceva rusește.

- Da, da, îi răspunse moș Procor. El știe că trebuie să facă foc, da'ntâi mă-ntreabă pe mine...

Vasia mă privi râzând și ieși bocănind din cizme, ca s-aducă trestie pentru foc.

- Acuma mergem și cărăm aici lucrurile noastre, din lotcă, adăogi moș Procor. Frigem un crap și mestecăm o mămăligă. Și mai caut o leacă de papură pentru laița dumată, ca să fie mai moale subț cerșă...

Scund și uscat și ușor încovoiat din șele, bătrânul se strecură sprinten după Vasia. Nepotul era un uriaș pe lângă el, totuși părea că nu se mișcă și nu se poartă decât după semnele și după vrăjile bătrânului. Afară, de lângă lotcă, glasul lui moș Procor, subțire și stăruitor, umbla ca ceva viu după flăcău, care asculta câte-un răstimp neclintit, apoi iar se cumpănea spre lucrul lui, sfărmand pale de trestie, cu lovituri năprasnice.

Lumina soarelui de martie umplea văzduhul. Priveam de pe grind stuhuri și bălți fără de margine și fără de țărni, cât cuprindeau ochii în toate părțile zării. În după amiaza aceea, cea dintâi caldă, căzuse și vântul în bălți și stăpâna din cer o liniște de pustie. Se auzea numai

foarte slab, cu un fior, din ceața răsăritului, zvonul Mării.

Era un ceas de pace și pentru noroadele bălții. Pe grinduri și gârle, găștele fără de număr se hodineau. Nu tăiau arcul meu de albastru nici rațe, nici nagâți, nici cormorani, nici lopătari. Ostroavele și plăviile stăteau pline de neamurile de zburătoare străine sosite de curând; însă era un ceas al neclintirii, când totul aștepta parcă un eveniment însemnat.

Cel dintâi ceas de liniște deplină, în cea dintâi zi a soarelui. Simții în preajma mea pulsația vieții profunde. Se încălzeau apele până la mълul cel negru, și tresăreau în fund semințele plantelor. Coloniile de buruieni mărunte se mișcau la marginea stuhului. Și printre lintițe și liane vechi foiau broaștele țestoase. Pluteau și se mișcau fără încetare cap lângă cap și țest lângă țest, între putreziciunile și reziduurile bălții umflate și înspumate de ape proaspete și soare nou. M-am retras spre casă, ca din fața unei armii înfricoșate; ș-am închis ochii ca s-alung vedenia apocaliptică. Am rămas așa singur în soare și-n tăcere, până ce deodată, într-acea clipă, ca și cum ar fi vibrat în veșnicie un semn, izbucni balta formidabil. Răcnetul broaștelor. Se deșteptau într-o scânteiere de secundă, amenințând cerul. Și-și prelungiră chemarea fără sfășit în toate vânturile, crescând neconținut, suprapunându-se și umplând golurile de deasupra și din lături.

Tresării. Glasul omului se auzea totuși deslușit lângă mine, din prag:

- Pofțiți, domnia-voastră. Mămăliga-i gata și peștele fript.

Mă trezii și mă întorsei de departe lângă tovarășii mei.

Mămăliga era răsturnată pe un ștergar de cânepă, în vatră. Crapii, mai mult pârplăți, așteptau în treucuțele de salcie, înecați în salamură. Foamea și truda singure dădeau preț acestei cine, la care luam parte slujindu-mă de degete și stând într-un genunchi. Rachiul din sticla verde era destul de bun și îmi dădai samă că și păharul de multe ori e un obiect de prisos. Numai după ce isprăvirăm mâncarea, mă gândii că tovarășia noastră are, cel puțin pentru băut apă, mijloace pe care celalți oameni nu le cunosc. Vasia slobozi din lotcă, în ochiul limpede al blății, un ulcior astupat cu plută, îngreuiat cu bolovan. Când vasul ajunsese în locul răcoros și curat, flăcăul trase sfoara plutei și dădu drumul apei. Apoi, aducând la suprafață cu grijă, ulciorul, veni și mi-l înfășă întâi mie.

Soarele asfinți în nouri neclintiți și amurgul căzu curând, rece și umed. Stătui singur pe grind, privind, până ce se întunecă deplin, pasajele mărețe ale gălițelor și rațelor. Cerul era plin de convoiurile lor aeriene și de freamătul chemărilor lor. Se amestecară cu întunericul; se liniștiră. Scosei cartușele din armă și trecui spre cocioaba cu singurul geam luminat de focul din lăuntru. Înainte de a intra, căutai să deslușesc zvonul de peste zi al broaștelor. Nu se mai auzea nimic. Milioanele de ochi bulbucăți priveau stelele în tăcere.

Moș Procor dormita lângă vatră, rumenit de pojarul trestiiilor. Vasia înșira în preajmă straie și pânzeturi umede și din când în când rupea din maldărul de lângă el și hrănea vălvătăile. Mă trăsei în umbră, pe laița mea, fără dorință, fără gânduri, fără somn, și-i priveam ca-ntr-o mare depărtare. Într-un timp îmi părea că moșneagul doarme; dar îl văzui deodată răsărind din locul lui, cu urechea atentă.

- Ce este, Vasia? întrebă el, rusește. Flăcăul întoarse nasul spre ușă.

Deosebise și eu o bătaie, adâncă, în doaga unei luntri. Fără să se grăbească, Vasia se înălță greoi din locul lui. Când puse mâna pe clampa de lemn, un mormăit întărâtat pătrunse din tăcerea deafară.

- Cine-i? întrebai eu cu neliniște.

Ușa se deschise și-n lucirea focului apărui un om scurt și spătos, cu privirea neagră. Obrazu-i era ras, cu mustața tufoasă și rotunzită. Se uita la noi neclintit și neprietinos. În mâna stângă ținea o pușcă cu două țevi. Cu dreapta stăpânea de zgardă cânele, care încă mărâia.

Vasia se dădu la o parte. Moșneagul zise înturnându-se spre mine:

- Domnu' Timofti...

Înțelesei că am de-a face cu stăpânul locului.

Mocanul aruncă spre colțul meu o privire. Mă descoperi. Îngână spre câne o poruncă scurtă. Zăvodul tăcu și bătu din coadă. Era un animal mare și frumos, cu pieptul alb și cu spinarea cenușie. - Fără să-și lase arma, domnul Timofci păși spre mine și-mi întinse mâna, mut. Răspunsei salutului său. Atât moș Procor, cât și Vasia păreau că nu se sinchiesc de această sosire neașteptată. Bătrânul își întoarse ochii spre foc; flăcăul veni iar lângă maldărul de trestii. Totuși, în felul cum se petreceau lucrurile, nu găseam nimic straniu. Cu tot întunericul pe care-l avea sub frunte, omul sosit nu părea dușmănos. N-avea însă nici o curiozitate și nu se simțea jignit că iam luat în stăpânire sălaşul. Se așeză pe laița de lângă vatră. Îi urmăream atent mișcările și-i cercetam îmbrăcămintea. Purta nădragi albi de aba, scurtă de suman cu guler de berbec și căciulă cu fundul turtit.

- Dumneata umbli îmbrăcat ca la noi, la munte..., îi zisei eu zâmbind.

Cuvântul meu - vedeam bine - îi făcu plăcere.

- Băietе, grăi el gros cătră Vasia, să curăți frumos toate lucrurile pe care le-ai luat de după sobă și să le pui la locul lor.

- Mai stăm și mâne aici, interveni cu liniște moș Procor.

- Bine... încuviință Mocanul. Apoi întoarse ochii spre mine: Dumneata ești de pe la noi?

Îi răspunsei cu prietinie și el mă asculta în tăcere, cu privirile ațintite într-un colț al cocioabei.

- Eu îs de mult venit pe-aici, începu el a vorbi după aceea; și napoi cred că nu m-oi mai întoarce. M-am deprins cu balta și cu Marea. Și am aici dușmani cu care mă lupt. Am ieșit la înserat cu pușca și, ca întotdeauna, m-am uitat într-acoace de pe grindul celălalt, unde țin oile. Am acolo un loc, lângă o salcie, de unde se vede fereastra căsuței acesteia; ș-am zărit lumină. Ai venit și dumneata în bălți, - dar dumneata, știi eu, cauți alte vânaturi. Eu nu urmăresc decât unul și pentru acela nu cunosc hodină.

- Domnu' Timofci caută numai lupii..., îmi lămuri cu gravitate moș Procor; și Vasia râse cu multă plăcere cătră foc, clătinând din cap.

Mocanul aprobă în tăcere, c-un semn, explicația bătrânului.

- Dumneata nu urmărești decât lupii? Mi se pare curios. Sunt așa de mulți lupi în stuhuri?

- Sunt mulți.

- Sunt foarte mulți... se amestecă moș Procor; și strică tare oile.

- Mulți! mulți! zise cu admirație Vasia, fără să ne privească, și zâmbindu-și singur.

- Și-i găsești?

- Îi găsec. În astă sară am ieșit cătră plavia lui Caliniuc. Miau adus flăcăii mei de la oi răspuns că acolo și-au făcut vatră două lupoalice ș-au fătat căței. Ele poate-or scăpa și mi-or rămânea pe altădată; dar căței lor nu scapă. Am rânduit să aprindă stuhul. Dumneata să nu te miri, domnule, că sunt un om îndărătnic. Cu alte lighioi eu n-am nimica. Dar cu lupu' nu mămpac până ce-oi pune fața la pământ. Nu atâta pentru că-i hoț și-mi strică averea. Avem arme și dulăi și ne putem apăra destul. Dar am pățit chiar acolo, la plavia aceea, o întâmplare pe care dumneata n-ai s-o crezi. Deaceai și zice locului aceluia Plavia lui Caliniuc.

- A fost acolo o întâmplare mare... întări moș Procor.

Vasia se mișcă în locul lui și se așeză mai bine. Se vedea că așteaptă cu bucurie istorisirea Mocanului.

- Ți s-a întâmplat dumnitale ceva acolo?

- Mi s-a întâmplat. Aveam, acu unsprezece ani, lângă mine, un om de credință, cazac de neam, - Caliniuc, despre care-i vorba. Vânător bun: de la pușca lui nu scăpa nimic. Îl plăcea vânatul; dar mai tare rachiul. Și el știa să cheme lupii, urlând într-o oală. Așa, după multe întâmplări și vânători, eram ca frații de prietini, și el din slujba mea nu s-ar fi dezlipit, să-l tai. Zice el în iarna aceea: Au venit porci în baltă la noi; dar lupi au venit și mai mulți, în

preajma porcilor. Hai să mergem. - Bine, ne ducem. Era vreme moale și omăt puțin. - Aicea, la noi, crește smochin sălbatic și iernile-s domoale. - Căutăm și găsim urme de mistreț și de lup. Alegem pândă bună. El își face loc într-o salcie bătrână; eu mă sui pe-un stog de fân și mă cuibăresc bine: și-n blană și fân, ațipesc. - Aud pe Caliniuc urlând în oală și mă trezesc. - Caliniuc râde singur, și urlă iar, până ce-i răspund lupii. - Caliniuc, cuget eu, și-a băut garafa de rachiou și are curaj. Mai bine aștepta să vie mistreții. - Aud lupi răspunzând; și mă bucur. Caliniuc îi urlă iar. Ei răspund mai aproape și simțesc că-s mulți în preajmă și am așa o neliniște. Și când vin pe plavie între sălcii, în luciul lunii, nu-s zece, nu-s douăzeci. Îs mai mulți, și părul din cap mi se face ca ariciul și-mi saltă căciula. Caliniuc trage; trag și eu. Dihăniile urlă și schiaună și se înmulțesc. Se învălmășesc și rup pe cei căzuți. Se adună subt salcie; vin împrejurul stogului. Zgreaptână cu ghiarele și țipă de supărare. Degeaba tragem și fără folos. Avem să isprăvim încărcăturile și rămânem fără apărare. - Nu mai trage, Caliniuc! strig eu. Cazacul trage și râde. Mie nu-mi place râsul lui. Ș-așa jucau în lună dihăniile de la stog la salcie, ca niște demoni. - Când a căzut Caliniuc din salcie, i-am înțeles ticăloșia și păcatul. Nici n-am avut când clipi. S-a învălmășit un ghem, negru, pe omăt, - și când s-a desfăcut, Caliniuc nu mai era. Se afla în toți lupii care țupăiau, și nu mai era nicăeri. Eu nu-s om fricos, dar atunci m-a cuprins groază de moarte. Iar după ce l-au mâncat pe cazac, dihăniile s-au așezat cu cozilen pământ și-au prins a urla cătră mine; urlau și râdeau ca și Caliniuc. Pot să spun c-am înebunit până ce s-a arătat ziua. Și de-atuncea sunt eu prigonitor de lupi. Am spus istoria asta unui alt boier care a venit aici, în bălți, de prin părțile dumneavoastră, și nu m-a crezut. Nici dumneata nu mă crezi, dar eu spun ce s-a întâmplat...

Mocanul avu un răs răutăcios și scurt și dinții îi sclipiră în bătaia focului. Aveam în mine mai mult un fel de nedumerire. Poate gazda noastră era cu mintea cam rătăcită. Cei doi lipoveni îl priveau gravi și serioși.

- I-au rămas numai ciubotele..., vorbi moș Procor.

- Da, s-au găsit numai ciubotele..., încuviință Mocanul, ca și cum ar fi fost vorba despre altceva.

Lui Vasia amănuntul i se păru comic. Râse o clipă spre mine; apoi se-ntoarse râzând spre foc.

Căutai câteva cuvinte, care să dovedească Mocanului că poveștile se spun ca să fie crezute. Apoi îi lăudai cănele. El păru nesimțitor. Își ridică pușca, îngână un cuvânt de poruncă zăvodului și se îndreptă spre ușă. Se opri o clipă, sucindu-se spre mine:

- Eu am plăcere că v-ați oprit aicea, pe grindul meu... Vă poftesc, domnule, buna sara...

Ieși, și peste puțin auzii iar sunetul adânc al vâslei în doaga luntrii.

Moș Procor așteptă o vreme cu urechea ațintită: Apoi oftă:

Timofti, Mocanu-i om tare și-a' dracului... îmi zise el, scuturându-și pletele încâlcite. Și-ndată începu a-și aduce aminte de alte istorii ciudate și grozave care se petrec în bălți, fără să se mire nimeni, iar oamenii care vin de pe tărâmul celălalt nu le pot crede.

După ce tăcu el, și Vasia adormi cu pletele-i de cânepă în spuză, mă strecurai afară pe grind, ca să văd balta subt stele. În juru-mi era liniște; însă departe, spre miazăzi, ardeau stufuri, ca-ntr-un răsărit de lună.

Urlete pierdute și tremurate adiau dintr-acolo, și înțelesei neagra îndărătnicie a Mocanului. Când pălea incendiul și se stângeau sunetele acelea sfredelitoare și poate închipuite, rămânea stăpânind din răsărit zvonul fără de istov al Mării.

XIII. Când a căzut Moș Calistru, pe Deleleu

Toamna începuse și se isprăvise în secetă. Unduiiau lin funigiei prinși de cheutorile și streșinile caselor; cerul alburiu și zările în ceață se desfășurau zile după zile în aceeași tihnă blândă. Moș Calistru Pușcașu, cunoscător vechi al semnelor lui Dumnezeu, nu era mulțămît. Într-o sară, pe când Dăvidel Boghean sărise pârlezul și venise să se așeze pe prispă, începu a cârni din nas și a mormăi, cum îi era obiceiul.

- Da' de ce nu ești mulțămît, uncheșule? îl întrebă flăcăul.

- Măi Dăvidel, măi Boghene, răspunse moșneagul; pân' ce na da un pospai de ninsoare, noi nu punem carne de capră la afumat.

Boghean începu a râde:

- Ia spune, uncheșule, te-a apucat vreodată Crăciunul fără bujeniță în pod?

- Asta nu s-a pomenit, măi băiete.

- Atuncea și ist' an, uncheșule, ne-om învrednici să ne suim pe Deleleu...

- Planul nostru-i în mâna lui Dumnezeu, vorbi moșneagul. Altădată până în Sfinții Arhangheli s-arăta semn de iarnă. Acuma s-au scuturat frunzele fără brume și stau așa, troiene, pe cărări. Nici le umflă vântul, nici fug sunând: parcă-s moarte. Pământu-i ca cremenea. Ce s-adulmece câinii? De atâta secetă s-au vârât jigăniile adânc în codru.

- Eu socot, uncheșule, că cum s-a pișca lumina, se schimbă vremea...

Amândoi își ridicaseră ochii spre luna plină care cernea ca o păclă argintie peste satul revărsat pe costișă și fulgera în vale pe gârlele Moldovei. Moș Calistru își scutură pletele albe:

- Nu încă, grăi el, nu se schimbă. După cum scrie la gromovnic, în zilele acestea sunt legate vânturile și furtunile, până și-a cloci ouăle în stâncile mării paserea *alchion*...

Boghean nu răspunse.

- Anul ista are să vie târziu iarna, adăogi moșneagul.

Flăcăul își dădu părerea cu oarecare sfială:

- Cum s-a îmbrăca o leacă pământul, noi suntem gata, uncheșule. Ne suim la locurile noastre.

- Dacă ne-a ajuta Dumnezeu, măi băiete. Atâta patimă mai am și eu; încolo de toate-s iertat. Anul ista mă simțesc mai slab, după boala de astă-vară. S-apropie funia de par. Dar poate tot m-oi mai învrednici odată s-aud câinii țâhnind în sihlă...

De la prag, din umbra tinzii, se auzi deodată, nemulțămît, glasul babei Varvara:

- Tot nu te gândești să te astâmperi, moșnege?

Moș Calistru prinse a râde:

- Nu, măi babă; pân' ce-oi pune mânil pe piept. Am să-ți aduc iar țapu', să-l bocești, ca-n toți anii.

Baba boscorodi ceva neînțeles. Bătrânul păli cu cotul pe flăcău.

- Cât oi lipsi eu, te duci să-ți mai vezi ginerii și nurorile.

De la sara aceea luminată, vreme multă n-a trecut la mijloc. După ce și-a scos paserea *alchion* puii în singurătatea mării, către sfârșitul lui răpciune, s-au trezit din miazănoapte vânturile. Șintrun amurg, au început a se zări pe subt nourii plumburii cârduri nesfârșite de ciori, cârând și țipând; și după ce-au trecut spre munte, amestecându-se cu întunericul, prinse a curge puf de omăt.

Cătră dimineață, ninsoarea stătu. Și-ncă pe-ntuneric, Moș Calistru auzi la ușă pe

Boghean dupăind și scuturându-și opincile. Baba trase zăvorul de la tindă, apoi, cu capul plecat și barizul peste gură, se întoarse la vatră ca să așeze în traistă merindea de drum, la lumina gazornitei. Când intră flăcăul, Moș Calistru se încingea strâns cu cureaua peste cojocel. C-un zâmbet de înțeles arătă din cap spre mohorâta mătușă Varvara, apoi trase pe mânici și sumanul nou de noaten. După ce-și luă din fundul casei, de lângă cuptor, pușca și-i cercetă oțelele, apărute cu coadă de iepure, se întoarse spre icoane și-și făcu cruce. Apoi își îndesă căciula în cap și-și potrivi cornul la șold.

- Măi babă, noi de ducem, zise el. Să te gădesc sănătoasă.

Mătușă Varvara oftă și-i întinse traista.

- Să vii sănătos.

Ea mai avea ceva de spus, - dar își strânse buzele și-și plecă fruntea. Cei doi vânători ieșiră în întunericul rece de afară și Moș Calistru chemă câinii.

Nea, Lipa! nea, Cața!

Copoi săriră îndată chelălăind din cotlonul lor. Baba, ieșită și ea până-n prag, le aruncă două dărăburi de mămăligă rece. Încovrigați și cu cozile supuse, Lipa și Cața începură a înfulica hulpav.

- Ei ce zici, măi Boghene? întrebă bătrânul.

Boghean, mărunț și sprinten, nu zicea nimic. Dar Moș Calistru îl simțea bucuros grozav și plin de patimă, - cum era și el odinioară în anii tinereții.

- O luăm de-a dreptul, prin valea Moșei, măi Dăvidel?

- Cum socoți, uncheșule! răspunse mișcat flăcăul.

Cu puștile trecute în spate, amândoi săriră pârłazul, apoi porniră cătră munte, fără a mai privi înapoi. Copoi, zvârlindu-se în copce, îi ajunseră din urmă. Călcând cu opincile ca-n puf prin zăpada curată, trecură spre valea Moșei și, când se luminează de ziuă, intrară pe cărarea muntelui, sub streșina de cetină.

Aici îi împresură deodată o liniște adâncă. Cel dintâi omăt moale sta pe brădetul neclintit deasupra, și pe cărări era numai un pospai subțire. Nu s-auzea nici un sunet: munte și codru parcă muriseră. Așa merseră multă vreme suind tăcuți, până ce băgară de samă că lumina leșietică le pune pe obrazuri ca niște măști palide.

Bătrânul se opri.

- Măi Dăvidel, zise el râzând, să mai stăm oleacă. E greu cu încheieturi ruginite. Și nu știi ce am, ori mi se pare mie, da' n-am apucat așa codrul niciodată în zilele mele. Parcă-i pustiu și prohodit!

- Părere, uncheșule, răspunse flăcăul.

Între ei, copoi stăteau cu capetele plecate.

- Iaca și câinii, vorbi iar bătrânul; tot așa socot: numai să ridice capetele în sus și să urle...

Dăvidel Boghean îl aținti cu ochii lui mici și negri ca picături de păcură.

- Ce ai, uncheșule?

- N-am nimica, măi băiete, da' m-au apucat așa gânduri de bătrâneță... Mă gândeam, suind, că baba ceea își face câteodată de cap! Când îi abate femeii, apoi să ferească Dumnezeu. Că astă-noapte i s-au arătat semne, - și că să caut la trepetnic și-n zodie... Că-și aduce aminte că i-a spus *doftoru'* când am fost bolnav, astă-vară... Da' eu parcă stau să mă uit în gura ei? Tăceam și te-așteptam să vii. Eu, bre, o viață de om aici, subț codru, am petrecut-o. Eu cu pădurarii, cu câinii și cu sălbăticiunile. Știu eu că de-acu nu mai am mult, da' măcar să-mi mai fac odată cheful...

Moșneagul rămase cu ochii ațintiți în umbra pădurii.

Flăcăul zise încet:

- Hai să mergem, uncheșule.

- Să mergem, răspunse bătrânul. Mă gândeam că zi ca asta încă n-am văzut. Și stam să

mai răsuflu. A crescut, bre, muntele. Văd eu, că mi-a fost mai mare dorul decât puterea. Hai să mergem.

Suiră pe Deleleu. Bătrânul însă slăbise. Asta o vedea acum bine Dăvidel Boghean. Gâfăia și-i crescuseră în cap ochii subt streșinile lor cărunte.

Când ajunseră la coliba știută, dosită în râpa Lupăriei, bătrânul se puse gemând la pământ, pe patul de frunze.

- Măi băiete, grăi el zâmbind trudit, frumos îi codru, ca o tinereță, - da' de acu îmi pare că mă las de el. Tu trage de ici, din traistă, garafa, și dă-mi o leacă de putere.

După ce bău un gât bun de rachiu, moș Calistru se lăsă într-o rână și privi pe ușa colibeii, în văi, coama înflorită alb a codrului de brad. Era încă lumină în liniștea de moarte.

Moș Calistru tresări:

- Unde-s câinii?

- Aici.

Bătrânul întinse urechea:

- Atunci ce s-aude? Sunt și alți pușcași în munte. Câinii lor au sculat caprele și le mână. Dă-te răpede în țiuțoarea noastră; așteaptă liniștit și înseamnă bine. Ia și căteii. Eu m-oi hodini aici.

Țâhnitul copoilor străini suna departe încă, subțire și cu răsunete ciudate. Dăvidel își lepădă iute săculețul, trase cucoșul puștii și-o luă pe supt piciorul țancului. Bătrânul, rămas singur, ascultă cu luare-aminte. Părea însă apăsător și abătut, ca și sihla neclintită. Îi zvâcnea inima în piept rar și tare, parcă-i ciocănea coastele, și-avea în toate mădulele o trudă, o răceală, o neliniște...

Ajuns în țiuțoare, Boghean se răzîmă de o tisă bătrână. Lipa și Cața, după ce ascultară un răstimp sunetele adâncurilor, porniră amândoi odată și intrară în tufișurile de afin. În codrul încremenit, singurul semn de viață era numai țâhnitul acela subțire și straniu, subt cetina grea de omăt.

Trecu așa o vreme. Câinii se depărtau, se apropiau. Glasurile lor se înmulțiră. Ajunseseră pe urmele vânatului și copoii bătrânului.

Deodată, în ziua tristă și fără soare, care se prefira prin cetinile înzăpădite și învăluia ca într-o negură bolțile de dedesubt, se strecură un val de umbră. Era amurgul. Ca un tremur, ca o chemare, un sunet nou se deșteptă în munte: un glas de corn.

Boghean tresări, tulburat, și rădică fruntea. Cunoștea cornul. Era al lui Moș Calistru. Și înțelegea că-i un semn de primejdie. Își aplecă țeava puștii, stătu la îndoială. Câinii se apropiau. Cornul se stânse într-o dulce tremurare... O clipă se ridică iar, - și-ndată tăcu.

Flăcăul se răpezi îndărăt. După douăzeci de pași, auzi chiar pe coastă, aproape, o bătaie de pușcă. Tremurând de tulburare, apucă în fugă, - și când ajunse în preajma colibeii, iar îl fulgeră parcă chemarea cornului.

- Ce să fie? ce are bătrânul? se întreba el gâfâind.

Când ajunse în ușa colibeii de cetină, zări pe bătrân culcat într-o rână, cu ochii bulbucați și arzători ațintiți asupra-i. În mâna dreaptă strângea încă cornul cu care buciomase.

- Ce este, uncheșule? strigă Dăvidel Boghean.

- Măi băiete, răspunse rar și greu bătrânul, scapără și-aprinde o lumină. Mi-i frig: nu mi-i bine...

- Ce ai, uncheșule?

- N-am nimica. Mi-a venit vremea.

Obrazul moșneagului parcă era de ceară albă, subt căciulă, în umbra colibeii. Boghean îngenunche și-i cuprinse fruntea, mânilor. Erau reci. Atunci trase, înfrigorat, din brâu scăpărătorile, bătu cu amnarul în cremene și-aprinse un fir de iască. Adună un mănunches de ierburi uscate și mușchi, suflă în iască și scoase flacăra. Adună crenguțe moarte de brad și clădi foc. Bătrânul îl urmărea, cu ochii neclintiți, ascultând parcă ceva de departe...

- Ce faci, uncheșule? întrebă iar Boghean.

Moș Calistru nu răspunse. Atunci flăcăul smulse din mâna bătrânului cornul și prinse a chema grăbit, cu bătaie de limbă, pe vânătorii necunoscuți pe care îi bănuia aproape, în munte. Contenea și iar pornea, înfricoșat de moartea pe care o simțea lângă el, încleștând pe uncheșul neclintit.

Cei chemați nu întârziară. Boghean îi văzu suind din râpă, cu căciuli mari și capete pletoase. Erau oameni cunoscuți, pădurari de pe Moișa.

- Care chiamă? strigă unul.

- Veniți aici, bădică! răcni flăcăul cu lacrimi în glas.

Pușcașii grăbiră spre colibă.

- Ce este, măi Dăvidel?

Când văzură pe Moș Calistru, pricepură. Fără un cuvânt, Boboc, pădurarul cel scund, se răpezi. Zmulse din foc o crenguță aprinsă de cetină și-o puse în mâna întinsă a bătrânului, ca să moară creștinește.

Apoi se descoperiră în tăcere, trăgându-și cu stânga de pe plete căciulile, - pe când în codrul posomorât de amurg, în depărtate și tăcute tainiți, sunau aceleași țâhnituri fantastice de copoi alungând căprioarele.

XIV. Caprele lui Sfântu-Antonie

Cel mai în vârstă și mai vânător dintre noi avea același nume și aceeași reputație și-n deceniul trecut. Aceași barbă căruntă și aceiași ochi bruni care zâmbeau. Vorbai era căruntă și gravă, ca și barba, însă ochii îi zâmbeau. Așai șacuma, și-l prețuim ca și atunci. Într-un an destul de depărtat, căci a fost înaintea războaielor și-a cutremurelor, mă aflam în drum spre Râșca, cu prietinel meu, într-o sanie largă. Ne duceam sus în munte, la un pădurar, cunoscut al său. După-amiază de decembrie era posomorâtă și peisagiul alb, înecat sub o păclă umedă, părea că se mișcă odată cu noi, ascunzând îndărătu-i necunoscuturi surprinzătoare. O crâșmă, la o margine de drum și la o cotitură, păru că răsare deodată din omăt, ca să ne sperie. Convorbirea, cu glasuri prea puternice, între vizitiul nostru și-o altă ființă din bătătura crâșmei, sună ireal. Amândoi erau monștruoși și fantastici cu căciuli nalte și cojoace enorme, cu mustăți de țurțuri și cu ochi painjenți albi, cu mișcări necomplete și neflexibile de fantoșe, încât, îndată ce pornirăm iarăși și crâșma se scufundă, avui siguranța iluziei. Ne mișcam lin, cu aceeași păclă, sub tăcere.

Satul Bogdănești nu ne ieși într-o întâmpinare. Sta ascuns după niște garduri și livezi, - și-l căutam pe uliți întortochiate. Cu lăutari și zvon veni asupra noastră hanul. Se opri și ne primi c-o prietinie veche și cunoscută. Însă pentru puțină vreme, - câtă-i trebuia vizitiului nostru ca să înhame caii la o sanie joasă cu tâlpigi și cu oplene, pentru potecile înguste ale muntelui. Trebuia să ne grăbim, căci s-apropia sara. Cu toate acestea a trebuit să întârziem, căci în încăperea scundă, plină de abur tot așa de des ca și negura de afară, se găseau niște oameni veniți de departe, însă nebuni. Se mișcau și vorbeau într-un diapazon cu totul straniu, după țipetele unei viori pe care o tăia un țigan tânăr. Cobza o scârpina și-o mângâia un țigan bătrân și se arăta mai alinată. Iar hangiul, roș la obraz și zâmbind cu viclenie, ne aduse o băutură gălbuie în păhăruțe verzi. Cum am dat-o pe gât am simțit că-mi piere răsuflarea și mor. Iar unul dintre oamenii străini și nebuni ne zise rânjind:

- Slab rachieu, cucoane, și fără putere! iaca cu ce ne-nșală și cu ce ne năcăjim!

La această observație, eu și cu tovarășul meu ne-am uitat unul la altul cu seriozitate, și omul dintre noi înțelese că avem plăcere să intrăm în zbucliumul și larma tovarășilor lui și ne făcu, șovăind grabnic, loc în danț. Ne-am retras cu oarecare greutate, întrebându-l fără scrupul fâgăduieli și minciuni. Și cum ne urcarăm în săniuța cu oplene, hanul ne părăsi și fugi în pâclă, - și numai zvonul lui bizar mai pluti asupra noastră o clipă, pe când el nu mai era. Atunci începură a suna clopotele cailor și simții lumina ceței scăzând.

- Ai pus clopote? întrebă tovarășul meu.

- Am pus, cucoane, răspunse vizitiul, ca să nu fim așa de singuri.

Cu toate acestea, eram tot mai singuri, într-o pustie. Urcam la deal printr-o râpă adâncă de brazi. Brazi încremenți, bătrâni și scufundați. Treceam cu negura cătră noaptea de sus, - și sunetele clopotelor se întorceau îndărăt, cătră văi, ca niște paseri fără nume.

Târziu, ne oprirăm. Paserile necunoscute căzură pe molizii poienii, cu aripile strânse. Ș-o căsuță din povești, singură la hotarul lumii acesteia, ne privi mirată cu doi ochi de lumină. Câinii cu dinții de fier și cu măselele de oțel se năpustiră asupra noastră. Și Sfântu-Antonie, pustnicul cel bătrân, ieși cu toiag alb, liniști co vorbă câinii și ne primi cu bunătate.

- Ce mai faci, moș Antonie? întrebă tovarășul meu. Cum mai hălăduiești aici în singurătate, cu Dumnezeu și cu fiarele?

- Hălăduiesc fără bucurie, cucoane, așteptând să trec la limanul cel neînvingător... răspunse bătrânul, stând înaintea noastră fără cojoc și fără căciulă. V-am așteptat până lanserat și pe urmă am socotit că n-aveți să mai veniți pe asemenea negură. Ați făcut însă bine cați îndrăznit. Adevărat că acuma suntem închiși și cuprinși ca de Marea; însă, ca și ieri sara, trebuie să vie de la asfințit un vântișor care are să deie la o parte pâclele. Ș-atunci s-arată altă lume, care acuma nu se vede.

Eram încă afară, punând la adăpost caii și sfătuind cu bătrânul, când zburătorul ager și grăbit sosi pe vârful brazilor, în marginea poienii. Codrul sună ușor, salutându-l. Pâclele se mișcară neliniștite.

- Să știi că bătrânul are dreptate, îmi zise tovarășul meu. După ce mâncăm și ne încălzim înlăuntrul, avem să putem ieși în pădure... Acest moș Antonie, urmă tovarășul meu după ce intrarăm în căsuță și ne ușurarăm de blăni, - acest moș Antonie e într-adevăr un schivnic care s-a exilat, fără familie și fără rude, aici în munții de la Râșca. De la căsuța lui până la lume e foarte departe, pentru că în vale nu coboară niciodată. După cum vezi, mestecă cu mult meșteșug, pe vatră, o mămăliguță, cum n-am mâncat de mult nici eu, nici dumneata, ș-a pus la fript într-un clasic hârb de ceaur costite și mușchi de porc afumat, amestecate cu bucăți de slănină. Și are el și niște brânză-n scoartă de brad, de care ai să te minunezi. Și pe urmă, cătră miezul nopții, avem să ieșim să vedem împărăția lui, pe care oamenii de pe lumea cealaltă n-o cunosc. - Dacă am fi rămas în târg la Folticeni în sărbătorile acestea de iarnă, trebuia să facem vizite cu cucoanele noastre și să asistăm la balul domnului prefect. Am fi văzut decolteuri și zâmbete și am fi ascultat conversații absurde, - care aici nu s-au arătat și nu s-au auzit niciodată dintru început, de când stăpânul stihiiilor a despărțit apele de uscat. Aici prostia și trufia omenească încă n-au apărut, - ș-avem să vedem numai în tovarășia lui Sfântu-Antonie sălbăticia codrului și minunile unei nopți de iarnă...

După ce ne-am încălzit și am ospătat, vorbind puțin, ne-am luat puștile și am ieșit din căsuță între brazii poienii. Vântișorul asfințitului trecuse, mânând negurile, - și codrul negru îmi apăr ca-ntr-o feerie, subt luna albă de iarnă. Drumul pe care sosisem nul mai știam, lumea pe care o lăsasem în văi era a altui veac. Noi înșine trecuserăm din pâcla opacă, printr-o minune de vis, într-o tăcere de zăpadă și de argint. Aerul neclintit era rece, însă neaua nouă și moale nu scârțâia subt pași. Trecurăm, aplecându-ne, prin galerii de umbră, ieșirăm iar în lumină și trecurăm iar în umbră, și fără ca vremea să se clinească, răzbăturăm la altă poiană, la stoguri nalte de fân. Tăcuți, ne făcurăm cuibare în mirosul subțire de flori uscate, și rămăsei privind asupra unui povârniș lung în pădurea rară.

Printre trunchiurile bătrâne, deasupra omătului, se înfiora o lucire fumurie și violetă care curgea în sus printre crengi, cătră văzduhul lunii. În fundul văii, din peștera unui pârau viscolit, izvora, frământând ace, o apă vie, care se domolea îndată într-un ochi luciu de topliță. Dincolo, pădurea rară urca iarăși lin, în depărtări.

Cum stam fără să simt timpul, auzii zvon năprasnic spre lună, și-n topliță căzură, sfărmand-o, rațe sălbatice. Știam că vin de departe, de la mări înghețate, însă nu simții nici o uimire. Locul unde mă aflam era în domnia misterioasă a sălbăticiunilor.

Când îmi ridicai ochii de la evoluțiile lor grațioase, văzui cârdul de căprioare suind de cătră fundul văii, în lungul râpei pâraului. Aceste sălbăticiuni delicate și blânde le așteptam, însă fără gânduri rele, căci erau subt ocrotirea prietinelui nostru Sfântu Antonie. Veneau fără grabă; se opriră o clipă ca să le număr - erau opt - și în copce scurte se apropiară de topliță. Rațele sălbatice făcură un ocol ca să le primească, și cercuri licăritoare alergară spre mal. Înșirate pe marginea apei, gingașe și nesigure, îndrăzniră săși plece grumazurile; și, când ridicară boturile, stelute de argint le căzură la picioare. Rămaseră privind cu ochi mari și blânzi la paserile străine.

Atunci, din fagul scorburos de lângă izvorul forfotitor, o dihanie neașteptată făcu o săritură peste apă cătră căprioare. Zvârlitura zugrăvi o fantasmă și-n topliță și rațele zbucniră îndărăt spre lună, cu măcăituri aspre și bătaie de aripi. Iar caprele deodată se împrăștiară în linii cenușii, prin pădurea rară. Dihania care sărise din scorbura mai făcu câteva salturi, pe teluri mlădioase, apoi se opri cu botul spre vârful brazilor și dădu drumul unui urlet scurt și sinistru, un fel de răs al singurățăților și-al tăcerii. O chemare de lup răspunse depărtat și stâns în altă vale.

Moș Antonie se mișcă din locul lui și fiara cu urechi ascuțite, întorcând nările, îl simți. Ochii îi luciră în apă și-n spre noi cu lacrimi de fosfor mai reci și mai ascuțite decât lumina acelei nopți de dechemvrie. C-o săritură se mistui iar în dosul fagului, și priveliștea rămase moartă, înghețată și pustie, ca-n visul anterior.

- Ce-i asta? întrebă în șoaptă tovarășul meu.

- L-ați auzit: și-a spus numele, mormăi bătrânul. E râsul. Și iau răspuns lupii din Valea-Adâncă. În noaptea asta s-au înțeles ca sămi vâneze căprioarele mele. Numai o clipă l-a înfricoșat zvoana rațelor și bieteale căprioare au scăpat... Asta a fost o rânduială de la Dumnezeu.

- Așa este... altfel nici nu se poate..., răspunse cu convingere tovarășul meu și rămase cu ochii în lună pe drumul strălucit pe care se depărtau paserile străine.

XV. Vânt dinspre Căliman

Prietinul meu, cel mai în vârstă și mai vânător dintre noi, m-a luat într-o toamnă târzie, pe la Sfinții Arhangheli, la munte, ca să împușcăm ierunci. Am pornit din Folticeni înainte de a se face ziuă și abia după ce am trecut Moldova, pe podul de la Mălini, a scăpărat soarele în promoroaca brazilor. Am suit așa prin sate lungi și printre păduri, în bătaia moale a clopotelor de la cai, subt cerul înalt și curat; și cătră amiază ne-am aflat la Ieslele-lui-Vodă. Acolo, lângă o colibă de fân și la un foc cu fumegarea dreaptă și lină, ne aștepta Chirică Ciuntu cu căluții. Am dat drumul trăsuri; am încălecat tustrei pe câte un căluț și pe samarul celui de-al patrulea ne-am grămădit buclucurile; și am intrat pe poteci bine cunoscute de Chirică în pădurile de la

Stânișoara.

Eu știam ceva despre Chirică, din câte-mi vorbise despre el, pe drum -, prietinel meu. Din când în când mă întorceam în șa, ca să am plăcerea să-i văd cânele. Avea un copoi mărunț, cu ochii deștepți, pe care-l purta într-o desagă aninată la botul șelei. I se vedea numai capul castaniu și sprâncenat c-o expresie comică și plictisită. Când îl priveam eu, își pleca spre el ochii și Chirică Ciuntu și-l întreba, rânjind într-un dinte: Ce-i, măi Comedierule?

- Nu-i place, cucoane, călare, - mă lămuri el într-o vreme. Se uită el așa prin pădure ș-adulmecă, și tare i-ar mai plăcea s-o ieie peo văgăună de pârău...

Copoiul scheuna ușor, căscând.

- Cum grăiesc de vânat, el înțelege, urmă Chirică. N-ai mai văzut așa dihanie. Îi umblă ochii și botul ca la șerpe. De-aceea am și eu așa dragoste cătră el. Întâi îi tai lui din mămăligă și-i pun deoparte, - și pe urmă mănânc și eu. La drum lung îl port în spate. Nici nu-l bat, nici nu-l asupresc. Și să nu crezi mata, cucoane, că nu cunoaște. Mi-i ca prietinel cel mai bun. Și când i-oi da trei glasuri de corn, ori de unde ar fi mă-nțelege și numai ce-l văd lângă mine cu limba scoasă și vânturând din coadă...

- Cum ai zis că-l chiamă?

- Comedieru! De ce râzi, cucoane? I-am pus și eu numele după breasla din care se trage.

- Ascultă, Chirică, interveni prietinel meu, care călărea înainte; bagă întâi de samă dacă roibul cu buclucurile e bine legat de coada calului tău și umblă liniștit. Dacă n-ai nici o grijă dinspre partea asta, dă piteni și te-apropie de șaua boierului: în poiana asta poteca se lărgește. Și spune-i de unde-ai dobândit tu capăul ista și cât de costă. Știu eu că dacă nu spui istoria asta, te bolnăvești.

- Cucoane, răspuse Chirică Ciuntu, dumneata mă cam ieie în răs, da' povestea mea știu eu că face să fie ascultată. Când spun cam dat pe Comedieru ista o vacă cu vițel, dintru-ntâi nimeni nu vrea să mă creadă. Dar după ce istorisesc, fiștecare mă crede. Așa că al patrulea cal merge liniștit după mine cu buclucurile, și samaru-i întreg și fără lipsă, cum l-am alcătuit eu. Pot să m-apropii și să vă spun că de-abia ieșisem din spital de la Broșteni acu' opt ani și domnu' doftor Anghel mă bătuse pe spate și-mi zisese răsând: Deacu, bre Chirică, ți s-au închis căile vânatului. -Adicătelea îmi pocnise în vara aceea țava de la pușcă în mână și-mi farmase degetele. Văzând că nu mă mai tămăduiesc cu burieni, m-am înfățișat la spital. După ce și-o pus mâinile în cap când mi-o văzut rana și mo suduit, - domnu' doftor s-o apucat și mi-o tăiet mâna stângă de la încheietură ș-o lepădat jos răutatea. Așa m-am tămăduit în șase săptămâni; și, ieșind în lume ciunt, domnu' doftor mi-o spus răsând vorba aceea. Da' eu, cum m-am văzut slobod numa' două zile am stat acasă la nevastă și pe urmă mi-am luat pușca cea cu țava crapată și, coborând în târg la Folticeni, am dus-o la un neamț armurier, cunoscut al meu, i-am dat două pielcele de jder și el mi-o îndreptato; mi-o arămit-o și mi-o întărit-o, de vânez cu ea și-n ziua de azi ș-am s-o las și la nepoți. Am cercat-o să văd cum merge: mi-o plăcut. Am văzut că mă pot sluji cu brațul stâng - măcar că aveam numai un mont; ș-am răs în sinea mea de vorbele doftorului.

Iaca vine și nevastă mea de-acasă, cum îi lăsasem poruncă, în ziua de Sântilie. În târg, mare iarमारoc, cu panorame și comedii. Am vândut vaca cu vițel pe care o adusese și, sfātuindu-ne pentru târguieli, am făcut un ocol pe la bărăței ș-am intrat la o comedie. Acolo vedem noi câte-s pe lumea asta, până și de cei care mănâncă foc: biata femeie se-ngrozise. Când iaca intră unul îmbrăcat cu roș și galben și cu comanac țuguiet în cap. Era văruiet pe obraz și grăia stricat moldovenește. Aduce cu el un câne nazdravan, care umblă în două picioare. Mă uit eu la el: frumos capău. De ce Dumnezeu nu la învățat la vânătoare și-l aduce acolo să facă asemenea blăstămății nemțești? Scoate comedieru' cela o coadă de iepure ș-o scapă jos. Pe urmă nu știu ce spune și iese cu cânele. Alt comedier svârle coada de iepure în norod - și zice s-o ascundă cineva în buzunar sau subt căciulă. Se-ntoarce celălalt cu cânele, -

îi dă drumul și-i hotărăște să caute coada. Cățelul schiaună, - adică înțelege despre ce-i vorba, ridică botul și adulmecă; intră în grămădirea ceia de lume, caută ici, cotilește dincolo, și numai ce se ridică pe umărul unui cioban și-i trage cu dinții căciula din cap. Acolo era coada de iepure. - Așa câne face multe parale, zic eu în gândul meu. Și-așa mi-o plăcut mie și mio fost de drag, c-am stat eu în ziua aceea nedeslipit de lângă comedie. Am așteptat să s-astâmpere nemții, am șpionat să văd ce fac cu cânele și unde-l țin ascuns. N-am putut afla nimica. Am mai stat eu o zi, am mai stat două. Am stat o săptămână și-am cheltuit vaca cu vițel. Până ce mi-o căzut la îndămână cânele, într-un cotlon, lângă căruța comedierilor. L-am amăgit c-o bucată de carne friptă, l-am pus în traistă, și l-am suit cu mine la munte. Apoi l-am învățat la toate felurile de vânători. Și macar c-o rămas comedier, da' altu', vânător ca el, nu cred să se afle...

- Vrasăzică l-ai furat, bade Chirică!

- D-apoi cum! Doar nu era să-l lăs să se ticăloșească pe la iarmaroace. Aicea-i merge mai bine. Și-n codru trăim noi cum ne place nouă.

Când ne oprirăm în popasul de sară, de ceea parte de munte, la cumătrul Axinte, urmării cu atenție toate manevrele lui Chirică, ca să-și îndestuleze întâi și întâi pe Comedieru lui. Îi vorbea hrănindu-l, apoi îi așternu culcuș desaga în care-l purtase. Și, întinzându-se și el alături de câne, pe maldăr de fân, își trase cojocul până sub bărbie și începu a spune pădurarului de gazdă o mulțime de minunății pe care le săvârșise el, împreună cu Comedieru lui. Ființa-i mărunță, uscată și nervoasă, cu ochii căpriei și cu zâmbetul într-un dinte ca un rânjet, avea parcă ceva înrudit cu cânele. Erau doi tovarăși pe care-i ducea alături aceeași patimă, - spre lumea unor jivine nenumărate șic are nu s-au mai văzut. Neconținut înșelați, își reluau întruna drumul. Fără dezamăgire și fără trudă.

- E vânător vrednic, îmi zise prietinel meu; și foarte rar greșește. Cu toate acestea, îi place să povestească isprăvi de care eu totdeauna mă îndoiesc. Să-l pun, de pildă, să-ți istorisească cum a gonit Comedieru lui un cerb o zi și o noapte, prin trei ținuturi de munte. Și până ce nu i l-a adus la pușcă nu s-a lăsat. Când a căzut cerbul, a căzut și cânele. După asemenea povești se cunoaște căi adevărat vânător. Spune, Chirică, cum a fost cu cerbul acela pe care l-a gonit Comedieru tău trei zile?

- Hei, cucoane, asta-i o întâmplare grozavă!, tresări pușcașul de lângă cânele lui.

Îndată începu să înșire cu patimă și cu bogate amănunte goana aceea, pe care din an în an o amplifică și-o înflorea, spre lauda tovarășului său. Apoi rămase pe gânduri în lumina slabă a lămpii din ocnița sobei. Cumătrul Axinte își isprăvea de fumat luleaua grămădit asupra vetrei și cu pletele revărsate peste ochi. Din când în când, scuipa în spuză și mormăia ceva - ca un răspuns târziu la minciunile Ciuntului. Eu și prietinel meu stăteam întinși pe lăiți, înveliți în pleduri, cu capetele subt icoane, și ascultam un șuet ușor de vânt în brazii de afară.

- Ați adormit, cucoane? întrebă Chirică, cu sfială.

- Ce este? răspunse tovarășul meu.

- Credeam c-ați adormit. Ascultam cum vine vântul de la munții cei mari.

- Care munți mari?

- Sunt, cucoane, niște munți mari, unde-am fost eu de două ori. Tot suim și trecem de Dorna. Și pe urmă iar suim și mergem. Trecem de Păltiniș și Drăgoiasa și intrăm în niște singurătăți. Șapoi se văd munți mari, unde stau ciobanii cu capu-n pâclă și cântă din fluier. Și sate nu mai sunt nici cătră miezu-noptii, nici cătră amiază, nici la răsărit, nici la asfințit. Și mai mare peste toate-i tata munților, Călimanu', - care se suie până la nouri. Iar după ce umblu vreme multă pe poteci grele, hodinesc într-o peșteră, pe cetină uscată, - șaprinde un focușor și stau cu cânele și ne gândim cât avem de suit a doua zi până-n locurile cele mai departate de oameni. Îi noapte de toamnă ca acuma și vânturile dorm sus, subt brazi bătrâni de la începutul lumii. Așa-i de mare tăcere, că s-aude cine știe unde, în ponoare depărtate, cum bate fâncu-pământului. Când nu mai sună nimica și s-o stâns și focul, - aud inima Comedierului lângă

mine, ca un ceasornic... Așa stau, mai mult treaz. Mai zvârl un vreasc pe foc. Și nu pot să spun că nu mi-i frică. Mă simt ca într-o împărăție străină. Și-apoi târziu, când prinde a curge de sus cătră văi vântișor ascuțit, știu că-s aproape zorile. Pun pe Comedier în traistă și ies la potică. S-aprinde lumină la răsărit și eu sui prin pustietăți până la vremea prânzului. Atuncea abia ajung la un salaș de om. Viețuiește acolo, într-o poiană ascunsă, un huțan, un fel de om sălbatic, cu nevasta, fetele și feciorii. Are oi și vite albe. Casa lui, în vremea verii, e o coibă rotundă de trunchișori de brad împreunați la vârf. Pe-acolo prin vârf, iese fumul și se vede cerul. Iar în vremea iernii se trage într-un bordei adânc săpat subt stâncă. Acolo pe lângă păreții acelu bordei, numai lăiți, poclăzi și cojoace, și-n fund putini înfundate cu brânză. Și vitele-i stau în alt bordei, alătura; și oile în țarc și subt perdea. Și-acel gospodar poartă ca toți huțanii nădragi roși și căciulă de vulpe. Iar femeile catrințe, - ca ș-a-noastre. Îi dau bunăziua și-l îmbrățoșez, - iar el se bucură și răcnește la muieri să gătească mâncare și băutura. Gustăm rachiu de afine și mâncăm friptură de berbece cu pită de săcară. Și pe urmă întreb:

- Bade Ile, cum trăiești dumneata în asemenea pustietăți?...

- Apoi măi frate, zice el, noi huțanii am fost așezați în munții aceștia de cătră Domnul Dumnezeu dintru începutul lumii. Și tot ne-au cuprins și ne-au ros neamurile străine, - iar noi ne-am tras tot cătră locuri singuratic și slobode. Așa eu, văzând că pier și mă înăbuș, m-am suit pe Căliman, mai aproape de Dumnezeu. Și-aici am să mor. Iar după ce-oi muri, băieții și fetele mele s-or amesteca cu noroadele.

Ș-așa stau eu la salașul huțanului și uit de lume. Și intru în pădure cu Comedieru și-i dau drumul, și se duce țahnind și se scufundă în depărtări până ce-mi cântă numai ca-n vis. Vin în zbor ierunci și se așază în brazi, aproape de țitoarea mea și se uită la mine fără frică, cu ochii lor roși. - Și iată într-un rând, în amurg, stând așa subt cer și-ntrre codri, s-apropie asupra-mi bătaia capului, - și mi zvâcnește inima în coșul pieptului. Țah-țah, - țah-țah, ca un clopoțel. Și numai ce-aud duduind poteca. Și-odată mi se arată fiare nalte cu coarne țapoșe, suflând foc pe nări. Am rămas încremenit, cu arma ca un vreasc în mână.

M-am înfricoșat; am dat din corn cânelui; și m-am întors la bordeiul huțanului. Îi spun lui întâmplarea și el începe a râde.

- Aceia, zice, nu ești dumneata vrednic să-i dobori. Sunt zimbrii cei bătrâni. Nicăierea pe lume nu se mai află, căci pretutindeni au pătruns oameni. Numai în prăpăștiile Călimanului au găsit tihnă.

Ciuntu tăcu și cumătrul Axinte scuipe în șperlă și mormăi cu pletele-n ochi.

- Poate dormiți, cucoane? întrebă pușcașul.

- Nu dormim, răspunse prietinel meu. Îți ascultăm palavrele. Măi Chirică, dacă socoți tu că putem noi crede basme, apoi te-nșeli.

- Care basme, cucoane? de două roi am făcut drumul, așa precum am spus, și-am avut gazdă la badea Ile Huțanu.

- Și se uitau ieruncile le tine?

- Se uitau, cucoane. Pe Dumnezeul meu că se uitau.

- Dar zimbrii?...

- I-am văzut, cucoane, răspunse c-un glas schimbat și scăzut pușcașul. Și-am vorbit despre ei cu Huțanu. Am auzit în brazi vântul de-acolo - și mi-am adus aminte. Îmi spunea Ile Huțanu și despre cerbi. Este unul mai bătrân decât toți, care se arată numai în noaptea Anului Nou, la soborul sălbăticiunilor, pe țancul cel de sus a muntelui. Pe-acela eu nu l-am văzut. De ce să spun că l-am văzut, dacă nu l-am văzut?

Prietinel meu tăcu - și ascultă o vreme în brazi și-n cercevele vântul cere venea din Căliman.

- Ciuntu spune minciuni ca-ntotdeauna, îmi zise el cu seriozitate. Asta-i patima lui. Și trebuie să stau, să cuget și să dezleg ce-i adevărat din tot ce ne-a înșirat. Cu toate acestea, sunetul de cascadă de afară vine dintr-acolo. Este și unul Ile Huțanu. Sunt și ierunci care se

uită mirate cu ochii cercuiți roș. Eu îl înțeleg pe Ciuntu ce voiește. Așa încât, cum or cânta cucoșii straja a treia, el trebuie să se scoale să pregătească caii și să ne-ncarce gospodăria. Aici nu mai avem ce face. Trebuie să mergem spre Căliman, într-o regiune unde mai sunt posibile minunile...

XVI. În singurătățile Rarăului a cântat cucoșul sălbatic

Prietinul meu mă întâmpină zâmbind în prag și mă pofti în odaie. Fereastra era deschisă spre grădină, unde se vedeau, în soarele de april, cei dintâi cireși înfloriți.

- Nu-s așa de bolnav cum vei fi crezut, îmi zise el, privind-mă cu ochi îmbătrâniți de insomnie. M-am răsucit însă toată noaptea în așternut, ca pe-un grătar, cu puțină febră și cu dureri la încheieturi. Vorbind ca un vânător, aș zice: mă dor picioarele cu care am cutreierat pădurile și brațele care au purtat armă. S-apropie ceasul - pe care nu pot spune că-l aștept fără întristare.

- Prietine, i-am răspuns, să nu vorbim despre dușmana oamenilor într-o zi așa de frumoasă.

- Nu vorbesc de moarte, îmi replică el, așezându-se cu luare-aminte în fotoliul din preajma ferestrei. Mă gândesc prea puțin la ea și știu că are să mă surprindă, pentru că omul caută înșelări și-și face iluzii chiar și-n acest domeniu. Pe lângă asta, am credința că va veni vânătorește și voi trece dintr-odată spre frunzele putrede ale văilor și spre apele cerului. Gândul meu e mult mai aproape, mai omenesc și mai meschin. Mă gândesc la ceasul când n-am să-mi mai pot satisface singura pasiune care mi-a mai rămas. Cu anii, se-nțelege, am devenit din ce în ce mai vânător. Și dacă inima nu-mi va mai bate nici pentru asta, atunci s-a sfârșit. Ce rost mai are stăruința mea în această ipostază a existenței?

Adusei în întâmpinarea tânguirii lui câteva vorbe nehotărâte și banale. El se așeză mai bine în jâlț și râse cu ușoară răutate.

- Dumneata vrei să mă mângâi? Îți mulțămesc; și-n schimb te asigur că nici dumneata nu vei scăpa de această catastrofă inevitabilă. Într-o noapte, stând cu ochii deschiși în întuneric, ai să asculți cum îți scârție și-ți țipă încheieturile dureroase. Dacă vei fi singur pe lume, ca mine, n-ai s-aștepți pe nimeni care să vie cu pași ușori, să-ți puie mâna pe frunte. Din trecutul negru care doarme în tine, vor începe să urce aburii otrăviți ai amintirii. Se vor preface-n femei pe care le-ai iubit și-n întâmplări care acuma au semnificații extraordinare. Umbrele iubirii te vor fixa cu ochi de dincolo de moarte. Întâmplările vor grăbi o clipă accentele sărmanei inimi. Vei fi singur, cu fantomele, și vei înțelege că ai intrat în epoca renunțării. De aceea astăzi mă găsești mai mult mâhnit decât bolnav și destul de dispus să-ți fac o destăinuire pe care încă na auzito urechea unui vânător. De altminteri împrejurarea de careți vorbesc n-am împărtășit-o nici profanilor. Când - rareori - îmi apărea în conștiință, mă grăbeam s-o cufund la locul ei în întuneric, c-un fel de sentiment de rușine față de cei care-ar fi putut s-o descopere.

E o întâmplare destul de veche și de romantică. Și se pare că trebuie să ți-o spun, - ca să-mi supraviețuiască. Mă hotărâsem într-o primăvară, când înmuguresc pădurile, să fac un drum greu la munte, spre a-mi spori trofeiele de vânătoare c-un cucoș sălbatic. Ai împuşcat vreodată cucoș sălbatic?

- Nu - am mărturisit eu, cu oarecare stânjenire.

- Înțeleg că-ți vine greu să mărturisești. Un vânător socoate că are datoria să se puie în

raporturi de superioritate cu toate lighioanele pământului și pe urmă să se laude cum le-a distrus. Eu am făcut expediția clasică spre cucoșii sălbatici și uneori am povestit, cui voia să mă asculte, cum se pușcă asemenea dihăanii; - dar întâmplarea reală, numai dumneata ai s-o ascuți. De altminteri nu-i cine știe ce deosebit; nu cuprinde nimic extraordinar și dramatic; astă-noapte însă am văzut-o din nou și mi-a bătut inima violent, ca tesla unui dulgher tainic.

Mi-am găsit prin urmare un tovarăș vrednic și-am plecat, bine încredințat că mă voi întoarce c-un cucoș de munte. Un cucoș sălbatic e o pasere rară; e cea mai frumoasă și mai mare pasere a continentului nostru; este, pentru un vânător, o glorie care se răsfrânge asupra întregii vieți.

Așa îmi vorbea și-mi argumenta tovarășul cu care intrasem în valea Bistriței. Tovarășul meu era un om tacticos și cu principii. Era un străim, de neam nehotărât, un anume Iohan Cart, fôrster cu diplomă de la Viena. Venise în țară la noi din tinereță, adus de unul din Ghiculești, ca să-i organizeze o făzănie și-un parc de cerbi și ca să-i conducă europenește și vânătoarește pădurile. Boierul sărăcise și-și vânduse moșiile, cum a fost rânduiala lucrurilor în țara asta; Iohan Cart însă nu s-a mai întors de unde venise. Și-a găsit slujbă la alți boieri și la alte păduri și nu cunoștea țară în care ar fi putut fi mai fericit.

- Eu am umblat mult prin lume, îmi zicea el pe când porneam în susul Bistriței, de la Broșteni, dar ținuturi așa de bogate în vânaturi ca aici, la poalele munților, n-am prea întâlnit. Și, văzând că se aduce de la podgorii un vin așa de minunat și ieftin, m-am hotărât să fac popas; căci la vreme de bătrâneță nu este altă doctorie mai bună decât vinul...

Era îmbrăcat cu straie verzi tiroleze. Bocanci grei și colțuni de lână până la genunchi. În cap, pălărioară cu pană de sitar. Mustățile, bine răsucite și întărite cu cosmetic și barba-n *cotlete*, îngrijit tăiate și frumos rotunjite. Nasul, destul de gros și de rumăn, îndulcea întrucâtva privirea-i cam fudulă și semeată. Avea toată înfățișarea unui neamț din Austria; cu toate acestea, el arăta între neamurile lui când leși din Cracovia, când ruși din Kiev; când olandezi, când elvețieni. De când se însurase, după rânduiala ortodoxă, c-o țarancă de la Plotun, își zicea Ion Cart, și-i plăcea să pomenească de neamurile nevastei. La urma urmei, eu îs moldovan, încheia el răsând, pentru că-mi place vinul de Cotnari și-am să fiu îngropat în țințirumul de la biserica unde m-am cununat.

- Iar cât privește, domnule, despre cucoși, apoi să-ți spun, că eu îs tata lor. Vezi dumneata pușca pe care o am în spate? Asta-i o pușcă pe care o port eu de multă vreme și-o am cadou de la Ghica bătrânul, - de la cuconu Scarlat, care mi-a pus-o în mână după cea împușcat cu ea cel dintâi fazan în pădurile sale. Apoi eu, la vremea asta, când înmuguresc la poale grădinile, mă sui la munte și împușc cu dânsa un cucoș sălbatic. Îl împăiez frumos și-l vând scump la un ciocoi, ca să aibă cu ce se lăuda. Dumneata însă nu ești ciocoi; ești boier; de-aceia mergi cu mine sus.

- Ba drept să-ți spun, meștere Cart, - îi răspund eu; cu asemenea vânătoare încă nu mă pot lăuda.

- Nu-i nimic, cucoane; ai să te lauzi de-acu' nainte. Numai sascuți de toate învățăturile mele. C-așa ascultă vânător de la vânător. Eu îți spun dumitale, și mie mi-au spus alții. Pe lângă asta, eu am vânat cucoși sălbatici și-n alte părți de lume. Întâi și întâi am cunoscut asemenea pasere frumoasă când am fost la Caucaz, în tinerețele mele. Să nu te miri dumneata, căci eu am colindat lumea în lung și în lat. Acolo, de la niște ofițeri muscali, am învățat meșteșugul cum trebuie să te apropii de cucoșii sălbatici. Paserea asta, când stă liniștită pe creanga ei sus, în singurătate, are o simțire așa de mare și e atâta de spăriosă, încât, numai clipirea unei mișcări dacă-i fulgeră, - întinde gâtul și aripile și se mistuie în adâncurile prăpăstiilor. Trebuie să te duci împotriva ei în vreme anumită, bunăoară cum ne ducem noi acuma, și s-o pândești în amurg, ori în zori de ziuă. Și când ai auzit-o chemând și cântând, - dacă nu ești departe, te-ndrepti înspre ea. Când și-a conținut strigătul, te oprești, - și-ncremenești așa ca o stană de piatră. Când țipă din nou, iar teapropii. Pentru că paserea asta,

când țipă, - bate din aripi, întinde gâtul, închide ochii și-și astupă capacele urechilor, și urlă asupra depărtărilor, chemând găinile, încât nu mai simte nimic altceva cele câteva clipe. Atunci te poți apropia spre dânsa. Așa poți ajunge până-n preajma ei; și când urlă iar în vârful pinului, fiind sub dânsa, o împuști cu ușurință. Dar să n-apuče a-i veni găinile, - căci dacau venit, ele-l priveghiază și-l păzesc de dușman. Pe sălbaticii aceștia îi prinzi iarăși lesne, cucoane, când se întâlnesc doi și încep o bătălie cumplită - iar muieruștile privesc de sus, din galerie cotcodăcind cu uimire și plăcere...

Vorbind așa, mergeam călări pe malul Bistriței și munteanul, stăpânul călușilor, șădea înainte pe potică, cu toporul pe brațul stâng. Apa râului venea în puhoi, pentru că în râpele munților bătuse multe zile în șir soarele celor dintâi săptămâni de primăvară și ultimele omături coborau treptele de ponoară, forfotind și spumând.

La o cotitură ne apărui înainte o plută de catarguri mari. Venea cu iuțeală pe spinarea năhlapilor și-o păreche de cârmaci și alta de dălcăuși o purtau încordându-se năprasnic și cumpănind-o pe sfor.

- Aiștia-s niște nebuni de la Dorna... ne zise stăpânul cailor, întorcându-se spre noi. Acu' în puhoi, duc ei brazii cei bătrâni cu mare primejdie. Fug ca *trinu*. Într-o zi fac drumul până la Piatra...

Muntenii au trecut măreți pe talazurile spumoase. O clipă au întors spre noi obrazurile și ne-au dat, cu glas, bun-întâlniș. Îndată au trecut spre alt cot al râului. Și, dintre ei, de pe vatra de brazde, se înălța între țarmuri fumul focului lor.

Apariția aceasta mi-a mișcat sufletul ca un element însuși al naturii; și-am simțit în mine, cu bucurie naltă, puterea tinereții. Mireazma nouă a pământului și-a brazilor îmi umplea pieptul. Șin câteva locuri m-am oprit și-am descălecat, ca să culeg flori albastre de liliac de munte. Îmbătut de începutul de primăvară, am suit pe Rarău, la locurile de pândă. Am răzbătut prin pâraie umflate, am suit poteci întortochiate, - și-am poposit în sfârșit, pe-o vreme blândă de înserat, la o colibă mare de cetină. Acolo domnul Ion Cart și badea Onofrei munteanul au alcătuit un foc grozav și s-au pus să coacă bulzi de mămăligă cu brânză. Eram pe-o culme, deasupra pădurilor; și din hamacul meu, bătut de dogoarea flăcărilor, priveam cerul spuzit de stele și cercam să deslușesc glasurile singurătăților. Dar caii erau aproape, ronțâind; tovarășii mei schimbau neconținut cuvinte, și-n foc pâraiau cetinile și rășina. Simțeam numai în juru-mi imensitatea muntelui și a codrilor subt cer și subt stele, - și-nchideam pe jumătate ochii, fericit ca de ceva ce era numai al meu.

- Cucoane, îmi șopti fôrsterul la ureche; a răsărit luna: deacu trebuie să mergem la locul pe care-l știu eu.

Am tresărit din somnu-mi scurt și-am fost în picioare, cu mâna pe armă. Din răsărit năștea un sfert de lună în neguri. Caii se liniștiseră și munteanul dormea în cojoc lângă focul potolit. Pășind în urma lui Iohan Cart, pădurea mi se părea alta, tăcută și așteptând ivirea zorilor. Tăcută și încărcată de o taină grea. Abia într-un târziu, când ne-am oprit, am înțeles că taina aceea grea era singurătatea neclintită și pustie. Inima începu a-mi bate într-un chip deosebit când în juru-mi se întinse o împietrire așa de mare, încât auzul meu ascuțit putea percepe în râpe foarte depărtate zvoana pâraielor primăverii.

Stăteam răzimat de-un molid la o margine de poiană. Tovarășul meu rămăsese în altă margine. Și cerul deasupra începea să pălească. Avea culoarea florilor de zlat, pe care le culesesem în ajun. În văi erau neguri slab luminate de lună. Prin umbra aceea care vestea zorile, zăream la douăzeci de pași de mine o tisă bătrână, cu vârful crescut strâmb. Și pe când o priveam așteptând sosirea sălbăticiunilor, auzii în mari depărtări, cătră zvoana pâraielor, o izbucnire stranie, un fel de hohot al singurătăților. M-am înfiorat. Am auzit iar chemarea, ca un muget stâns al pădurilor și-al muntelui. Pe urmă au apăsut asupra-mi tăcerea și neclintirea.

Și, dintr-odată, sosirea cea neașteptată s-a produs. Un fâlfâit mare și greu s-a lăsat din cer - și-o pasere, care mi s-a părut enormă, a acoperit vârful cel strâmb al tisei. Era uriașă și

nedeslușită, și inima-mi porni în piept cu spaimă. Știam însă că trebuie să fie cucoșul de munte, pentru care venisem, și strânsei convulsiv pușca, așteptând neclintit. Mi s-a părut c-am așteptat mult, dar n-am așteptat decât o clipă. Paserea s-a mișcat pe craca strâmbă; s-a cumpănit închinându-se către lună și către neguri; a crescut deodată umflându-și penele și-ntinzând în lături aripele; ș-un sunet teribil izbucni, ceva cavernos, sinistru și pasionat. Sentimentul care a tresărit în mine a fost amestecat cu frică și admirație, - ca întâia oară în copilărie când am auzit tunetul. Și-ndată după răcnetul prim, chemarea paserii se prelungi în tresăriri uscate, ascuțite și comice, până ce unda cea puternică și victorioasă se trezi și bubui iar peste codri și singurătăți.

Rămăsesem înlemnit. Și nici astăzi nu înțeleg de ce am avut încredințarea imediată și întreagă că în urechi îmi sunase chemarea primăverii, sălbatică, pătimașă și nebiruită. Cutremurul ființii mele a fost așa de aspru, încât am pierdut atingerea cu realitatea. Pușca mia rămas uitată în mână. Câteva clipe încă și peste chemarea stânsă aici însă sunând încă în ponoare, a plutit zborul găinilor sălbatic. S-au lăsat la poalele tisei, subt domnul lor, tăcute și fulgerate de dragoste. Se revărsa de ziuă și cele dintâi luciri ale zorilor băteau sus în paserea măiastră care-și rotea coada și-și umfla în coroană penele capului. Puteam să trag ș-asupra ei ș-asupra soațelor sosite subt ea; și n-am tras. Am făcut o mișcare, ș-au plecat într-o clipă în cer ori în singurătățile Rarăului. Am rămas iar în tăcere și auzeam numai puhoaietele primăverii în prăpăstii depărtate.

Mi-a fost foarte rușine de tovarășii mei, - deși încercam să mă mângâi cu felurite explicații. Ș-această înfrângere vânătorească n-am mărturisit-o nimănui până astăzi. Dumneata o auzi întâi, pentru că eu am trăit-o a doua oară astă-noapte, într-un ceas de suferință, când s-au trezit în mine fantome ale trecutului.

XVII. Kiki dă examen în fața onoratei comisii

În gară, la un tren târziu de noapte, ne așteptau doi cunoscuți vechi ai tovarășului meu, doi răzeși din valea Racovei. Sau bucurat foarte când ne-au văzut coborând, cu puștile și blănurile.

- Aceștia sunt prietini din tinereță..., îmi zise doctorul Andrei Botezatu, tovarășul meu. De treizeci de ani eu n-am lipsit niciodată toamna, ori iarna, de la vânătorile lor la stuhuri...

Răzeșii îmi strânseră mâna și râdeau tăcut, arătându-și dinții în lumina lunii.

Eu știam cum îi chiamă și de unde-s, căci doctorul îmi vorbise, în tren, destul de amănunțit despre dânșii.

Erau doi oameni scunzi și rotofei, bine hrăniți și iubitori mari de vin. Obrajii rumeni și ochii ageri dovedeau încă tinereță, deși bărbile și mustățile, tușinate scurt, luceau ca și omătul. Umblau sprinteni înaintea noastră, cu ciubotele lor nalte de iuft, cu căciulile brumării țuguiete și-n scurtele de șiac căptușite cu vulpe. Două săniuți cu câte doi cai așteptau în dosul gării, pe calea lucie. Cuconu' Neculai Bițoban, cel care vorbea mai gros dintre dânșii, luă subt aripa lui pe doctor. Cuconu' Iancu Iorga, poftindu-mă tainic c-un glas subțiratic, desfăcu blana mare de berbec: intrarăm în ea alături și ne învălirăm strâns până la șolduri.

- De-acu' putem merge până la capătul pământului, îmi zise răzășul meu, râzând iar în lună, și simții de la el spre mine un abur de vin.

Zurgalăii se deșteptară deodată, armonizați pe două tonuri. Se împărecheau plăcut și glasurile conducătorilor: Bițoban înainte, gros și moale, - cuconu' Iancu Iorga lângă mine,

blând și subțire. Săniile cu oplene lunecau ușor și iuți pe drumul lin și împrejurimile scăpărau vioriu sub luna plină. Se deslușeau departe crânguri cafenii și după ele table argintii de apă înghețată.

Drumul acesta în blăni calde și la un ceas târziu de noapte prin singurătățile vasluiene îmi pare episodul cel mai de căpetenie și mai plăcut al vânătorii noastre. Subt bolta de cristal naltă până la stele, în aerul curat și rece, navigam spre un țarm necunoscut.

Nu-mi putui stăpâni o îngânare, mai mult pentru tovarășul meu:

"Frumos drum!" Ș-avui îndată păreri de rău c-am rupt farmecul.

Răzășul răsese subțirel.

- Gerul a făcut pod peste toate, îmi răspunse el. În asemenea vreme ne simțim și noi slobozi și avem plăcerea să înhămăm caii. Trecem peste dealuri și colnice, prin văi și peste ape. Căci când desfundă Dumnezeu ploile toamnei, ori când se revarsă apele primăverii, stăm în bârlogurile noastre ca-n închisori. Noi, în ținutul acesta al Vasluiului, nu știm ce-s drumurile pietruite. Și socot că nici copiii copiilor noștri n-or ști, căci suntem prea departe de lume. Șau să trăiască și ei, cum am trăit și noi, ca-n vremea lui Ștefan-Vodă cel Bătrân...

Mă întorsei în căldura blănurilor spre el. Îi luceau dinții în lumina nopții, dar nu mi se părea că glumește.

- De ce ca-n vremea lui Ștefan-Vodă? întrebai eu.

- Așa. Trebuie să știi și dumneata că-n vremea aceea s-a întâmplat aici la noi, în văile Racovei, mare război cu turcii. Și i-a răzbit Ștefan-Vodă pe păgâni numai din pricina glodurilor, a smârcurilor și-a negurii. Așa, dac-ar fi drumuri bune, ar veni alți dușmani împotriva noastră. Mai bine trăim noi astfel nestricați și nebântuiți, cu rânduielele noastre cele de demult, iar în preajma Bobotezei, la vremea gerurilor, așază Dumnezeu drumurile acestea line și minunate, pentru plăcerea noastră. Mai mult nu ne trebuie...

Tovarășul meu avea o vorbă ușoară și tainică, la care răspundea basul lui Bițoban din sania dinainte. Bițoban însă vorbea despre altceva.

- El vorbește despre vânat și despre câni, mă lămurii Iancu Iorga. El și când doarme vorbește despre asta și vânează și-n vis...

- Așa-i de mare vânător?

- D-apoi cum. Nu-i însă mai mare decât alții. El mai scapă câteo vulpe, ori câte-un iepure. Din fața puștii mele însă niciodată na trecut vânatul mai departe. Și are el de anul trecut un fleac de câne, cu care eu nu mă pot împăca. I l-a adus domnu' doftor.

- Știu. Mi-a vorbit doctorul în tren despre asta. E vorba deun *basset*. E rasă aleasă. Vulpar bun și mână și iepurii.

- Nu știu. Eu cu asemenea dihanie nu mă pot împăca. Mai întâi că-i mititel și cu picioarele strâambe. Ce ispravă poate face un asemenea câne? Când fuge parcă înoată și i se târâie pânțelele de pământ. Noi avem capăi mari, pe care i-am apucat de la bătrâni. Înșfacă vulpea de după ceafă și-o scutură și-o vântură ca pe-o mătă. Și-l și chiamă Kiki!

- Cum?

- Kiki! Spune dumneata dacă aista-i nume de capău. Eu am doi, dar capăi cum se cade. Pe unul îl chiamă Șoimu și pe celălalt Dudaș. Și am și-o capaucă bătrână, pe care o scot mai rar. Aceleia-i zice Năpârca. Da' de Kiki eu n-am auzit de când sunt!

- Apoi să vezi dumneata, cucoane Iancule, cerc eu să-i explic; cățelul acela întâi și-ntâi a fost al cucoanei doctorului; și dumneaei i-a pus asemenea nume. Iar doctorul, înțelegând că-i vânător, la adus aici și l-a dat pe mâna lui cuconu' Niculai Bițoban. Numele nu i l-au mai schimbat. Dar am aflat că se poartă bine.

- Cine?

- Cățelul!

- Kiki? rânji cuconu' Iancu Iorga, și se grămădi asupra blăunii de berbece, ca să poată râde mai bine și cu toată pofta.

Am păstrat tăcerea, nevoind să m-amestec într-o chestie locală de politică vânătorească. Însă cuconu' Iancu Iorga mai ales cu numele bassetului nu se putea împăca. - Și din când în când îl rostea comic, - parcă sugița. Încet-încet însă s-a liniștit și gerul nopții i-a răcorit obrazul îmbujorat. Plutirăm vreme îndelungată sub lună, în peisagiul vioriu. Vedeam înaintea-mi pe orizontul miezului nopții, carul mare, cu oiștea întoarsă. Stelele-i clipeau albe în adâncimile lor. Se apropia dimineața. Simții și-n coada ochiului drept, în gene, mănunchi de raze de la luceafărul zorilor. Căzui într-o ațipire scurtă, - ca și cum m-aș fi scufundat spre alt țărâm.

Mă deșteptai între glasuri vesele. Caii răsuflau aburi sub o streșină neagră; săniile se alăturaseră, și pe-o ușă mare deschisă ieșeau doi răzăși străini, mai tineri decât tovarășii noștri. Lucirea zorilor le bătea în obraji. Din șandramaua de unde ieșiseră, pătrunse până la mine miros de făină proaspătă de păpușoi. Îndată îmi zvoni în urechi și freamătul apei. Huruiau pietrele și bătea teica.

- Asta-i moara lui Bițoban, îmi zise cuconu' Iancu Iorga. Facem aici popas, până ce se luminează bine de ziuă. Am adus aici și câinii. Ai să-i vezi dumneata pe aceia și ai să vezi și pe Ki-ki! Gustăm ceva și îndată ieșim și căutăm stuhurile și rădiurile.

Era bine și-n moara lui Bițoban. Și, stând lângă un jar năprasnic în odaia morarului, atât Bițoban, cât și Iancu Iorga și-au adus copoii, ca să-i cunosc numaidecât și să știu cu cine am dea face. Câinii tovarășului meu de sanie erau într-adevăr nalți și pieptoși și aveau în sprâncenele și-n părul lor semne de vânători, dar și multe semne amestecate de corci. Aveau în ei și ceva de dulăi ciobănești.

- Buni câni! zise doctorul.

- Ce, cucoane! își umflă pieptul și se înalță Iancu Iorga. Eu pe Dudaș și pe Șoimu nu-i dau pentru o moșie. Așa câni nu găsești dumneata, să umbli toată țara Moldovei!

- Așa este, încuviință doctorul privind cu plăcere în juru-i. Dar Kiki unde-i? Iaca și Kiki. Aista-i cățelul pe care l-am dăruit eu lui cuconu' Neculai Bițoban. Face vreo ispravă, cucoane Neculai?

- Cum nu, domnu' doftor? se poate? răspunse blajin răzășul. Eu cu cățelul ista, când ies, am așa o plăcere - parcă m-aș înțelege și-aș vorbi c-un om...

Iancu Iorgu îmi făcea semne cu ochiul și râdea.

- Nu râde, cucoane Iancule, îi zise grav celălalt răzăș. Eu l-am văzut ce poate. Și azi, cât îi el de mitetel și cu picioarele sucite, se chiamă că dă examen. Și-apoi, după asta, om prețui ce ai dumneata și ce am eu.

- Bine, bine... se stăpâni Iancu Iorga. Ai dreptate și dumneata, cucoane Neculai. Văd eu că ai slăbiciune pentru asemenea cățel boieresc. Iar până ce-om ieși, știu eu că ai dat poruncă, după datină, morarului să aducă un căuș de fruntea făinii; și să zvârlă pe carbuni niște carași prinși în noaptea asta la produsuri. Îi tăvălim după aceea într-o salamura cu ardei - și mămliguța o mestecăm mult și-o coacem bine. Apoi la asemenea lucru se întovărășește rachiul de prune - grozăvie!

- Aferim! încuviință Bițoban. Așa să fie precum spui. Dumneata, cucoane Iancule, grăiești ușor, însă cu mult meșteșug. Eu măcar că am viers mai gros, - cu dumneata nu mă pot lua la clanță. Numai cât astăzi eu puterea mea am să mi-o arăt cu cățelu' ist' cu picioarele strâmbe. Și-apoi pe urmă oi vedea eu ce-ai să mai zici!...

Am râs cu toții și ne-am bucurat, căci intra și morarul, cu ceaunul de mămligă și carașii. Și, gustând și cinstind, am stat la sfat până ce s-a făcut ziua mare. Iar Dudaș și cu Șoimu numai de vorbit nu vorbeau, cum ne arăta și ne dovedea cuconu' Iancu: ni se uitau în ochi și ne urmăreau toate mișcărilor. Eu totuși această agerime a lor eram foarte înclinat să o atribui foamei. Nu mi se păreau tocmai bine hrăniți - și clămpăneau prea tare când se ațineau și prindeau din zbor o bucată de mămligă ori un os de pește. Kiki, însă, neam boieresc, somnoros și gras, numai de câteva ori își ridică botul de lângă coadă, cum sta culcat covrig pe

pat lângă stăpănu-său, - și-și întinse nasul fin spre mine mirosindu-mă. Simțise că l-am mângăiat pe urechile mătăsoase și lungi, - și-avea în ochi o bunătate șo inteligență vie care mă mișcară. Îmi era milă de el și-aveam îndoieli față de încercarea la care era pus, - când îl comparăm cu tovarășii lui nalți, pieptoși și cu capetele mari.

Ieșirăm în sfârșit în ziua albă, care scăpăra de soare și ger. Trecurăm în lungul lăptocului și-al gârlei, și dădurăm în stufăriile cele nalte ale iazului. Cei doi câni ai lui Iancu Iorga intrară cu putere și curaj în desime. Legănându-se pe labele-i strâmbe, îndrăzni și Kiki să se aventureze după dânșii. Și-ndată cum intră, dădu glas, subțire și muzical.

- Aici este vulpe... ne îndemnă cu voce scăzută Bițoban. Înșirați-vă!

- Aș! el bate de frică!... răspunse cuconu' Iancu, cât în șagă, cât într-adins. Dar hai să-i facem lui cuconu' Neculai plăcere.

Trăgând cucoașele puștii, o apucă răpegior înainte spre o curmătură a stufului. Pe malul celălalt se aflau trecuți ceilalți doi vânători mai tineri. Izbucniră și țâhniturile lui Dudaș și-a' lui Șoimu. Și pana stuhului se scutură în mijloc, unde era desimea și tăria.

Când bătaile cânilor celor mari se întăriră, ne oprirăm neclintiți pe maluri. Acuma se vedea lămurit fiorul vulpii prin mijlocul desimii. Copoii lui Iorga o urmăreau cu zgomot, rupând și călcând trestia căzută. Și fiorul cel dinainte mergea lin, ca o dâră pe apă.

Deodată, scurt și energic, tresări iar glasul cățelului. Îmi simții inima înfierbântată în piept - căci în bătaia bassetului răzbătuse ca o chemare anumită. - Adierea de pe pământurile stuhului se abătu și coti. Cățelul era la coada dihaniei și-o mâna afară. Urmăream pe deasupra fuga pripită a vulpii spre scăpare, spre margine, spre pușca lui Iancu Iorga, și țâhnitul subțire și pătrunzător stăpânea din adâncimile stuhului pe toți vânătorii împrăștiați și neclintiți și amândouă coastele văii încununate de rădiuri și ponoare. De-abia într-un târziu luai sama că dau glas și câinii cei mari. Vulpea izbucni cu coada târâș pe omăt în preajma lui Iancu Iorga. Răzășul o abătu scurt c-un foc de pușcă. Bassetul se arătă numaidecât din stuh, înotând cu hârnicie și-o ajunsese când își isprăvea zvârcoliturile. Țupăi în jurul ei cu luare-aminte, o miroși atent, apoi o părăsi cu grabă și se întoarse iar la desime. Țâhnitul lui energic și subțire tresări îndată iarăși - și rămăseși cu ochii ațintiți asupra altei unduiri line, pe sub care își tăia drum tainic și scăpare altă sălbăticiune.

Ziua aceea prin stuhuri a fost plină de mișcare și peripeții dramatice. Dudaș și Șoimu s-au purtat și ei cu vrednicie. Pe lângă două vulpi, acolo la moară, au mai căzut trei la coada iazului și alta în rădiacul Hulubului. Dar peste toată vrednicia cânilor celor mari se înălța cățelul cu picioarele sucite al lui cuconu' Neculai Bițoban. Umbla ca zvârluga prin desime, cu hotărâre și fără oboseală - cu nasu-i fin întins și pipăind omătul și pământul. Putoarea sălbăticiunii era pentru el ca un fir solid pe care umbla fără greș. N-avea nevoie de ochi. Dădea glas puternic prietinelor lui și fugea cu ardoare pe urma firului mirositor. La urmă își făcu proba și la câmp deschis. În capătul din vale de la rădiacul Hulubului dădu peste un covru de iepure. Sălbăticiunea țâșni cu urechile înălțate și cățelul se abătu spăimântat la o parte. O clipă stătu strâmb, privind numai c-un ochi pe fugar. Apoi, primind în nări mirosul, porni la deal pe urma vânatului, țâhnind pe alt ton, mai dulce și mai stâns.

Vorba lui cuconu' Iancu, care se strica de râs: înota cu labele strâmbe și-și târâia pânțele pe omăt. El de-abia suia prin cornul rădiului, și iepurele trecuse dealul. Hai-hai, domol, dând glas: țah-țah! - sui și el pe urma iepurelui și trecu dealul.

- Acuma, până ce l-a aduce înapoi, putem fuma o țigară..., vorbi cu fudulie cuconu' Neculai Bițoban.

Am fumat câte o țigară și-am așteptat, rânduieți în preajma tufărișurilor. Și-am auzit într-un târziu țâhnitul subțire al cățelului. Iepurele a apărut în vârful dealului, cu urechile țapoșe. A stat privind valea și împrajurimile: apoi, fără să-i pese de următorul nevăzut, începu a juca în trei picioare coborând la vale, spre puștile vânătorilor. Se arătă și cățelul drept pe urma lui - parcă născu din omăt, cu urechile-i mari fluturând; - înota cu statornicie și dădea glas cu

încăpățănare. Când sună pușca, valea se umplu de ecouri și țâhnitul lui se stânse deodată. Cu limba lungă și gâfâind, veni să miroase vântul. Apoi își ciuli urechile și-ntoarse un ochi: îl chema cuconu' Neculai cu glas desmierdător, ca pe-un copil. Când înțelese chemarea, veni foarte bucuros, râzând cu toată mutrișoara lui deșteaptă, și îndeplini un lucru care birui cu desăvârșire pe Iancu Iorga. Se așeză popândoc pe coadă și ridică amândouă labele de dinainte lângă botu-i fin. Primi din degetele bătrânului o pătrăciță de zahăr și-o cronțai în dinți cu plăcere, închizând pe jumătate ochii omenești.

- Apoi s-o sfârșit! strigă subțire Iancu Iorga, zmulgânduși căciula din cap și trântind-o de pământ. Mă-nchin și nu mai am nimica de spus. Ne suim răpede-n sănii și mergem la mine acasă, unde ne-așteaptă femeia c-un cuptor de plăcinte. Și dau cep la un butoiaș de vin de poamă fragă.

S-a încins chef mare la răzășii din Valea Racovei în sara aceia, pentru cățelul cu picioarele strâmbe. El însă își primise plata, bucățița de zahar. Cum a dat la lumină și la căldură și-a scăpat de mângâieri și de laude, s-a furișat într-un colț de divan, s-a făcut covrig și adormit răpus de trudă. Visa că urmărește dihâni, scheuna și țâhnea abia auzit, pe când noi beam vin de poamă fragă și mâncam plăcinte moi.

XVIII. Tom a fost odată tânăr, ca și Kiki

Pe-o dimineață de sfârșit de august, țineam un sfat deosebit de important, aflându-ne grămădiți cu câinii, cu puștile și cu tot calabalâcul într-o căruță care suia domol coasta Popricanilor. Eram patru tovarăși și pornisem când abia născuse geana de ziuă în răsărit. În drept cu Capu-Dealului, soarele izbucni din ceața depărtărilor Prutului. Scânteia roua pe ogoarele din văi și în juru-ne aburea o mireazmă proaspătă și curată. Nu îngăduiam acestor splendori a zilelor de vară decât o slabă luare-aminte, - căci se supunea lui cuconu' Nicu Fantazie, doctorul aceluia ceas, cazul cânelui meu Cezar. Cuconu' Nicu asculta cu o gravitate nespūsă, deși sta într-o poziție imposibilă, cu partea cea mai grea a trupului în fân, în fundul căruței, și cu picioarele peste draghini.

- Întâi și-ntâi, cucoane Nicule, îi ziceam eu, - trebuie să știi că i-am dat cățelului acasă, în familie, educația de prepelicar ce i se cuvenea. Iar în primele zile ale sezonului, l-am scos la câmp. O prepeliță îmi sare de la picior, dintr-o tablă de sorg. Când a auzit focul de pușcă, Cezar a și rupt-o de fugă, - ca și cum aș fi tras în el. A fugit cu urechile pâlălăind până pe-un dâmb, cine știe unde. Acolo s-a oprit, s-a întors și-a privit în urmă-i. Am strigat la el, l-am chemat, - zădarnic. Cum porneam împotriva lui, se retrăgea. Cu multă răbdare și blândețe abia am izbutit să nu-l prăpădesc prin ogoarele de păpușoi.

- În cazuri de acestea, hotărâ cuconu' Nicu, răbdarea și blândeța sunt cele dintâi doctorii.

- Așa m-am gândit și eu, cucoane Nicule. L-am luat cu binișorul, ca să înțeleagă că n-am nimic dușmănos și nimic ascuns împotriva-i. Și după două zile, îl scot iar la câmp. Cum trag un foc de pușcă, iar fuge. Nu fuge prea departe; se oprește și-ntoarce spre mine privirile. Înțelege că n-am vrut să-i fac nimic, - însă îl îngrozește și-l nebunește izbucnirea armei. În drumul spre casă, izbutesc să-l apropiu. Îi vorbesc și-l mângâi, el îmi răspunde cu prietinie și schiaună ușor, parc-ar suspina. Ce-i de făcut, cucoane Nicule?

Tovarășul meu clatină din cap, gânditor și cu sprânceana încruntată. Apoi își întoarce ochii spre Cezar, care stă între noi și mă ascultă atent: e un prepelicar cu botul fin, cu pete

castanii și albe.

- Acesta-i nenorocitul? întrebă cuconu' Nicu.

- Acesta-i, răspund eu cu umilință.

- După cât se vede, e din neam bun.

- Da, cucoane Nicule. Se trage din niște *pointeri* pe care i-a adus cuconu' Grigoraș din străinătate, în 1889.

- Știu, știu, îngână cuconu' Nicu, cunosc tot neamul. Din când în când s-alege așa câte-un nemernic pe care cu greu îl poți aduce la calea adevărului. Am pătit și eu cu câni de-a' lui cuconu' Grigoraș.

- Și ce-ai făcut, cucoane Nicule?

- Ce să fac? n-am făcut nimica. M-am năcăjit cu ei până ce sau dat la brazdă, ori i-am lăsat în plata lui Dumnezeu. Se poate, cucoane, să nu faci mare ispravă cu Cezar al dumitale. Mai bine ți-ai căuta un brac, cuminte, ca Tom al meu. Ce slujbă mi-a făcut mie ista, cucoane! Grozav câne. De când a îmbătrânit, l-au umplut guta și reumatismele; nu prea aude bine; i-a slăbit și mirosul, - îl scot la câmp mai mult de milă. Dar a fost un câne, cucoane, cu care m-am putut mândri. - Tom! strigă cu putere cuconu' Nicu.

Tom ridică greoi din fân capu-i mare cu urechi lungi. Ne privi cu ochi triști și fără lucire, - ochi de bătrân care suferă.

- Să vedem, măi Tom, dacă-ți mai aduci aminte de pe când erai tânăr..., zice cu melancolie și cu glas mai scăzut tovarășul nostru. Tom îl privește cu prietinie, apoi își închide ochii și-și pleacă botul între labe, în fân. În privirile lui cuconu' Nicu a lucit aceeași tristeță și aceeași oboseală. Căci nici el nu mai este tânăr și l-au slăbit reumatismele și pneumoniile vânătorești. Nici el nu mai aude tocmai bine. Dinții de criță de altădată au lipsuri. Frumuseța și vigoarea bărbăției au rămas un vis al anilor de demult.

- În sfârșit, ultima întâmplare..., încep eu iar.

- Ce întâmplare? tresare nedumerit cuconu' Nicu.

- Ultima întâmplare cu Cezar.

- Aha! Bine, cucoane; spune-o s-o auzim și să vedem ce este de făcut.

- Ultima întâmplare, urmez eu, s-a petrecut alaltăieri. Eram cu tovarăși. Când aude Cezar două focuri unul după altul, unul ici și unul colo, o pornește la fugă, pe șleah, înapoi. După el nu mă mai pot întoarce, că am tovarăși. Mă cuprinde ș-un desgust de asemenea dihanie fără judecată, și-l las să se ducă și să se prăpădească. S-a dus și nu l-am mai văzut. M-am luat cu tovarășii, din ogor în ogor și de pe miriște pe miriște, - și, într-un târziu, când ne ntoarcem la căruță, mă apucă, așa, o părere de rău că mi-am prăpădit cânele. Pornim pe șleah îndărăt. Și ce să vezi dumneata? La cotul drumului, în dreptul Moimeștilor, din niște tufe dosite în laturea șanțului, numai ce văd c-apare Cezar. Saltă vesel cătră noi și se bucură că nu m-a prăpădit...

- Hm! reflectează cuconu' Nicu; să vezi dumneata că dihania are să fugă și astăzi...

Lângă genunchiul meu, cu capu-nălțat, Cezar îmi urmărea povestirea. Își auzea din când în când numele și tresărea, iar coada i se mișca în fân ca un șarpe.

- Ai să fugi și astăzi? îl întreb eu.

El schiaună încetișor și tremură ca de frig.

- Vai de capul lui! zice cu milă cuconu' Nicu, și privește cu dispreț și cu buza răsfrântă spre cățelandru. Dar nu-nțeleg, frate, tresare el apoi îndată, ce fel de căruță-i asta. Stau așa de rău, încât mi-au amorțit ciolanele. Nu pot să mă mișc nici într-un fel de atâtea javre, picioare și buclucuri. Drept să vă spun, câteodată vânătoria-i meserie grea și eu am de gând să mă las de dânsa...

Cum ajungem însă în deal la Popricani și coborâm într-o miriște de sora-soarelui, cum primește în obraz soare de dimineată și miros de sulcină, cuconu' Nicu începe să se miște cu vioiciune. Începe să-și aducă aminte de alte expediții, cu zeci de ani înapoi, tot prin aceste

locuri; apoi, în franțuzește, poruncește lui Tom să vie subt țava puștii lui.

Ne înșirăm cu câinii în miriște, înspre o pădure, înspre niște păpușoaie, înspre vâlcele trăgănite, și soarele vibrează prelung în jurune. Sar prepeliți, c-un țipet ușurel și tremurat, și sfârâie în linie dreaptă, peste canafurile mohorului. Tovarășii mei au tras. Cezar sa zvârlit câteva copce îndărăt. Apoi s-a oprit și-a întors botul spre mine. Îl chem. Eu, cu Cezar, mă înțeleg românește. El ascultă și vine lângă genunchiul meu. Îl trag ușurel de ureche și încerc a dezlega judecata lui și fenomenul nou. Fără îndoială, acuma se teme să fugă, ca să nu mă piardă, - cum era cât pe ce să se întâmple alaltăieri. Astfel și-a putut birui pentru întâia oară groaza de tunetul puștii.

- Îți era frică de pușcă? îl întreb eu. Trebuie să te stăpânești.

- Cam greu... schiaună el, și mă privește țintă, cu bucurie, drept în ochi.

- Așa-i că n-a mai fugit? îmi strigă din stânga mea, din miriște, cuconu' Nicu. Trebuie strâns ținut și pedepsit; altfel n-ai să faci nimic cu el! *Ici*, Tom!

Tom umblă greoi, cu picioarele dindărăt betege și reumatice. Din când în când se oprește și întoarce spre stăpânul său ochii triști. Sar alte prepeliți. Tovarășii mei trag. Cezar are tresărire obișnuită, dar se stăpânește lângă piciorul meu. Și fără îndoială că nu poate înțelege nimeni ce preț are acest fapt pentru vânătorul de prepeliți, a cărui armă, chiar de fabricație englezească, e de importanță secundară.

- La câmp, cânele este totul, cucoane! îmi strigă cuconu' Nicu, *Ici*, Tom! *Ici!*

Dar Tom a încremenit în aret, lâng-o tufă, - într-o poziție frumoasă, cu capul sucit ușor, ca de demult, în tinereță. Cuconu' Nicu întoarce spre mine un obraz înflorit de admirație:

- Strașnic câne, cucoane! Ceasornic!

A sărit prepelița; tovarășul meu a tras; apoi comandă lui Tom să-i aducă vânatul căzut. Dar Tom pare puținel încurcat și fiorul de tinereță, care a străbătut o clipă prin el, s-a stâns.

- Sug, Tom! strigă cuconu' Nicu.

Bătrânul nu simte vânatul. Se învârte în preajma lui cuconu' Nicu la întâmplare. Tovarășul meu începe să se supere. Pune mâna pe cravașă. Strigă iar, din ce în ce mai întăritat:

- Sug, Tom. Sug, aport, pil, aport, sug!...

Toate îndemnrurile în limbă străină sunt de prisos. Împovărat, Tom își pleacă spre pământ capul; apoi se culcă-n miriște, subt amenințarea cravașei.

- Sug, Tom. Sug, aport, pil, aport, sug! îndeamnă iar, ațâțat și tulburat, cuconu' Nicu. Apoi oftează și se așază și el la pământ, întristat ca și Tom.

Deodată, la câțiva pași de mine, observ că s-a oprit Cezar, cu botul ridicat în adierea dimineții. A încremenit într-o poziție mlădioasă și tânără. Pentru întâia oară primește în nasu-i fin emanațiile prepeliței ascunse. N-o vede, dar o simte aproape de el. O adiere tot așa de subtilă ca lumina a trezit dintr-odată în el pe vânător. Clipa aceasta e hotarul înțelegerii și carierei lui. Pășesc lângă el și-l îndemn încet. Tresare, simte mișcarea prepeliței rănite, se răpede instinctiv și inconștient. O pierde o clipă; o găsește iar; o prinde în gură delicat, și, la îndemnul meu, mi-o aduce, încă amețit, încă nehotărât... Îl mângâi și-i vorbesc și el mă-nțelege. Amândoi suntem fericiți. Și când ridic ochii, văd pe cuconu' Nicu zâmbindumi cu melancolie. Mângâie și el cu vârful cravașei pe Tom și l-a iertat. Se ridică cu greutate din miriște, gemând și cu încheieturile scârțâind.

- *Ici*, Tom. Hai, moșnege, să mai încercăm. Ziua-i frumoasă și lină. Și-n pădurice găsim loc mai bun pentru hodina amiezii...

Pornesc domol, încă subt iluzie și subt stăpânirea trecutului. Bătrânul meu tovarăș umblă mai încovoiat de grumaz, iar Tom, scăpătând de picioarele dindărăt, ocolește atent prin preajma tufelor - care încep să fie pentru nasul lui taine închise. Dimpotrivă, pentru Cezar, o lume nouă se deșteaptă. Nu exista pentru el cu puține clipe înainte. Acum îi radiază de pretutindeni, din ascunzișurile câmpiei, din vânt, din pământ și din soare. Sunetul puștii acum

pentru el e un semnal prietinos. Înțelegerea lui a suit o culme, de unde stăpânește lumea nouă. Și-ntre el și mine s-a statornicit un raport, din care aproape au dispărut prejudecățile oamenilor. Suntem doi camarazi și, la umbra păduricii, mâncăm din aceeași bucată de pâine. Apa din bidon o împărțim. Și ne întindem pe iarbă alături, sub stejari tineri, între florile de lumină, în căldura neclintită. Sfârâie cosașii pretutindeni, cât țin câmpiile în soare, pretutindeni până la orizont, neconținut, stăruitor și uniform ca tăcerea.

Și, când ne pornim iar rătăcirea prin păpușoaie și miriști, întrun târziu cătră asfințitul soarelui, cuconu' Nicu Fantazie se oprește și admiră cu seriozitate manevrele lui Cezar.

- Ce ți-am spus eu, cucoane? îmi vorbește el cu pătrundere. Cezar al dumitale s-arată destul de bun și-ai să faci ispravă cu el. Ai să ai un câne, cum a fost Tom al meu. Ceasornic, cucoane! Ce expediții am făcut cu el, - când ți-oi spune, n-are să-ți vie a crede! *Ici, Tom!* Bagă de samă, Tom. Numai trebuie să știi să-i faci educația și să-l ții în frâu. *Ici, Tom!* - *Ici, Tom!* răcni cu disperare, deodată, cuconu' Nicu. Vină-ncoace, dârlăule! Nu vrei s-auzi! Are să te iee acuși mama-Dracului!...

Tom veni trudnic, cu capu-n pământ, supus și nenorocit, - cu lumina unei lumi trecute în ochii lui blânzi. Tușind din ce în ce mai înecat, cuconu' Nicu își zvârli țigara și se așeză iarăși la hodină, lipindu-și spatele de țărâna fierbinte, cu fața cătră cer, pe când tovarășii săi mai tineri, dezbrăcați de bluze, cu mânicile cămășilor suflecate până la cot, cu piepturile desfăcute, înaintau prin lumină cu putere și fără trudă, cu câinii harnici între dânșii. Mergeau fericiți, cu pasiunea pulsându-le în sânge, spre amurgul nebănuț, care-i aștepta la sfârșit.